

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Hallituksen strategia-asiakirja 2004

Hallituksen poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat ja politiikat

Hallituksen strategia-asiakirja 2004

Hallituksen poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat ja politiikat

Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja | 11/2004

ISBN 952-5354-53-9
ISSN 0782-6028

Painotyö: Edita Oyj, Helsinki 2004
Julkaisija: Valtioneuvoston kanslia

**Julkaisija:
VALTIONEUVOSTON KANSLIA**

**KUVAILULEHTI
7.4.2004**

Tekijät (toimielimessä: toimielimen nimi, puheenjohtaja): Pääministeri Matti Vanhasen hallitus	Julkaisun laji: Julkaisu
	Toimeksiantaja: Valtioneuvoston kanslia
	Toimielimen asettamispäivä:

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen):
Hallituksen strategia-asiakirja 2004. Hallituksen poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat ja politiikat

Regeringens strategidokument 2004. Regeringens tväadministrativa politikprogram och politikområden

Julkaisun osat:

Tiivistelmä:

Hallitus on 7.4.2004 antanut periaatepäätöksen hallituksen strategia-asiakirjasta 2004. Strategia-asiakirjalla tehostetaan hallituksen keinoja edistää, ohjata ja valvoa hallitusohjelman toteutusta. Hallitus vahvisti ensimmäisen, vuoden 2003 strategia-asiakirjansa syyskuussa 2003.

Strategia-asiakirja sisältää hallitusohjelmassa sovitut politiikkaohjelmat, jotka ovat työllisysohjelma, yrittäjyyden politiikkaohjelma, tietoyhteiskuntaohjelma ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma. Näiden lisäksi mukana ovat hallituksen erityisseurannassa olevat muut poikkihallinnolliset politiikat. Sekä politiikkaohjelmien että poikkihallinnollisten politiikkojen osalta on asetettu vaikuttavuus- ja muut keskeiset tavoitteet sekä konkreettiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Strategia-asiakirjaa toteutetaan valtiontalouden kehysten ja valtion talousarvioiden puitteissa.

Hallituksen strategia-asiakirja 2004 on valmisteltu valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden yhteistyönä. Politiikkaohjelmien osalta laadintaa ovat johtaneet koordinoivat ministerit ja ministeriryhmät sekä kunkin politiikkaohjelman ohjelmajohtajat.

Avainsanat:

Hallitusohjelmat, politiikkaohjelmat, ohjelmajohtaminen, hankkeet

Muut tiedot:

Sarjan nimi ja numero: Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 11/2004	ISSN: 0782-6028	ISBN: 952-5354-53-9
Kokonaissivumäärä: 110	Kieli: Fi	Hinta: Luottamuksellisuus: julkinen
Jakaja: Valtioneuvoston kanslia	Kustantaja: Valtioneuvoston kanslia	

Sisällys

JOHDANTO	7
I TALOUS- JA TYÖLLISYYSPOLITIIKAN TAVOITTEET JA PERUSLINJA	9
1.1 Hallituksen keskeinen tavoite	9
1.2 Suomen talouden muuttuva toimintaympäristö	9
1.3 Hallituksen toimintalinja.....	10
II POLITIIKKAOHJELMAT	14
1 HALLITUKSEN TYÖLLISYYSSTRATEGIA JA TYÖLLISYYDEN POLITIIKKAOHJELMA	14
1.1 Talouskasvun ja työllisyyden vahvistaminen.....	14
1.2 Työllisyyden politiikkaohjelma.....	15
1.3 Työurien pidentäminen.....	21
1.3.1 Nuorten siirtymistä koulutuksesta työelämään nopeutetaan.....	21
1.3.2 Ikääntyvien ja ikääntyneiden työurien pidentämistä tuetaan	22
1.3.3 Työelämän laadun parantaminen.....	23
1.4 Työllisyysohjelman rahoituskehys.....	25
1.5 Ohjelman organisointi ja seuranta.....	26
2 YRITTÄJYYDEN POLITIIKKAOHJELMA	27
2.1 Tavoitteena yritteliäs yhteiskunta.....	27
2.2 Yrittäjyyden politiikkaohjelman toteutussuunnitelma	28
2.2.1 Osa-alueet.....	29
2.2.2 Yrittäjyyden politiikkaohjelman rahoituskehys.....	32
2.2.3 Ohjelman organisointi ja seuranta	33
3 TIETOYHTEISKUNTAOHJELMA	35
3.1 Tieto- ja viestintätekniiikan suomat mahdollisuudet laajaan käyttöön koko yhteiskunnassa	35
3.2 Tietoyhteiskuntaohjelman toteutussuunnitelma.....	36
3.2.1 Osa-alueet.....	36
3.2.2 Tietoyhteiskuntaohjelman rahoituskehys.....	46
3.2.3 Tietoyhteiskuntaohjelman organisointi ja seuranta ...	47
4 KANSALAISVAIKUTTAMISEN POLITIIKKAOHJELMA	49
4.1 Politiikkaohjelman toteutussuunnitelma	50
4.2 Politiikkaohjelman rahoituskehys	53
4.3 Politiikkaohjelman organisointi ja seuranta.....	54
III HALLITUKSEN MUUT POIKKIHALINNOLLISET POLITIIKAT	55
1 ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKKA SEKÄ EUROOPAN UNIONI.....	55
1.1 Turvallisuus- ja puolustuspolitiikka.....	55

1.2	Aloitteellinen ihmisoikeuspolitiikka	57
1.3	YK:n vuosituhajulistuksen kansallinen toimeenpano.....	58
1.4	Globalisaation hallinnan kehittäminen – Helsinki-prosessi	59
1.5	Kansainvälisen kauppajärjestelmän vahvistaminen.....	59
1.6	Euroopan unioni	60
2	HYVINVOINTI, TERVEYS JA TASA-ARVO	63
2.1	Edistetään väestön terveyttä ja toimintakykyä	63
2.2	Ehkäistään ja hoidetaan syrjäytymistä.....	65
2.3	Varmistetaan toimivat sosiaali- ja terveyspalvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva	66
2.4	Edistetään lapsiperheiden hyvinvointia	68
2.5	Valmistellaan maahanmuuttopoliittinen ohjelma.....	69
2.6	Edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa	70
3	KOULUTUS JA KULTTUURI	71
3.1	Kehitetään koulutusta ja aiennetaan työelämään pääsyä	71
3.2	Vahvistetaan suomalaista kulttuuria	71
4	TUTKIMUS, TEKNOLOGIA JA INNOVAATIOTOIMINTA	74
4.1	Tutkimus- ja kehitysrahoitus.....	74
4.2	Tieteellinen tutkimus osaamisen perustana.....	75
4.3	Teknologia- ja innovaatiopolitiikka	76
5	KUNNAT, ALUEET JA VALTIONHALLINTO	78
5.1	Otetaan käyttöön peruspalveluohjelma ja –budjetti sekä kehitetään valtionosuusjärjestelmää	78
5.2	Parannetaan alueellista tasapainoa sekä vahvistetaan alueita ja seutuja	81
5.3	Päivitetään maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma	90
5.4	Jatketaan Kansallisen metsäohjelma 2010:n toteuttamista.....	92
5.5	Parannetaan julkisen hallinnon ja palvelujen tuottavuutta toimenpideohjelmalla	93
5.6	Valtion omistajaohjauksen organisointi.....	94
5.7	Varmistetaan valtiotyönantajan kilpailukyky.....	95
6	YMPÄRISTÖ JA ENERGIA	95
6.1	Uusitaan ilmastostrategia.....	95
6.2	Tehostetaan Itämeren suojelua	97
6.3	Laaditaan kestävä tuotannon ja kulutuksen ohjelma	99
7	LIIKKENEPALVELUT JA -TURVALLISUUS.....	100
7.1	Parannetaan liikenneturvallisuutta	100
7.2	Turvataan toimivat liikennepalvelut	102
7.3	Turvataan suomalainen merenkulku.....	104
8	KANSALAISTEN TURVALLISUUS JA OIKEUDEN KÄYTTÖ	105
8.1	Laaditaan sisäisen turvallisuuden ohjelma	105
8.2	Varmistetaan oikeuden nopeampi ja varmempi saatavuus ...	108

Johdanto

Hallituksen strategia-asiakirjan 2004 tarkoituksena on koota ja suunnata koko valtionhallintoa toteuttamaan hallituksen strategisia päätavoitteita. Strategia-asiakirja rakentuu pääosin hallinnonalarajat ylittävistä politiikkaohjelmista, jotka ovat työllisyysohjelma, yrittäjyyden politiikkaohjelma, tietoyhteiskuntaohjelma ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma. Näiden lisäksi strategia-asiakirjaan on sisällytetty hallituksen erityisseurannassa olevat muut poikkihallinnolliset politiikat.

Hallituksen strategia-asiakirjan käyttöönotto on osa ohjelmajohtamismallia, jolla uudistetaan hallitusohjelman toimeenpanoa ja seuranta sekä muuta valtioneuvoston piirissä tapahtuvaa keskeistä toimintaa. Strategia-asiakirjalla tehostetaan hallituksen keinoja edistää, ohjata ja valvoa hallitusohjelman toimeenpanoa. Sen avulla hallitus arvioi toimenpiteiden ja voimavarojen käytön tehokkuutta ja vaikuttavuutta sekä suuntaa niitä tarvittaessa uudelleen.

Hallitus vahvisti ensimmäisen strategia-asiakirjansa (2003) 25.9.2003 tehdyllä periaatepäätöksellä. Strategia-asiakirjan 2003 toteutumista arvioitiin vuoden 2004 alussa. Lyhyt toteuttamisaika ei mahdollistanut perusteellista arviointia päätösten vaikutuksista, vaan etupäässä tarkasteltiin päätettyjen toimenpiteiden käynnistymistä. Seurantatiedot toimivat tausta-aineistona hallituksen kehysriehessä 10.3.2004 ja valmisteltaessa valtioneuvoston periaatepäätöstä strategia-asiakirjasta 2004.

Strategia-asiakirja sisältää politiikkaohjelmien ja muiden politiikkojen tarkennetut ja seurattavissa olevat vaikuttavuus- tai muut keskeiset tavoitteet, konkreettiset toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi aikatauluineen sekä ohjelmien keskeiset perustelut. Strategia-asiakirjan toimenpiteitä toteutetaan valtiontalouden kehysten ja talousarvioiden puitteissa. Strategia-asiakirja tarkistetaan vuosittain kehyspäätöksen yhteydessä ja sen laadinta yhteensovitetaan vuosittaiseen talousarvioprosessiin.

Strategia-asiakirjassa asetettujen vaikuttavuustavoitteiden systemaattista seuranta ja arviointia varten luodaan indikaattoreihin perustuvaa seurantajärjestelmää. Järjestelmällä kerätään aineistoa strategia-asiakirjan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointia varten. Vuoden 2005 alkupuolella valtioneuvoston kanslia laatii seurantaraportin strategia-asiakirjan 2004 toteuttamisesta ja arvion sen yhteiskunnallisista vaikutuksista.

Strategia-asiakirjaan sisältymättömien hallitusohjelman muiden tavoitteiden toteutumista seurataan hallituksen vuosien 2004 ja 2006 toimenpidekertomusten laadinnan yhteydessä. Käynnissä on lisäksi valtioneuvoston kanslian koordinoima hanke, jonka tarkoituksena on systemaattisesti seurata valtion määrä-

rahojen käyttöä politiikkaohjelmien tavoitteiden edistämiseen. Määrärahojen käytöstä raportoidaan vuosittain.

Hallituksen strategia-asiakirja 2004 on valmisteltu valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden yhteistyönä. Poliitiikkaohjelmien osalta strategia-asiakirjan laadintaa ovat johtaneet koordinoivat ministerit ja ministeriryhmät sekä kunkin politiikkaohjelman ohjelmajohtajat.

I TALOUS- JA TYÖLLISYYSPOLITIIKAN TAVOITTEET JA PERUSLINJA

1.1 Hallituksen keskeinen tavoite

Hallituksen päätavoitteena on kehittää hyvinvointiyhteiskuntaa vahvistamalla kasvua, yrittäjyyttä ja työllisyyttä sekä parantamalla peruspalveluja. Tavoitteen saavuttamisessa avainasemassa on uskottava, johdonmukainen ja aktiivinen talous- ja työllisyyspolitiikka, joka ylläpitää ja parantaa kuluttajien ja yritysten luottamusta Suomen talouden toimintaan ja turvaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksen myös pitkällä aikavälillä.

Hallitusohjelmassa asetettu talous- ja työllisyyspolitiikan tärkein tavoite on työllisyyden lisääminen vähintään 100 000 hengellä vaalikauden loppuun mennessä. Vahva työllisyyskehitys on edellytys 75 prosentin työllisyysasteen saavuttamiselle seuraavan vaalikauden loppuun mennessä. Työllisyysasteen merkittäväällä nousulla hyvinvointipalveluiden ja tulonsiirtojen rahoituspohja voidaan varmistaa.

1.2 Suomen talouden muuttuva toimintaympäristö

Suomen talouden toimintaympäristöä muovaa merkittävästi kaksi kehityspiirrettä: väestön ikääntyminen ja kansainvälisen työnjaon voimakas muutos ns. globaalitumiskehityksen myötä. Vaikka kyse on pitkäaikaisista ja osin hitaista muutostendensseistä, kaksoishaaste edellyttää varautumista ja aktiivisia toimia jo nyt.

Suomen kasvunäkymiä rajoittaa jo lähivuosina edessä oleva työn tarjonnan supistuminen. Työikäisen väestön väheneminen alkaa väestöennusteen mukaan 2010-luvun alussa. Työvoiman tarjonnan supistuminen alkaa kuitenkin jo tätä aikaisemmin, jos eläkkeelle jääetään samanikäisinä kuin aiemmatkin ikäluokat

Laman jälkeinen talouden elpyminen perustui pitkälti teollisuustuotannon ja viennin erittäin nopeaan kasvuun: teollisuustuotanto on suurin piirtein kaksinkertaistunut viimeisen vuosikymmenen aikana. 2000-luvun ensimmäisinä vuosina teollisuustuotanto on kuitenkin polkenut paikallaan maailmantalouden kasvun painottuessa Suomen perinteisten vientimarkkinoiden ulkopuolelle. Teollisuuden työvoima on kääntynyt laskuun.

Osa teollisuustyön vähenemisestä on johtunut tuottavuuden kohoamisesta, mutta osa kansainvälisen kysynnän kasvun hidastumisesta. Myös ennakoitua kovempi kansainvälinen kilpailu ja pyrkimys siirtää tuotantoa lähemmäksi uusia markkina-alueita on heijastunut teollisuuden työpaikkojen kehitykseen.

Maailmantalouden murroksesta hyötyminen edellyttää, että uutta osaamiseen perustuvaa tuotantoa kyetään löytämään ja siirtämään resursseja joustavasti kilpailukykyisille kasvualoille. Suomen asema kansainvälisessä työnjaossa perustuu jatkossakin korkeaan osaamiseen sekä panostamiseen tutkimukseen ja tuotekehitykseen.

Hyvän työllisyyskehityksen varmistamiseksi tarvitaan lisäksi toimia, jotka edistävät työpaikkojen syntymistä myös vähemmän koulutusta vaativilla aloilla sekä toimia, jotka kannustavat osaamisen parantamiseen ja uusien taitojen hankkimiseen. Teknologian ja talouden nopea muutos edellyttää aiempaa enemmän panostamista elinikäiseen oppimiseen ja monimuotoiseen koulutukseen työuran eri vaiheissa. Yrittäjyydellä ja hyödykemarkkinoiden toimivuudella on merkittävä vaikutus työllisyyteen.

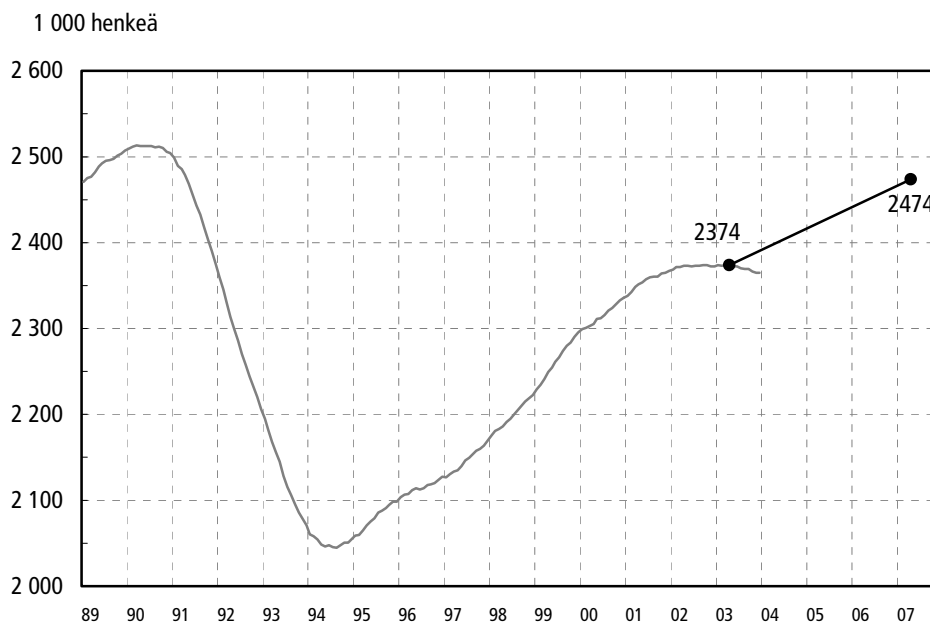
Kansainvälisen kilpailun kiristyminen ja globalisaatio merkitsevät taloudelle paitsi haasteita myös mahdollisuuksia. Valtioneuvoston kanslia on käynnistänyt yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa Suomi maailmantaloudessa -selvityksen, jonka tehtävänä on arvioida Kiinan ja muiden kasvavien talouksien nousun vaikutuksia suomalaisen työn ja tuotannon menestystekijöihin sekä Suomen talous- ja työllisyysstrategiaan vuoden 2004 loppuun mennessä.

Hallituksen tulevaisuusselonteko, joka annetaan syksyllä 2004 eduskunnalle, sisältää puolestaan hallituksen linjauksia ikääntymisen hallintaan liittyvistä kysymyksistä. Tulevaisuusselonteon valmistelu on käynnistetty valtioneuvoston kansliassa keväällä 2004.

1.3 Hallituksen toimintalinja

Vuonna 2003 työvoiman kysyntä ja tarjonta vähenivät, mutta viime kuukausina parantuneet talousnäkyvät kääntänevät työvoiman kysynnän uudelleen kasvuralle vuoden 2004 aikana. Työllisyystavoitteiden saavuttaminen on tullut entistä haastavammaksi talouskehityksen heikennyttyä. Hallitus ei kuitenkaan tämän vuoksi luovu tavoitteistaan, vaan pyrkii mitoittamaan ja suuntaamaan toimenpiteet muuttuvien olosuhteiden edellyttämällä tavalla.

Kuvio 1 Työllinen työvoima vuosina 1989–2003 ja työllisyystavoite, 12 kk:n liukuva keskiarvo

Lähde: Tilastokeskus.

Vuoden 2003 ja 2004 talousarviot tukevat työllisyyttä veronalennuksin ja talouden kasvuedellytyksiä tukevin, tarkoin suunnatuin menolisäyksin. Suhdannekehityksen osalta talouspolitiikan keskeisin tehtävä on nyt saavutetun luottamuksen ylläpitäminen ja vahvistaminen.

Tasapainoisella finanssipolitiikalla turvataan valtiontalouden ja koko julkisen talouden vakaa kehitys. Julkisen talouden tasapainoinen kehitys rakentaa luottamusta, joka on välttämätöntä kotimaista kysyntää vahvistavan kulutuksen kasvun ylläpitämiselle ja yritysten investointien käynnistymiselle.

Työllisyyskehityksen kääntämiseksi tavoitellulle uralle hallitus jatkaa linjalla, joka yhdistää tasapainoiseksi kokonaisuudeksi vaalikauden kehyksellä suunnatun kurinalaisen menopolitiikan, julkisen sektorin tuottavuuden kehittämisen, veronalennukset ja työvoiman tarjontaa ja kysyntää tukevat rakenteelliset uudistukset.

Hallituksen veropolitiikka tähtää työvoiman kysynnän ja tarjonnan lisäämiseen sekä osaamisen ja tuottavuuden kasvun parantamiseen. Kotimaisen kysynnän pysyessä vahvana välitöntä tarvetta uusiin elvyttäviin päätöksiin ei ole. Poliittikaa ohjaavat ensisijassa rakenteelliset muutostarpeet.

Kasvun ja työllisyyden kohentamiseksi hallitus päätti kehysriihen yhteydessä maaliskuussa 2004 jatkaa työn verotuksen keventämistä. Vuoden 2005 osalta hallitus päättää verotusta koskevasta esityksestä, kun on tiedossa kehyspäätöksen toteutuminen vuoden 2005 talousarvioesityksessä. Kehysten mukaiset talousarviopäätökset ja julkisten palvelujen laatua ja tehokkuutta parantavat uudistukset ovat välttämättömiä, jotta verotusta voidaan rakenteellisesti keventää kestäväällä tavalla.

Hallitus tukee työllisyyttä ja kilpailukykyä vahvistavan työmarkkinaratkaisun syntyä. Työllisyyden ja julkisen talouden tasapainon kannalta lähivuosien palkkakehitys on keskeisessä asemassa. Hallitus pyrkii veropoliittisiin ratkaisuihin, jotka yhdessä työmarkkinaratkaisujen kanssa voivat vahvistaa työllisyyden ja talouden kasvua.

Hallitus valmistelelee yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa kevään 2004 kuluessa sairausvakuutuksen rahoitusjärjestelmän uudistuksen. Myös ratkaisu matalan tuottavuuden työn kysynnän tukemisesta valmistellaan kevään 2004 kuluessa.

Hallitus on linjannut yritys- ja pääomatulo-uudistuksen periaatteet. Hallitus antaa esitykset eduskunnalle kevälistuntokauden 2004 aikana.

Ravintoloiden ja henkilöstöruokaloiden ruokatarjoilun arvonlisäveron alentamisesta voidaan tehdä päätöksiä vasta EU:n tason ratkaisujen selvittyä. Suomi tukee EU:n komission ehdotusta ravintolapalveluiden liittamisestä alennettujen verokantojen luetteloon. Mikäli laajempaa kokonaisratkaisua ei ole näköpiirissä, Suomi kannattaa erillISRatkaisua, jossa kaikille jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus soveltaa alennettua verokantaa ravintolapalveluihin.

Tutkimus- ja tuotekehityspanostusta lisättiin vuoden 2003 ensimmäisessä lisätalousarviossa ja vuoden 2004 talousarviossa. Hallitus päätti talouskasvua tukevasta, mittavasta liikenneverkostoa tukevasta investointiohjelmasta vuosien 2005–2008 kehyspäätöksen yhteydessä. Ohjelman puitteissa voidaan turvata perusradanpito ja -tienpito sekä toteuttaa useita kansallisesti merkittäviä hankkeita.

Osana hallituksen rakennepolitiikkaa päätetään toimista, jotka nopeuttavat työuran alkuun pääsemistä. Korkeakouluopintojen suorittamista tehostetaan panostamalla voimakkaasti opetuksen ja opintojen ohjauksen kehittämiseen, tutkintorakenteen uudistamiseen ja muihin opintoja vauhdittaviin toimiin. Opintotukea kehitetään ripeään valmistumiseen kannustavaksi: opintolainajärjestelmää parannetaan ja valtio antaa tukea lainojen takaisinmaksulle.

Hallitus tehostaa kasvuyritysten toimintaympäristöön vaikuttavaa elinkeinopoliittikkaa osana yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Julkisen sektorin toimintaa tehostetaan hallinnonalakohtaisilla tuottavuusohjelmilla. Tuottavuutta ja tehokkuutta parannetaan rakenteita ja toimintatapoja uudistamalla, tietotekniikan käytöllä ja tehostamalla yleishallinnon toimintoja sekä yksityisen palvelusektorin tehokkaammalla hyväksikäytöllä julkisten palveluiden tuottamisessa. Kuntasektoria voidaan tehostaa palvelurakenteita uudistamalla, seutuyhteistyöllä ja verkottumisella sekä uusilla palveluiden toimintamalleilla. Hallitus pyrkii selkeyttämään julkisen sektorin kaupallisen toiminnan sääntöjä ja selvittää julkisen sektorin toimintojen yhtiöittämistä. Valtion toimintojen alueellistamista jatketaan hallitusohjelman mukaisesti.

Valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistukseen liittyen kehyksissä on varauduttu yhteensä 295 miljoonan euron valtionosuuksien lisäykseen. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla 290 miljoonan euron ja opetusministeriön hallinnonalalla 5 miljoonan euron suuruinen täysimääräinen tarkistus jaksotetaan neljälle vuodelle vuodesta 2005 alkaen. Samalla hallitus on päättänyt, että osana peruspalvelubudjetin edellyttämiä rakenteellisia uudistuksia sosiaali- ja terveys- toimen ja opetustoimen nykymuotoisesta automaattisesta lakisääteisestä tarkistamisesta luovutaan 1.1.2006 voimaan tulevan valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä.

II POLITIIKKAOHJELMAT

Hallituksen politiikkaohjelmat ovat väline, jolla hallitus varmistaa, että eri hallinnonaloilla käytettävissä olevat resurssit käytetään tehokkaasti, että toteutettavat toimenpiteet ovat mahdollisimman yhdensuuntaisia ja että eri hallinnonalojen yhteistyöstä saatavissa olevat edut käytetään täysimääräisesti hyödyksi hallitusohjelman keskeisten päämäärien edistämiseksi.

Politiikkaohjelmien toteuttamiseksi ministeriöiden välistä toimivaltajakoa ei muuteta. Poliitiikkaohjelman tavoitteet otetaan huomioon kunkin hallinnonalan suunnitelmassa ja toteuttaessa toimivaltansa puitteissa omia toimenpiteitään.

1 HALLITUKSEN TYÖLLISYYSSTRATEGIA JA TYÖLLISYYDEN POLITIIKKAOHJELMA

1.1 Talouskasvun ja työllisyyden vahvistaminen

Työllisyyskehityksen vahvistaminen on läpikäyvä tavoite kaikilla yhteiskuntapolitiikan lohkoilla. Vakauteen tähtäävän talouspolitiikan ohella hyvää työllisyyskehitystä tuetaan:

- Koulutuspolitiikalla
- Yrittäjyysohjelmalla
- Tutkimus- ja kehitys- sekä muilla kasvupanostuksilla
- Veropolitiikalla
- Tukemalla maltillisten palkkaratkaisujen syntymistä
- Uudistamalla työelämää, työvoimapolitiikkaa ja hyvinvointi- ja eläkejärjestelmiä
- Tasapainoisella aluepolitiikalla

Laaja-alainen toimenpidekokonaisuus, jolla edistetään ja tuetaan talouskasvun edellytyksiä tähtää viime kädessä työllisyyden merkittävään paranemiseen. Tämän lisäksi hallitus vahvistaa työllisyyttä erityisellä poikkihallinnollisella työllisyyden politiikkaohjelmalla, jonka keskeisenä tavoitteena on työvoiman tarjonnan lisääminen ja rakenteellisen työttömyyden vähentäminen.

Hallituksen keskeiset työllisyystavoitteet

- Työllisyys kasvaa 100 000:lla vuoteen 2007 mennessä
- Työttömyys alenee
- Työvoiman tarjonta kasvaa

Työvoimatoimistoihin rekisteröityneitä työttömiä on lähes 300 000 ja siitä liki kaksi kolmannesta on pitkäaikais- ja toistuvaistyöttömiä. Rakenteellisen työttömyyden alentaminen edellyttää yleisen talous- ja rakennepolitiikan onnistumisen lisäksi työvoima- ja muiden viranomaisten yhteistyön kehittämistä. Työttömyyden ehkäisemiseksi hallitus on tehostanut aktiivista työvoimapolitiikkaa etupainotteisesti.

Hallitus on vuoden 2004 talousarviossa parantanut työllistymisen kannustimia ja lisännyt aktiivisen työvoimapolitiikan rahoitusta.

Hallitus pyrkii uudistamaan työelämää ja siihen vaikuttavia yhteiskuntapoliittisia järjestelmiä siten, että työelämässä voidaan pysyä kauemmin ja että työvoiman tarjonta voi lisääntyä. Samalla helpotetaan työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Tämä tehdään yhteistyössä työmarkkinaosapuolien kanssa.

1.2 Työllisyyden politiikkaohjelma

Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana lukuisia työllisyysasteen nostamiseen ja työttömyyden alentamiseen vaikuttavia toimenpiteitä. Osa toimenpiteistä toteutetaan hallitusohjelman mukaisesti poikkihallinnollisessa työllisyysohjelmassa. Hallituksen työllisyyteen ja työvoiman kysynnän lisäämiseen vaikuttavat yleiset toimenpiteet sekä politiikkaohjelmista erityisesti yrittäjyysohjelma ovat keskeisiä myös työllisyysohjelman tavoitteiden toteutumiselle. Työllisyysohjelman painopiste on rakenteellisen työttömyyden alentamisessa ja työvoiman tarjonnan edistämisessä.

Ohjelman päätavoitteita ovat:

- Rakenteellisen työttömyyden alentaminen ja syrjäytymisen ehkäisy
- Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen ja varautuminen ikärakenteen muutoksesta johtuvaan työvoiman niukkuuteen
- Työmarkkinoilla nykyistä pidempään pysyminen
- Työn tuottavuuden lisääminen sekä työn organisoinnin ja mielekkyyden parantaminen

Työllisyysohjelma toteutetaan neljänä osahankkeena, jotka sisältävät useita konkreettisia toimenpiteitä. Osahankkeet ovat seuraavat:

1. Julkisen työvoimapolitiikan palvelurakenteen uudistaminen
2. Työmarkkinatuen aktivointi
3. Työvoimapolitiittiset aktiiviohjelmat ja koulutus
4. Työurien pidentäminen (ks. kohta I 1.3)

Julkisen työvoimapolitiikan palvelurakenteen uudistaminen

Vaikuttavuustavoitteet

- Rakennetyöttömyyden alentaminen
- Työvoiman saatavuuden turvaaminen

Seurannan tunnusluvut

- Vaikeasti työllistyvien¹ määrä ja osuus työttömistä työnhakijoista
- Työvoiman saatavuuden tunnusluvut, ks. osahanke Työvoimapolitiittiset aktiiviohjelmat ja koulutus

Työllisyysohjelman keskeinen osa on rakenteellisen työttömyyden alentamiseksi ja työllisyysasteen nostamiseksi vuosina 2004–2006 toteutettava julkisen työvoimapolitiikan rakenteellinen uudistus. Työnvälitys ja vaikeasti työllistyvien palvelut eriytetään kokoamalla vaikeimmin työllistyvien palvelut ja resurssit työvoiman palvelukeskuksiin.

- Vuosina 2004–2006 perustetaan noin 40 työvoiman palvelukeskusta alue- ja paikallistason viranomaisten ja muiden palveluntuottajien asi-
antuntijaverkostoksi. Verkoston tehtävänä on tarjota elämänhallinnas-
ta ja työnhaun tuesta monipuolisiin aktiivisiin toimenpiteisiin tukea
työttömille, joiden työmarkkinoille auttamiseen nykyiset palvelut ovat
osoittautuneet riittämättömiksi.
- Työministeriö on alueiden esitysten perusteella valinnut vuonna 2004
käynnistettävät palvelukeskukset ja myöntänyt niille toimintarahoituk-
sen.
- Palvelukeskusten käynnistyessä kehitetään samanaikaisesti työvoima-
toimistojen toiminta- ja palvelumalleja työvoiman kohtaanto- ja saata-
vuusongelmien ratkaisemiseksi ja nykyistä parempien työnantaja- ja
työnhakijapalveluiden järjestämiseksi. Palvelujen uudistaminen aloite-
taan palvelukeskusten toimintaa vastaavasti suurilla työmarkkina-
alueilla ja laajennetaan saatujen kokemusten perusteella koko maa-
han.

¹ Yhdenjaksoisesti pitkäaikaistyöttömät, toistuvasti työttömät, työvoimapolitiittisilta toimenpiteiltä työttömiksi jäävät ja toistuvasti toimenpiteille sijoittuvat.

Työmarkkinatuen aktivointi

Työmarkkinatuen vaikuttavuustavoite

- Työmarkkinatuen aktiivikäytön lisääminen

Seurannan tunnusluvut

- Passiivista työmarkkinatukea pitkään saaneiden määrä
- Työmarkkinatuella aktiivitoimiin osallistuvien osuus ko. tuella keskimäärin olevista

Työmarkkinatuen käyttöä työnhakuvalmiuksia parantavana aktiivisena tukimuotona lisätään, ja työmarkkinatuella olevien aktiiviohjelmien tasoa nostetaan merkittävästi nykyiseltä tasolta. Toimenpiteet liittyvät työvoimapalvelujen rakenteelliseen uudistamiseen. Työmarkkinatuen aktiivikäyttöä lisätään seuraavilla toimenpiteillä:

- Ylläpitokorvauksista kehitetään aktivointilisä, jolla parannetaan työnhakijoiden omaa aktiivisuutta ja osallistumismahdollisuuksia työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin. Laki aktiivitoimenpiteiden ajalta maksettavien ylläpitokorvausten korottamiseksi tuli voimaan 1.1.2004.
- Valmistellaan malli, jossa työmarkkinatuen saajan tulee tuen ehtona tietyn työttömyysajan jälkeen osallistua aktiivitoimenpiteisiin. Osallistumisvelvollisuuden edellytyksenä on, että varmistetaan aktiivitoimenpiteiden riittävyys.
- Selvitetään kuntien ja valtion välisiä rahoitusmalleja, joilla voidaan kannustaa kuntia entistä tehokkaampaan työttömyyden hoitoon. Osallistumisvelvollisuuden ja rahoitusmallien selvitykset valmistellaan vuoden 2004 aikana siten, että tarvittavat muutokset voidaan toteuttaa vuoden 2005 aikana.

Työvoimapolitiittiset aktiiviohjelmat ja koulutus

Vaikuttavuustavoitteet

- Työvoiman saatavuuden turvaaminen
- Nuorten koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittuminen ja nuorisotyöttömyyden alentaminen
- Pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisy ja alentaminen
- Työvoima- ja koulutuspoliittisten ohjelmien laadun ja vaikuttavuuden parantaminen

Seurannan tunnusluvut

- Työvoimareservin määrä
- Rekrytointiongelmien määrä
- Nuorten työttömyysaste
- Nuorten koulupudokkaiden määrä
- Sijoittuminen työelämään työvoimapolitiittisten toimenpiteiden ja ammatillisen koulutuksen jälkeen
- Pitkäaikaistyöttömyyden riski (nuoret 6 kk ja aikuiset 12 kk)
- Työvoimapolitiikan aktivointiaste

Työvoimapolitiittisia aktiiviohjelmiä kehitetään ennaltaehkäisemään pitkäaikais-työttömyyttä ja helpottamaan sijoittumista avoimille työmarkkinoille. Kaikille pitkäaikaistyöttömille laaditaan yksilöllinen aktiiviohjelma ja toteutetaan pitkäkestoiset palveluprosessit, ja kaikille nuorille tarjotaan koulutus-, työharjoittelutai työpajatoimenpiteet kolmen työttömyyskuukauden jälkeen. Tavoitteena on, että työvoima- ja koulutuspolitiittiset ohjelmat ja toimenpiteet vastaavat nykyistä paremmin sekä työnantajien että työnhakijoiden tarpeisiin. Toimenpiteiden ja ohjelmien laatua ja vaikuttavuutta parannetaan. Työkykyä pysyvästi menettäneet ohjataan asianomaisten tukijärjestelmien piiriin.

Nuorisotyöttömyyttä ja pitkäaikaistyöttömyyttä ennaltaehkäistään ja alennetaan

Nuorille taattavan koulutustakuun tavoitteena on, että vuonna 2008 vähintään 96% peruskoulun päättävistä aloittaa samana vuonna lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen lisäopetuksessa. Koulutustakuu toteutetaan seuraavin toimenpitein:

- Käynnistetään oppilaanohjauksen kehittämishanke, jossa on painoalueena perusopetuksen ylempien vuosiluokkien oppilaanohjaus. Valmistellaan ratkaisut, joilla turvataan oppilaanohjauksen riittävyys ja korkea laatutaso perusopetuksen ylemmillä vuosiluokilla.
- Perusopetuksen lisäopetusta kehitetään.
- Ammatillisen peruskoulutuksen ja lukion opiskelijavalintoja kehitetään.
- Perusopetuksen jälkeistä jatko-opiskelupaikkaa vaille jäävien seuranta sekä henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa kehitetään oppilaitosten ja työvoimaviranomaisten välisessä yhteistyössä.

- Laaditaan selvitys nuorten hakeutumisesta ja valikoitumisesta ammatilliseen koulutukseen sekä opintomenestyksestä ja keskeyttämisestä ja käynnistetään tarvittavat toimenpiteet.
- Koulutuksen loppuun saattamista ja tutkintojen suorittamista edistetään kehittämällä opiskelijoiden ohjausta, opiskelumuotoja, opintotukea sekä kehittämällä koulutuksen rahoitusta tuloksellisuuteen ja kannustavuuteen perustuvana.

Oppisopimuskoulutuksen lisäämiseksi on vuoden 2004 talousarviossa varattu määrärahat. Tavoitteena on 34 500 vuotuisia oppisopimuspaikkaa. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävää ammatillista lisäkoulutusta lisätään 1 500 opiskelijalla vuonna 2004, jolloin vuotuisia paikkoja on 22 000. Tämän lisäksi EU:n sosiaalirahasto rahoittaa oppisopimuskoulutusta. Oppisopimuskoulutusta vahvistetaan työttömien ja muiden työmarkkinoilta syrjäytymisuhan alaisten ammatillisen osaamisen kehittämisen muotona ja työmarkkinoille siirtymisen väylänä. Opetusministeriön ja työministeriön asettama työttömien oppisopimuskoulutuksen kehittämistä käsitellyt työryhmä jättää asiaa koskevat ehdotuksensa maaliskuussa 2004.

Nuorten työpajatoiminnan vakinaistamisella tuetaan nuorten valmiuksia siirtyä koulutukseen tai työelämään. Työpajojen palvelutarjontaa lisätään ja toimintaa suunnataan nuorten elämän taitojen ja sosiaalisen vahvistumisen tukemiseen. Päätökset valtionavustuksista tehdään maaliskuussa 2004. Yhtenä avustusten myöntämiskriteerinä on toiminnan vakinaistaminen. Vuonna 2004 tehdään ehdotukset työpajatoiminnan rahoitusmalleista ja arvioidaan vakinaistamisen edellyttämät säädöstarpeet.

Laki sosiaalisista yrityksistä tuli voimaan vuoden 2004 alussa. Sosiaalisille yrityksille myönnetään tavanomaista pitkäkestoisempia työllistämistukia. Lisäksi sosiaalisten yritysten perustamista tuetaan projektitukimäärärahalta sekä viestinnän ja koulutuksen keinoilla.

Tukityöllistämiseen ja työllistämistukijärjestelmään liittyvät kehittämistarpeet kartoitetaan ja mahdolliset muutosesitykset tukijärjestelmään valmistellaan 30.6.2004 mennessä. Mahdollisten säädösmuutosten aikataulu päätetään ehdotusten valmistuttua.

Pitkäaikaistyöttömien eläkemahdollisuuksien selvittämishanketta (ELMA-projekti) jatketaan ja laajennetaan koko maahan. Vuoden 2004 talousarviossa on varattu määrärahat selvitysten määrän kaksinkertaistamiseksi 5 000 vuotuisen selvitykseen. Työministeriön ohje eläkemahdollisuuksien selvittämisestä on annettu 21.2.2004.

Aikuisväestön koulutusmahdollisuuksia parannetaan Noste-ohjelman avulla

Noste-ohjelman tavoitteena on parantaa enintään perusasteen tutkinnon suorittaneiden aikuisten työelämässä pysymistä ja urakehitystä sekä lieventää suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymisen aiheuttamaa työvoimavajasta. Ohjelma toteutetaan vuosina 2003–2007 välisenä aikana. Vuonna 2004 lisätoimenpideohjelman turvin koulutuksen arvioidaan aloittavan 7 400 henkilöä. Lisätoimenpideohjelmaa laajennetaan niin, että sen turvin koulutuksen voi aloittaa vuositasolla vähintään 10 000 henkilöä.

Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen yhteishankintaa lisätään

Tavoitteena on lisätä työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen yhteishankintojen määrää sekä joustavoittaa hankintamenettelyä siten, että myös pk-yrityksillä on nykyistä paremmat mahdollisuudet koulutuksen käyttöön. Lisäksi selvitetään mahdollisuuksia tarjota yritystoiminnan kehittämiseen tarkoitettuja tukimuotoja ja palveluja sekä työvoimakoulutusta yrityksille yhteisenä palvelukokonaisuutena. Yhteishankintamenettelyn kehittämistarpeet ja -mahdollisuudet on arvioitu osana Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintajärjestelmän toimivuuden arviointihanketta. Uudistukset liittyvät osittain kauppa- ja teollisuusministeriön asettaman hankintalainsäädännön kokonaisuudistusta valmistelevan työryhmän työhön, jonka esitykset valmistuvat 31.10.2004.

Aikuiskoulutuksen laatua ja vaikuttavuutta parannetaan

Tavoitteena on julkisesti rahoitetun aikuiskoulutuksen (omaehtoinen koulutus ja työvoimakoulutus) laadun ja vaikuttavuuden parantaminen kehittämällä koulutusta kokonaisvaltaisesti. Laadukkaalla aikuiskoulutuksella vaikutetaan osaavan työvoiman saatavuuteen, työssä jaksamiseen, työurien pidentymiseen sekä työllisyyden kasvuun. Keskeisimmät sisältöalueet hankkeessa ovat: 1) Oppilaitosten ja työvoimatoimistojen tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen parantaminen. Toimenpiteistä laaditaan 31.3.2004 mennessä kehittämisohjelma, jossa painottuvat sähköisten verkkopalvelujen kehittämien, yhteistyön tiivistäminen aikuiskoulutuksen eri toimijoiden kesken sekä ohjauksellinen työote moniammatillisissa verkostoissa. 2) Aikuisten opetusmenetelmien kehittäminen, jossa painopisteenä on aikuisen oppijan oppimisedellytysten ja mahdollisten oppimisvaikeuksien tunnistaminen sekä menetelmien kehittäminen. 3) Aikuiskoulutuksen työelämäyhteyksien vahvistaminen ja työssäoppiminen. Ammatillista aikuiskoulutusta hoitavia oppilaitoksia kehitetään valtakunnallisesti ja alueellisesti toimivana verkostona. Maaliskuussa 2004 asetetaan virkamiesryhmä laatimaan ehdotukset hallituksen esitykseksi ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja erikoisoppilaitosten aseman ja tehtävien määrittelemiseksi sekä järjestämislupien uusimiseksi.

Ammatillisen koulutuksen alueellista ennakointia ja työelämäyhteyksiä parannetaan

Tavoitteena on että ammatillisen koulutuksen tarjonta vastaa nykyistä paremmin työelämän tarpeita koko maassa. Eri toimijatahojen alueelliset ennakointijärjestelmät kartoitetaan ja niistä valitaan yhteisesti käytettävät menetelmät ja sovi-taan yhteistoimintamalleista ja niiden systemaattisesta käytöstä. Täsmennetty hankesuunnitelma laaditaan 31.3.2004 mennessä.

1.3 Työurien pidentäminen

Vaikuttavuustavoitteet

- Työllisyysaste eri ikäryhmissä nousee
- Työssäoloaika pitenee nykyisestä 2–3 vuotta
- Nuorten koulutuksesta työelämään siirtyminen nopeutuu
- Työn tuottavuus kasvaa laadullisesti kestäväällä tavalla

Seurannan tunnusluvut

- Työvoimaosuudet ja työllisyysasteet ikäryhmittäin
- Työvoimaan kuulumisajan ja työllisen ajan odotteet 15- ja 50-vuotiailla
- Eläkkeellesiirtymisiän odote
- Korkeakoulutuksen aloittamisikä
- Tutkinnon suorittamisikä
- Koulutuksen läpäisyaste
- Koulutuksen keskeyttäminen ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluopinnoissa
- Työelämän laatua kuvaavat tunnusluvut (valmisteilla)

Työvoiman tarjonnan ja työllisyysasteen kasvu edellyttävät, että nuoret siirtyvät peruskoulutuksesta jatko-opintoihin ja työelämään nykyistä aiemmin ja että työvoiman valmiudet vastaavat aikaisempaa täsmällisemmin työelämän tarpeisiin. Työuran loppupään toimenpiteillä pyritään kannustamaan ikääntyvien ja ikääntyneiden pysymistä työelämässä nykyistä pidempään. Tämä edellyttää työvoimasta huolehtimista työelämän laatua kehittämällä.

1.3.1 Nuorten siirtymistä koulutuksesta työelämään nopeutetaan

Hallituksen tavoitteena on lisätä työvoiman tarjontaa ja parantaa työvoiman valmiuksia vastaamaan aikaisempaa täsmällisemmin työelämän tarpeisiin. Tämän toteuttamiseksi nopeutetaan nuorten siirtymistä koulutukseen ja työmarkkinoille. Tavoitteena on, että korkeakoulutuksen aloittamisikä ja tutkinnon suorittamisikä laskee, koulutuksen läpäisy nousee ja keskeyttäminen vähenee ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluopinnoissa.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää yliopistojen tutkintorakenteiden kehittämistä sekä opintojen ohjauksen ja keskeyttämisen vähentämisen tehokkaita tukitoimia. Hallitus vahvistaa myös aikuiskoulutusjärjestelmää, lisää ammattikor-

keakoulujen rahoitusjärjestelmän kannustavuutta sekä kehittää ammatillisen koulutuksen tuloksellisuusrahoitusta. Täysipäiväisen ja suunnitelmallisen opiskelun mahdollistamiseksi ja opiskeluaikojen lyhentämiseksi opiskelijoiden opintososiaalista asemaa on kohennettava.

- Yliopistojen opiskelijavalintoja kehitetään laadittavan toimenpideohjelman pohjalta. Tavoitteena on, että vuonna 2008 vähintään 55% uusista opiskelijoista on samana vuonna toisen asteen koulutuksen päättäneitä.
- Käynnistetään toimenpideohjelma tutkintojen suorittamiseksi tavoiteajassa.
- Yliopistojen tutkintorakenteita kehitetään ja käynnistetään opintojen ohjauksen ja keskeyttämisen vähentämisen tehokkaita tukitoimia. Yliopistoissa otetaan käyttöön kaksiportainen tutkintorakenne lukuvuoden 2005–2006 alussa. Tutkintoaikoja lyhennetään tehtävien selvitysten ja laadittavan toimenpideohjelman pohjalta. Aikuiskoulutustarjontaa kehitetään ja aikuisten mahdollisuuksia osallistua tutkintoon johtavaan koulutukseen lisätään.
- Ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän kannustavuutta lisätään. Rahoitusjärjestelmä uudistetaan kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamisen aikataulun mukaisesti. Ammattikorkeakouluisa läpäisyyn kiinnitetään erityistä huomiota. Opiskelijoiden ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat kehittämisen painopisteenä.
- Aikuiskoulutusjärjestelmää vahvistetaan.
- Ammatillisen peruskoulutuksen rahoitusjärjestelmää kehitetään tuloksellisuuteen ja kannustavuuteen perustuvana. Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen vähentämisen toimenpideohjelmaa laajennetaan. Opinto-ohjausta sekä opiskelijoiden tuki- ja neuvontapalveluja kohdennetaan erityisesti niille opiskelijoille, jotka ovat vaarassa keskeyttää opintonsa. Keskeyttämisalttiuden tunnistamiseksi ja oikeiden toimien kohdentamiseksi selvitetään ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen yksilötason syitä sekä opintojen kulun kannalta kriittiset vaiheet.
- Täysipäiväisen ja suunnitelmallisen opiskelun mahdollistamiseksi ja opiskeluaikojen lyhentämiseksi kohennetaan opiskelijoiden opintososiaalista asemaa.

1.3.2 Ikääntyvien ja ikääntyneiden työurien pidentämistä tuetaan

Työllisyysasteen nostaminen edellyttää nykyistä pidempää työelämässä pysymistä. Tavoitteena on, että eri ikäryhmien työvoimaosuudet ja työllisyysasteet nousevat ja työssäoloaika pitenee nykyisestä 2–3 vuotta. Sosiaaliturvaa kehitetään kannustamaan työssä jatkamista nykyistä paremmin.

- Yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa selvitetään mahdollisuudet muuttaa suurten työnantajien työkyvyttömyyseläkkeiden omavastuuta

vähemmän yksinomaan viimeiseen työnantajaan kohdistuvaksi. Neuvotteluryhmässä on alustavasti sovittu työkyvyttömyyseläkemaksun ikätasoihtamisesta. Tavoitteena on vähentää kokonaisuuden ikäriippuvuutta.

- Selvitetään ikääntyneiden mahdollisuudet osa-aikatyöhön ilman sosiaaliturvan heikennyksiä. Tässä tarkoituksessa soviteltua työttömyysetuutta on tarkistettu siten, että ikääntyneille voidaan maksaa työttömyysetuutta sovitellun päivärahan enimmäisajan täyttymisestä huolimatta. Muutokset astuvat voimaan vuoden 2004 alusta.
- Osasairauspäivärahan ja/tai osakuntoutusrahan tarvetta selvittämään on asetettu STM:n työryhmä jonka määräaika on 30.4.2004.
- Työkyvyttömyyseläkehakemusten hylkäämiseen liittyviä ongelmia ehkäistään. Kokeiluhanke käynnistyy vuonna 2003, ja mahdollinen laajempi soveltaminen vuonna 2006. (Veto-ohjelma).
- Selvitetään mielenterveysyistä työkyvyttömyyseläkkeelle jääneiden määrät ja perusteet. Alustava kartoitus on toteutettu syksyllä 2003 (Veto-ohjelma). Mahdollisista jatkotoimista päätetään kevään 2004 aikana.
- Seurataan tehtyjen eläke- ja työttömyysturvasopimusten tavoitteiden toteutumista ja vaikuttavuutta laatimalla tarvittavat indikaattorit ja sopimalla julkaisuaikataulusta kevään 2004 aikana (Veto-ohjelma).
- Selvitetään mahdollisuudet estää sairauspäivärahakausien pitenemistä. Alustava kartoitus on toteutettu syksyllä 2003 (Veto-ohjelma). Mahdollisista jatkotoimista päätetään kevään 2004 aikana.
- Työssä jatkamisen ja eläkemahdollisuuksien neuvontaa tehostetaan (Veto-ohjelma).

1.3.3 Työelämän laadun parantaminen

Tavoitteena on tehdä työssä jatkaminen houkuttelevaksi parantamalla työelämän laatua. Työhyvinvointia ja työolosuhteita parannetaan, työtapaturmia, ammattitauteja ja sairauspoissaoloja vähennetään. Tavoitetta tukee työsuojelun, työterveyshuollon ja kuntoutuksen tehostaminen sekä työn, perhe-elämän ja vapaa-ajan yhteensovittamisen parantaminen. Työelämän laatua parannetaan ohjelmatoiminnan avulla, kehittämällä työlainsäädäntöä ja lisäämällä työelämä-tietoutta. Toimenpiteillä nostetaan myös työn tuottavuutta. Työlainsäädännön kehittämis- ja ohjelmatoimet ovat käynnistyneet seuraavasti:

- Yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain kokonaisuudistusta valmisteleva komitea on asetettu lokakuussa 2003. Uudistuksella tähdätään aidon yhteistoiminnan ja osallisuuden vahvistamiseen sekä oppimisedellytysten parantamiseen. Määräaika päättyy tammikuun 2006 lopussa.
- Määräaikaisten työsuhteiden turvattuustekijöitä vähennetään erityisesti tiedotustoimintaa ja lainsäädännön noudattamisen valvontaa te-

hostamalla. Sekä Kunnallinen työmarkkinalaitos että Valtion työmarkkinalaitos ovat antaneet ohjeet määräaikaisten toimien vähentämiseksi julkisella sektorilla. Ohjeiden vaikutusta seurataan yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

- Ulkomaalaisten työntekijöiden työsuhteiden ehtojen valvontaa ja työlupien ehtojen noudattamista tehostetaan. Tässä tarkoituksessa on eduskunnalle annettu lakiesitys lokakuussa 2003. Harmaan talouden torjumiseksi tarvittavia muita toimenpiteitä valmistellaan sisäasianministeriön ja työministeriön yhteistyönä. Työhön tulevat osallistumaan myös työmarkkinajärjestöt.
- Työ- ja perhe-elämän yhteensovitus työ edellyttää lainsäädännön tarkistuksia. Hoitovapaata laajennettiin siten, että oikeus osittaiseen hoitovapaaseen jatkuu kunnes lapsen toinen lukuvuosi peruskoulussa päättyy. Samalla lyhennettiin hoitovapaan edellytyksenä olevaa palveluaikaa kuudeksi kuukaudeksi. Valmistelutyö osittaisen hoitovapaan edelleen kehittämiseksi ja edellytysten luomiseksi perhevapaiden tasisempaa jakamista varten käynnistyy vuoden 2004 aikana.

Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti on käynnistettävänä tai käynnistetty seuraavat hankkeet:

- Hankkeiden ja palveluiden tarjouskilpailuun liittyvät työelämän epäkohdat selvitetään. Työ käynnistyy vuonna 2005.
- Yritystoiminnan ulkomaille siirtämisen syitä ja lainsäädäntötarpeita selvitetään vuoden 2004 aikana.
- Työsuojelun valvontalainsäädännön uudistaminen valmistellaan STM:n toimikunnassa, määräaika on 30.6.2004.
- Työn tuottavuutta ja työssä jaksamista edistetään aikuisväestön ammattitaitoa kohottamalla ja työelämäohjelmien toimenpiteillä. Työelämän tuottavuuden ja laadun ohjelmakokonaisuutta (TYKES) ja valtakunnallista toimenpideohjelmia työssäoloajan jatkamisesta, työssä jaksamisesta ja kuntoutuksesta (Veto-ohjelma) koordinoidaan työllisyysohjelmassa. Veto-ohjelma keskittyy työelämän organisaatioiden tukemiseen ja tiedon jakamiseen, kun taas TYKES-ohjelmakokonaisuus tukee yksittäisten työpaikkojen työelämän ja laadun kehittämistyötä ja alueellisten osaamisverkostojen luomista. TYKES-ohjelma käynnistyy vuoden 2004 alussa. Ohjelman resursseja on hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2004 talousarviossa lisätty miljoonalla eurolla. Hankkeilla tuetaan elinikäistä oppimista ja kansallisen innovaatiojärjestelmän kehittämistä.
- Vuorotteluvapaan korvaustasot ja vakinaistamisen mahdollisuus selvitetään vuoden 2004 alusta lähtien käynnistyvällä tutkimustyöllä yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

- Mahdollisuuksia työntekijöiden osaamisen kehittämiseen parannetaan noston-ohjelmalla ja kehittämällä omaehtoisen opiskelun tukijärjestelmiä.
- Selvitetään mahdollisuudet tasata nykyistä paremmin vanhempainvapaisiin liittyviä työnantajan kustannuksia. Selvitys toteutetaan vuoden 2004 aikana.

1.4 Työllisyysohjelman rahoituskehys

Politiikkaohjelmaan on tarkoitus kohdentaa määrärahoja seuraavilta vuoden 2005 talousarvioesityksen määrärahamomenteilta.

Sisäasiainministeriön pääluokka: 26.98.61 (Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin), 26.98.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sisäasiainministeriön osalta)

Opetusministeriön pääluokka: 29.01.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta), 29.60.31 (Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen), 29.69.31 (Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen), 29.69.34 (Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamishjelmaan), 29.99.51 (Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja ennaltaehkäisevä huume-työ)

Kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokka: 32.30.45 (Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen), 32.30.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön osalta)

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokka: 33.01.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja terveysministeriön osalta), 33.01.63 (Eräät erityishankkeet), 33.17.53 (Valtionosuus työttömän omaehtoisen koulutuksen toimeentuloturvasta), 33.17.54 (Valtionosuus aikuiskoulutustuesta), 33.32.30 (Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin)

Työministeriön pääluokka: 34.01.23 (Työelämäohjelmat ja työpoliittinen tutkimus), 34.01.63 (Valtionavustus työelämäohjelmahankkeisiin), 34.05.61 (Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin), 34.05.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta), 34.06.21 (Työvoima-asiain paikallishallinnon toimintamenot), 34.06.29 (Työllistämis-, koulutus-, ja erityistoimet), 34.06.31 (Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä), 34.06.50 (Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut), 34.06.52 (Työmarkkinatuki)

1.5 Ohjelman organisointi ja seuranta

Työllisyyden politiikkaohjelmaa johtaa ja koordinoi työministeri. Poliitiikkaohjelman kehittämiseksi ja päätöksenteon tueksi on perustettu ministerityöryhmä. Ohjelman toimet toteutetaan kussakin ministeriössä ja toimeenpanon toteutusta seuraa ministeriryhmä.

Työministeriä avustaa ohjelmajohtaja. Yhteistyöministeriöihin (OPM, KTM, STM, VM, SM, VNK) on nimetty työllisyysohjelman valmistelusta, toimeenpanosta ja seurannasta vastaavat henkilöt, jotka muodostavat työllisyysohjelman johtoryhmän. Johtoryhmän tehtävänä on huolehtia siitä, että kunkin ministeriön toimialueelle kuuluvat ohjelman toimeenpanosuunnitelman mukaiset toimenpiteet toteutetaan. Johtoryhmä valmistelee ohjelman mukaiset esitykset eri ministeriöille talousarvioesityksiin sekä ohjaa ja seuraa ohjelman toteutusta eri hallinnonaloilla. Johtoryhmä yhteensovittaa ohjelman hanke- ja toimenpidekokonaisuudet hallituksen strategia-asiakirjaan.

Ministeriöiden lisäksi ohjelman toimeenpanossa toteutetaan tiivistä yhteistyötä Suomen Kuntaliiton ja Kansaneläkelaitoksen sekä koulutus- ja työllistymistä edistäviä palveluja tuottavien organisaatioiden kanssa.

Työmarkkinajärjestöt ja muut järjestöt ovat keskeinen sidosryhmä, joiden kanssa ohjelman toteutusta käsitellään säännöllisesti työministeriön yhteydessä toimivassa työasiainneuvostossa ja työpolitiikan neuvottelukunnassa ja sen jaostoissa.

Työvoiman palvelukeskusten toteutusta, ohjausta ja seurantaa varten asetetaan ohjausryhmä.

Työllisyysohjelman vaikutuksia seurataan säännöllisesti tilastollisten tunnuslukujen avulla. Tilastoseurantaa täydennetään tutkimuksellisella evaluoinnilla. Keskeiset evaluointitulokset ja johtopäätökset valmistuvat vuoden 2007 alkuun mennessä.

2 YRITTÄJYYDEN POLITIIKKAOHJELMA

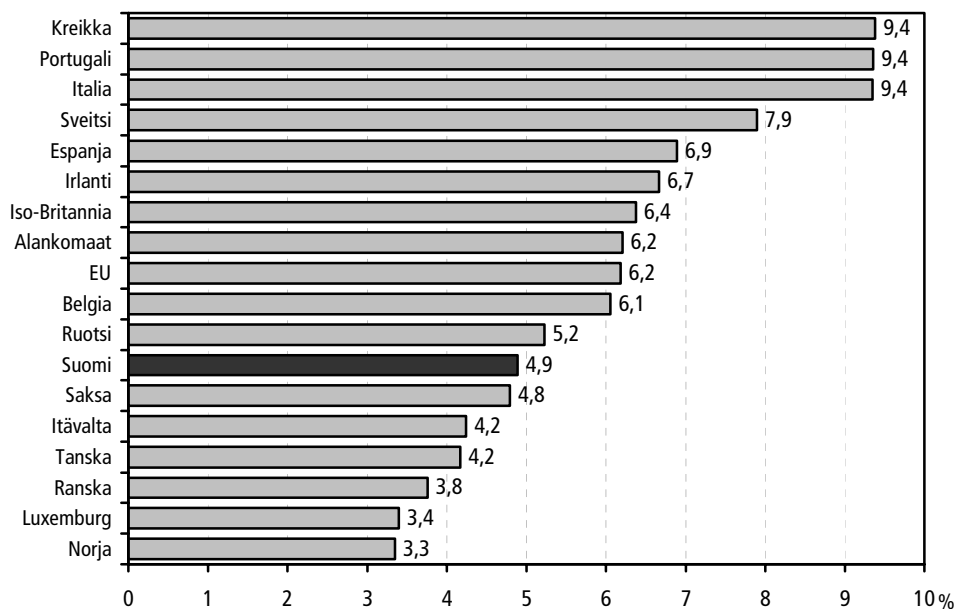
2.1 Tavoitteena yritteliäs yhteiskunta

Hallituksen talouspolitiikan tavoitteena on luoda toimintapuitteet, jotka edesauttavat yritysten perustamista, kasvua ja kansainvälistymistä. Tärkeintä on turvata talouden kasvu, kohtuullinen ja vakaa korkotaso sekä alhainen inflaatio, koska ne antavat yrityksille mahdollisuuden investoida ja työllistää pitkäjänteisesti. Osana talous- ja elinkeinopolitiikkaansa hallitus toteuttaa yrittäjyyden politiikkaohjelman.

Tavoitteena on varmistaa yritysten toimintaympäristön vakaa ja pitkälläkin aikavälillä ennustettavissa oleva kehitys sekä nostaa Suomi yrittäjyyden toimintaedellytysten suhteen Euroopan kärkimaiden joukkoon. Markkinatalouden toimivuus taataan ja yritysten ja yrittäjien merkitys taloudellisen kasvun ja työllisyyden luojina suomalaisessa yhteiskunnassa kasvaa.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää olemassa olevan yritys-kannan jatkuvaa kehittymistä, yritys-kannan uusiutumista, yritysten kasvua ja kansainvälistymistä sekä yrittäjyyttä suosivia kilpailuolosuhteita.

Kuvio 2 Yrittäjien (pl. maatalousyrittäjät) osuus vähintään 15-vuotiaasta väestöstä vuonna 2002, prosenttia.

Lähde: Eurostat, Työvoimatutkimus 2002.

2.2 Yrittäjyyden politiikkaohjelman toteutussuunnitelma

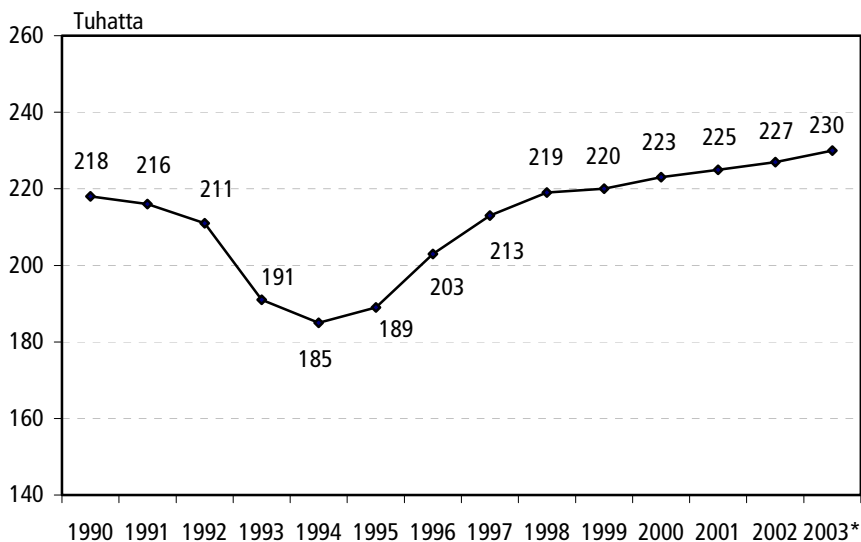
Yrittäjyyden politiikkaohjelma on väline, jolla hallitus varmistaa, että eri hallinnonaloilla käytettävissä olevat mittavat resurssit käytetään tehokkaasti, että toteutettavat toimenpiteet ovat mahdollisimman yhdensuuntaisia, että ne eivät ole toisilleen päällekkäisiä ja että eri hallinnonalojen yhteistyöstä saatavissa olevat edut käytetään täysimääräisesti hyödyksi. Käytettävissä olevien voimavarojen (esimerkiksi teknologiarahoitus, yleinen elinkeinotuki, aluekeskusohjelma, maaseutupoliittinen ohjelma, työvoimapolitiittisten varojen käyttö yrittäjyyden edistämiseen sekä ammattikorkeakoulu- ja yliopistoverkosto) tehokas käyttö varmistetaan panostamalla hallinnonalojen välisen yhteistyökkyvyn lisäämiseen ja alueilla olevan asiantuntemuksen hyväksikäyttöön.

Yrittäjyyden politiikkaohjelman toteuttamiseksi hallinnollista toimivallanjakoa ei muuteta. Yrittäjyyden politiikkaohjelman tavoitteet otetaan huomioon kunkin hallinnonalan suunnitelmassa ja toteuttaessa toimivaltansa puitteissa omia toimenpiteitään.

On tärkeää, että julkisen sektorin toimenpiteitä suunniteltaessa ja toteutettaessa yrittäjien ja yritysten käytännön tarpeet otetaan huomioon. Ohjelman valmistelussa ja toteutuksessa pidetään tiiviisti yhteyttä eri sidosryhmiin ja eri alojen yrittäjiin.

Ohjelmasta tiedottaminen ja viestintä on aktiivista ja avointa.

Kuvio 3 Yritysten määrän kehitys vuosina 1990–2003 (vuonna 2002 yrityksiä 226 593 kpl), tuhansia. * Vuoden 2003 luku on KTM:n arvio.

Lähde: Tilastokeskus (yritysrekisteri).

2.2.1 Osa-alueet

Yrittäjyyden politiikkaohjelma koostuu viidestä osa-alueesta. Ne ovat:

1. Yrittäjyyskasvatus ja yritysneuvonta
2. Yritysten perustaminen, kasvu ja kansainvälistyminen
3. Yritystoimintaan vaikuttavat verot ja maksut
4. Alueiden yrittäjyys
5. Yrityksiä koskevat säädökset ja markkinoiden toiminta.

Jäljempänä kuvataan yrittäjyyden politiikkaohjelman keskeinen sisältö vuosina 2004–2005 sekä tärkeimpiä nyt tehtäviksi päätettyjä yksittäisiä toimenpiteitä.

Yrittäjyyskasvatus ja yritysneuvonta

Kansalaisten valmiuksia ryhtyä halutessaan yrittäjiksi lisätään yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen keinoin sekä liiketoimintaosaamista vahvistamalla. Tavoitteena on lisätä yrittäjyyden houkuttelevuutta yhtenä uravaihtoehtona. Yrittäjyyden ja yritystoiminnan osaamispohjan vahvistaminen kattaa koko koulujärjestelmän.

Suomalaisen innovaatiojärjestelmän yksi pullonkaula on todettu olevan liiketoimintaosaamisessa.

- Eryteisesti pienten ja keskisuurten yritysten liiketoimintaosaamista vahvistetaan keskeisimmillä yritystoiminnan osa-alueilla. Vastuu asiassa kuuluu julkisesti rahoitetun yritysneuvontatoiminnan kehittäjä- ja teknologiainstituutiolle sekä koulutuksesta ja tutkimuksesta vastaaville tahoille. KTM ja OPM tekevät vuoden 2004 aikana ehdotukset siitä, miten julkisen sektorin toimenpitein voidaan entistä paremmin edistää suomalaista liiketoimintaosaamista.

Yritysneuvonnan resursseja suunnataan ensi sijassa yrittäjiksi aikovien, yrittäjien ja yritysten tarpeista lähtevään yritysneuvontaan. Julkisesta rahoituksesta riippumattoman yritysneuvonnan asemaa markkinoilla edistetään.

- Vuoden 2004 aikana arvioidaan, tehtyjen selvitysten perusteella, julkisin varoin toteutettavaan yritysneuvontaan kohdistettujen taloudellisten ja henkilöstöressurssien käytön uudistustarpeet.
- Perustetaan noin 50 seudullista yrityspalvelupistettä vahvistamaan alueellista yritystoimintaa.
- Sukupolvenvaihdoksia varten tarvittavaa yritysneuvontaa tehostetaan julkisin varoin rahoitetuissa yritysneuvontaorganisaatioissa.
- Yksityisten neuvontaorganisaatioiden edellytyksiä edesauttaa sukupolvenvaihdoksia vahvistetaan.

Yritysten perustaminen, kasvu ja kansainvälistyminen

Yrittäjyyden politiikkaohjelman avulla tavoitellaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten määrän kasvua ja niiden kansainvälisen kilpailukykyyn vahvistumista. Keskeisiä keinoja ovat yritysten sukupolvenvaihdosten ja muunlaisten pk-yritysten omistuksen siirtojen edistäminen, aloittavien yrittäjien rahoitusaseman tukeminen sekä yritysrahoituksen tason ja keinovalikoiman turvaaminen. Hallitusohjelman teknologiapolitiikkaa ja yrityspolitiikkaa koskevien linjausten toteuttaminen on tärkeässä asemassa. Myös aloittavan yrittäjyyden lisääminen on keskeinen edellytys ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi.

- Valmistellaan ehdotukset pk-yritysten osaamisen ja teknologiaperustan vahvistamiseksi myös keskusten ulkopuolella.
- Varhaisen vaiheen julkista oman pääoman ehtoisen ja lainarahoituksen järjestelmää tehostetaan ja selkeytetään vuoden 2004 aikana.
- Starttirahajärjestelmä uudistetaan. Uudistus tulee voimaan viimeistään vuoden 2005 alussa.
- Kasvuyritysten toimintaympäristöön vaikuttavaa elinkeinopolitiikkaa tehostetaan. Kasvuyrityksiä koskevaa tutkimusta lisätään (mm. suomalaisten kasvuyritysten lukumäärä, toimialat, sijoittuminen, kasvuyrityksille nykyisin ohjattava julkisen tuen määrä ja muodot). Vuoden 2004 aikana laaditaan suositukset elinkeinopolitiikan mahdollisista uudelleen suuntauksen tarpeista. Asiaa valmistellaan tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa.
- Osakeyhtiömuotoisten maatalojen ja muuta yritystoimintaa kuin maataloutta harjoittavien tilojen sukupolvenvaihdosten edistämiseksi perustetaan työryhmä ja tehdään toimenpidevalmistelu vuoden 2004 aikana.
- Finnvera Oyj:lle osoitettujen korkotukilainojen ja erityislainojen myöntämiskiintiöitä sekä luotto- ja takaustappiositoumuksen piiriin kuuluvien luottojen ja takausten kokonaismääriä tarkistetaan vuosittain kysyntää vastaavasti. Finnverasta on valmistunut arviointi. Hallitus ottaa kantaa kysymykseen Finnveran verovelvollisuuden poistamisesta samalla kun päätetään toimenpiteistä, joihin on aihetta Finnveraa koskevan arvioinnin johdosta.
- Vuoden 2004 aikana toteutetaan perusselvitys naisresurssikeskusten perustamisesta niin, että mahdolliset perustamispäätökset voidaan tehdä vuoden 2005 aikana.
- Laaditaan kokonais selvitys naisyrittäjyyden edistämiseksi tehtävistä toimenpiteistä ja käytettävissä olevista resursseista, sekä ehdotukset uudistus- ja tehostustarpeista (työryhmä, määräaika 12/2004).
- Maaseudun yritystoiminnan rahoitusta joustavoitetaan ja monipuolistetaan siten, että kaikille potentiaalisille yrittäjille on tarjolla sopivat rahoitusmuodot. Eri hallinnonalojen rahoitustyökalujen yhteensopivuutta parannetaan. Muutokset saatetaan voimaan vuoden 2005 aikana.

Yrityksiä koskevat verot ja maksut

Verotuksen rakennetta kehitetään työllisyyttä tukevalla ja yrittäjyyttä edistävällä tavalla ottaen huomioon verotuksen vaikutukset Suomen kykyyn kilpailla yritysten ja niiden avaintoimintojen sijaintapaikkana. Tarvittavat toimenpiteet valmistellaan asianomaisilla hallinnonaloilla ottaen huomioon myös yrittäjyyden politiikkaohjelman tavoitteet. Pk-yritysten vero- ja maksupolitiikan kehittyminen on yrittäjyyden politiikkaohjelman tärkein yksittäinen seurannan kohde.

- Hallitus parantaa työn antamisen ja vastaanottamisen kannustavuutta erityisesti matalan tuottavuuden aloilla. Matalapalkka-alojen verotusta tehtävät päätökset valmistellaan vuoden 2004 aikana niin, että ne voidaan ottaa käyttöön vuoden 2005 talousarviossa. Matalapalkka-alojen verokiilaa kavennetaan sekä työntekijöiden (keventämällä pienituloisten verotusta) että työnantajien (alentamalla työnantajamaksuja) puolelta.
- Suomalaisiin pääomasijoitusrahastoihin tehtävien ulkomaisten sijoitusten verotuskohtelua muutetaan tarvittaessa vuonna 2005 siten, että mahdollinen kahdenkertainen verotus voidaan välttää.

Alueiden yrittäjyys

Elinkeinopolitiikkaa suunniteltaessa ja toteutettaessa otetaan huomioon, että yrittäjyyden olosuhteet ja edellytykset vaihtelevat voimakkaasti maan eri alueilla. Toimenpiteiden painotuksia päätettäessä ja resursseja suunnattaessa otetaan huomioon alueiden vaihtelevat tarpeet. Erityistä huomiota kiinnitetään hallinnonalojen välisen yhteistoiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön alueiden toimijoiden kanssa. Hallitusohjelman mukaan hallitus pyrkii edelleen parantamaan myös alueiden kykyä hyödyntää tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta.

Yrittäjyyden politiikkaohjelman yleiset tavoitteet otetaan huomioon hallituksen valmistautuessa EU:n vuonna 2007 alkavaa rahoituskehyskautta koskeviin neuvotteluihin.

Yrityksiä koskevat säädökset ja markkinoiden toiminta

Yritystoimintaa koskevaa lainsäädäntöä kehitetään tavoitteena yritystoiminnan edellytysten parantaminen.

Toteutetaan seuraavat toimenpiteet:

- Lainvalmistelussa otetaan huomioon tavoite edistää yrittäjyyden edellytyksiä. Käynnistetään kevään 2004 aikana valtion ja elinkeinoelämää edustavien järjestöjen välinen säännöllinen seuranta-prosessi, jossa analysoidaan määrääjain yhdessä käynnissä olevia lainsäädäntöhankkeita yritysvaikutusten näkökulmasta. Hallitus päättää kevään 2004 ai-

kana, mihin muihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä yrittäjyyden säädöstyöryhmän (KTM 2/2004) tekemien ehdotusten johdosta. Työelämää koskevan lainsäädännön muutostarpeet selvitetään hallitusohjelmassa sovitulla tavalla.

- Pientyönantajien internet-pohjainen maksujärjestelmä toteutetaan vuonna 2004.
- Verotilijärjestelmä otetaan käyttöön vuonna 2006.
- Kevään 2004 aikana arvioidaan selvitysten perusteella tarve kehittää maksukyvyttömyyslainsäädäntöä esimerkiksi henkilökohtaista konkursia koskevilla säännöksillä.
- Yrittäjien sosiaaliturvaan liittyvät kehittämistarpeet selvitetään perustetussa työryhmässä (määräaika 30.11.2004). Tavoitteena on erityisesti alentaa yrittäjäksi ryhtymisen kynnyksiä. Työryhmä on tehnyt esityksensä muutoksista, jotka olisi toteutettava siten, että muutokset tulevat voimaan 1.1.2005 lukien. Työryhmä jatkaa työtänsä selvittäen laajemmin yrittäjien sosiaaliturvaan liittyviä kysymyksiä.

Hallitusohjelman mukaan yrittäjyyden politiikkaohjelma edistää pk-yritysten keskuudessa hyviä työmarkkinasuhteita. Ohjelmassa selvitetään yrittäjäjärjestöjen ja työmarkkinajärjestöjen kannat siitä, millaisia toimenpiteitä yrittäjyyden politiikkaohjelmaan tulisi tämän tavoitteen toteuttamiseksi ehkä sisällyttää.

2.2.2 Yrittäjyyden politiikkaohjelman rahoituskehys

Politiikkaohjelmaan on tarkoitus kohdentaa määrärahoja seuraavilta vuoden 2005 talousarvioesityksen määrärahamomenteilta.

Sisäasiainministeriön pääluokka: 26.98.43 (Maakunnan kehittämisraha), 26.98.61 (Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin), 26.98.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sisäasiainministeriön osalta)

Valtiovarainministeriön pääluokka: 28.18.21 (Verohallinnon toimintamenot)
Opetusministeriön pääluokka: 29.01.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta), 29.10.21 (Yliopistojen toimintamenot), 29.20.25 (Ammattikorkeakoulujen kehittäminen), 29.20.30 (Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin), 29.40.25 (Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen), 29.60.25 (Ammatillisen koulutuksen kehittäminen), 29.60.30 (Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin), 29.60.31 (Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen), 29.69.22 (Opetustoimen henkilöstökoulutus ja erät muut menot), 29.69.25 (Aikuiskoulutuksen kehittäminen)

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokka: 30.14.61 (Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston osallistuminen maaseudun kehittämiseen), 30.14.62 (Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä), 30.14.63 (Maaseudun kehittäminen)

Kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokka: 32.10.24 (Tutkimus- ja selvitystoiminta), 32.20.22 (Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot), 32.20.27 (Teknologinen tutkimustoiminta), 32.20.28 (Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenot), 32.20.40 (Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen), 32.20.83 (Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen), 32.30.42 (Finnvera Oyj:n korkotuet), 32.30.43 (Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset), 32.30.44 (Alueellinen kuljetustuki), 32.30.45 (Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen), 32.30.47 (Valtionavustus kehittämispalvelutoimintaan ja eräille yhteisöille), 32.30.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön osalta), 32.50.21 (Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot), 32.50.40 (Toimialakohtainen yritysten kansainvälistyminen), 32.50.41 (Avustus ulkomaankauppaa edistäville järjestöille ja Finpro ry:lle), 32.70.89 (Sijoitukset valtion pääomasijoitusyhtiöön)

Työministeriön pääluokka: 34.05.61 (Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin), 34.05.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta), 34.06.29 (Työllistämis-, koulutus-, ja erityistoimet)

Lisäksi toteutetaan yrittäjyyden edistämiseen käytettävissä olevien resurssien tehokkuuden ja tuottavuuden arviointi.

2.2.3 Ohjelman organisointi ja seuranta

Yrittäjyyden politiikkaohjelmaa johtaa ja koordinoi kauppa- ja teollisuusministeri. Ohjelman suunnittelua ja toteutuksen seurantaa varten on perustettu ministeriryhmä.

Kauppa- ja teollisuusministeriä avustaa kauppa- ja teollisuusministeriöön sijoitettu ohjelmajohtaja. Ministeriöihin (OM, SM, VM, OPM, MMM, KTM, STM, TM) on nimetty yrittäjyysohjelman valmistelusta ja seurannasta vastaavat henkilöt. Yhdessä ohjelmajohtajan kanssa he muodostavat yrittäjyyden politiikkaohjelman johtoryhmän. Se vastaa ohjelman yksityiskohtien valmistelusta ja toteutuksen seurannasta. Ohjelman osa-alueiden toteuttamista varten muodostetaan tarpeen mukaan projektiryhmiä.

Hallinnolliset päätökset yrittäjyyden politiikkaohjelmaan kuuluvissa asioissa tehdään valtioneuvostossa normaalissa järjestyksessä ja olemassa oleviin organisaatioihin tukeutuen.

Yrittäjyyden politiikkaohjelman puitteissa käydään vuosittain valtion ja yrittäjäjärjestöjen välillä neuvottelu, jossa seurataan yrittäjyyden edellytysten kehittämistä sekä kartoitetaan, mihin uusiin lainsäädäntö- tai muihin toimenpiteisiin ohjelman eri osa-alueilla olisi ehkä tarpeen ryhtyä. Työmarkkinajärjestöillä on mahdollisuus osallistua seurantaan. Valtiota edustaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa varten asetettu ministeriryhmä.

Kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut eri sidosryhmien edustajista koostuvan Yritysneuvottelukunnan, jonka tehtävänä on muun muassa edistää sitoutumista ohjelman tavoitteisiin. Yrittäjyyden politiikkaohjelman seuranta ja eri tahojen välisen vuoropuhelun edistämistä varten järjestetään vuosittain laaja seminaari.

Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa seurataan yrittäjyyttä ja sen kehittymistä yhteiskunnallisena ilmiönä. Vuosittain laaditaan katsaus yrittäjyyden tilaan Suomessa (yrittäjyyskatsaus). Siinä tarkastellaan mm. yritysten lukumäärää, kokoa ja sijoittumista, yritystoimintaa eri sektoreilla sekä yritysten kannattavuutta ja yrittäjien tulotasoa ja ikäjakaumaa eri suuruisissa yrityksissä. Katsaus päivitetään vuosittain. Tarkoituksena on muodostaa katsauksen avulla kokonaiskuva hallituksen yrittäjyyden edellytyksiin vaikuttavien toimenpiteiden yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja yritysten ja yrittäjien toimintaolosuhteiden muutoksista koko Suomessa ja sen eri alueilla. Yrittäjyyskatsauksen tietojen ajantasaisuutta parannetaan.

Yrittäjyyskatsausta täydennetään säännöllisellä yrittäjähallituksen kehityksen arvioinnilla, arviolla yrittäjyyden edellytyksistä Suomessa verrattuna muihin EU-maihin, kilpailukykyarvioinneilla sekä eri ministeriöiden omasta toiminnastaan tekemillä vaikuttavuusarvioinneilla.

Yrittäjyyden kehittymistä seurataan seuraavilla mittareilla

- Yritysten määrän kehitys
- Yritysten vaihtuvuus (aloittaneet ja lopettaneet yritykset)
- Yrittäjien määrät
- Yritystoiminnan kasvu: henkilöstön, liikevaihdon ja jalostusarvon kehitys
- Yrittäjyysasenteet ja –motivaatio: Global Entrepreneurship Monitor – tutkimus (GEM)
- Naisyrittäjien osuus yrityskannasta
- Kasvuyrittäjyysindikaattori (otetaan käyttöön 2005)

Mittareiden kehitystä seurataan sekä valtakunnallisesti että TE-keskus pohjaisesti ja maakunnittain. Suomen yrittäjyyden kehitystä voidaan eräiden mittareiden osalta verrata myös kansainväliseen kehitykseen (EU, OECD, GEM).

Yrittäjyyden kehittymistä tarkastellaan vuosittain yhdessä kunkin alueen toimijoiden kanssa.

Yrittäjyyden politiikkaohjelman strategia tarkistetaan vuosittain hallituksen strategian tarkistuksen yhteydessä.

3 TIETOYHTEISKUNTAOHJELMA

3.1 Tieto- ja viestintätekniiikan suomat mahdollisuudet laajaan käyttöön koko yhteiskunnassa

Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelman tarkoituksena on lisätä kilpailukykyä ja tuottavuutta, sosiaalista ja alueellista tasa-arvoa sekä kansalaisten hyvinvointia ja elämänlaatua hyödyntämällä tieto- ja viestintätekniiikkaa koko yhteiskunnassa. Lisäksi ohjelman avulla pyritään säilyttämään Suomen asema yhtenä tieto- ja viestintäteknologian johtavista tuottajista ja hyödyntäjistä. Ohjelman avulla koordinoidaan valtionhallinnon omia toimenpiteitä horisontaalisella tasolla, jotta voidaan varmistua muun muassa siitä, että toteutettavat toimenpiteet eivät ole päällekkäisiä tai keskenään ristiriidassa.

Ohjelma pohjautuu julkisen ja yksityisen sektorin läheiseen yhteistyöhön ja kumppanuuteen: hallituksen tietoyhteiskuntaa koskevat tavoitteet voidaan saavuttaa vain valtionhallinnon sisäisellä sekä valtionhallinnon, kuntasektorin, elinkeinoelämän ja muiden toimijoiden yhteistyöllä. Tietoyhteiskuntaneuvosto ja sen jaostot edistävät omalta osaltaan merkittävästi tätä yhteistyötä.

Tieto- ja viestintäteknologian nopean kehityksen ja globaalin luonteen vuoksi kansainvälinen yhteistyö on entistäkin tärkeämpää EU:ssa, OECD:ssä ja muilla yhteistyöfoorumeilla. Globaalin kilpailun lisääntyminen, väestön ikärakenteen ja huoltosuhteen muutos, alueellinen eriarvoistuminen, EU:n laajeneminen sekä hidas maailmanlaajuinen talouskasvu edellyttävät, että Suomen valtio ja hallitus panostavat voimakkaasti tietoyhteiskunnan kehittämiseen ja sen edellytysten tukemiseen.

Valtionhallinto edistää tietoyhteiskuntakehitystä varmistamalla kansalaisten mahdollisuuden päästä nopeiden tietoliikenneyhteyksien piiriin, kehittämällä kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksia, luomalla uusia toimintatapoja ja sähköistämällä valtion omia palveluita ja hallintoa sekä edistämällä vastaavaa kehitystä kuntasektorilla ja elinkeinoelämässä, koulutuspoliittisilla toimenpiteillä, panostamalla tutkimukseen ja tuotekehitykseen, tukemalla muita tietoyhteiskuntasektorilla toimijoita, osallistumalla tietoyhteiskuntakehitystä edistäviin keskeisiin hankkeisiin ja lainsäädännöllisillä toimenpiteillä.

Tietoyhteiskuntaohjelman yleiset vaikuttavuustavoitteet

Suomalainen tietoyhteiskunta on kansainvälisissä vertailuissa huippuluokkaa ja suomalaisella tietoyhteiskuntapolitiikalla pystytään vaikuttamaan myös kansainväliseen kehitykseen

Seurannan tunnusluvut

- Tieto- ja viestintäteknologiaan tehtyjen investointien osuus BTK:sta (OECD)
- Tieto- ja viestintäteknologiaan tehtyjen investointien vaikutus BKT:n kasvuvauhtiin (OECD)
- ITU (International Telecommunications Union) Digital Acces –indeksi

Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään kaikissa organisaatioissa tavoitteena palvelun parantaminen, toimintojen ja prosessien tehostuminen sekä kilpailukyvyyn ylläpito ja kehittäminen

Seurannan tunnusluvut

- Tieto- ja viestintäteknologian vaikutus markkinatuotannon arvonlisäykselle (Tilastokeskus, kansantaloudellinen tilinpito)
- Internetin käyttö työpaikoilla (Tilastokeskus, kotitalouskysely)
- Tieto- ja viestintäteknologiaan tehtyjen investointien vaikutus BKT:n kasvuvauhtiin (OECD)

3.2 Tietoyhteiskuntaohjelman toteutussuunnitelma

Tietoyhteiskunta on laaja käsite, joka ulottuu käytännössä kaikille hallitusohjelman eri osa-alueille. Tietoyhteiskunnan politiikkaohjelma ja sen toteutus on jaettu kahdeksaan eri osa-alueeseen (toimenpiteiden yhteydessä on mainittu vastuministeriöt ja kytkennät eEurope 2005 -ohjelmaan).

3.2.1 Osa-alueet

Tietoliikenneyhteydet ja digitaalinen televisiotoiminta

Vaikuttavuustavoite

Kaikilla kansalaisilla on mahdollisuus hyödyntää tietoyhteiskunnan palveluita asuinpaikasta ja sosiaalisesta asemasta riippumatta

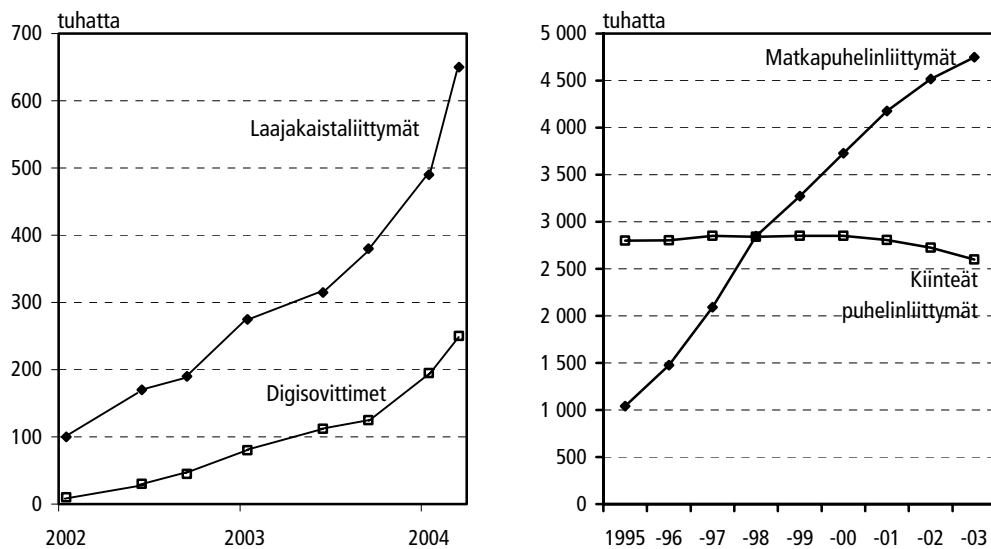
Seurannan tunnusluvut

- Digisovittimien ja laajakaistayhteyksien määrän kehitys (LVM:n arviot)
- Erillistutkimus internetin käyttöpaikasta
- Kotitietokone ja internetyhteys maakunnittain (Tilastokeskuksen kuluttajabarometri)

- Tietokone ja internetyhteys erilaisissa kotitalouksissa (Tilastokeskuksen kuluttajabarometri) sekä internetin käyttö iän ja sukupuolen mukaan (Tilastokeskuksen kotitalouskysely)

Nopeat, välityskykyiset ja turvalliset verkot ovat tietoyhteiskunnan toiminnan välttämätön edellytys. Nopeilla tietoliikenneyhteyksillä edistetään verkkopalveluiden saatavuutta, uusien työ- ja liiketoimintamuotojen kehittymistä sekä alueellista kehittymistä ja tasa-arvoa. Samanaikaisesti on huolehdittava siitä, että niille kansalaisille, joilla ei ole käytössä omaa kotiyhteyttä, turvataan mahdollisuus sähköisten palveluiden käyttöön julkisten palvelupisteiden kautta.

Kuvio 4 Laajakaistaliittymien ja maanpäällisten lähetysten vastaanottoon tarkoitettujen digisovittimien määrä ajalla tammikuu 2002–maaliskuu 2004 sekä kiinteiden puhelinliittymien ja matkapuhelinliittymien määräkehitys Suomessa vuosina 1995–2003.

Lähde: Liikenne- ja viestintäministeriö (luvut arvioita).

- Laajakaistastrategian toteutus siten, että nopeat tietoliikenneyhteydet ovat kohtuuhintaan kaikkien kansalaisten saatavilla v. 2005 (eEurope 2005) (LVM)
- Nopeiden tietoliikenneyhteyksien ulottaminen asteittain kouluihin, kirjastoihin ja yhteispalvelupisteisiin (eEurope 2005) (OPM, SM)
- Parlamentaarisen työryhmän selvitys digitaaliseen televisiotoimintaan siirtymisen nopeuttamisesta ja Yleisradio Oy:n asemasta 30.9.2004 mennessä (eEurope 2005) (LVM)

- Selvitys mahdollisista digitiiv:n kautta jaettavista julkishallinnon palveluista ja toteutussuunnitelma (eEurope 2005) (VNK, VM)

Kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiudet ja tietoyhteiskuntapalveluiden käytön tehostaminen

Vaikuttavuustavoitteet

Kaikilla kansalaisilla on mahdollisuus hankkia kuhunkin elämäntilanteeseen soveltuvat tietotekniikan perustaidot, medialukutaidot sekä valmiudet tietoyhteiskunnan palveluiden käyttämiseen

Seurannan tunnusluvut

- Internetin erilaisten käyttötarkoitusten osuudet (Tilastokeskuksen kotitalouskysely)
- Osuus henkilöistä, jotka tuntevat jääneensä tietotekniikan etenemisen jalkoihin (Tilastokeskus)

Sähköisen asiointin ja tietoverkkojen tietoturvaluus sekä kansalaisten luottamus sähköisiin palveluihin on hyvällä tasolla

Seurannan tunnusluvut

- Tietokonevirusten yrityksille ja yksityishenkilöille aiheuttamat menetykset ja työhön tulleen roskapostin määrä (Tilastokeskus)
- Erillistutkimus kansalaisten luottamuksesta sähköisiin palveluihin
- Internetistä ostaneiden henkilöiden osuus ja nettiostamisen esteet (Tilastokeskus, kotitalouskysely)

Hallitus varmistaa, että kaikilla väestö- ja ikäryhmillä, elinkeinoelämän eri toimijoilla ja julkisella sektorilla on riittävä määrä tietoyhteiskuntakehityksen vaatimaa osaamista. Lisäksi hallitus edistää omilla toimenpiteillään palveluiden käyttöä ja vahvistaa käyttäjien luottamusta tietoyhteiskunnan palveluihin tietoturvaluutta ja yksityisyyden suojaa parantamalla sekä toiminnastaan ja palveluistaan aktiivisesti julkisuuslain mukaisesti tiedottamalla.

Hallitus haluaa myös varmistaa, että Suomi pysyy tietoturvaluisena yhteiskuntana, tietoturvaluisuusalan kilpailukyky on kunnossa ja tietoturvaluisuuteen liittyvä osaaminen ja tietoisuus on korkeaa tasoa.

- Kansallisen tietoturvaluustrategian toimeenpano (eEurope 2005)
- Selvitys, toteutusohjelma ja suositus sähköisen tunnistamisen menetelmistä ja tulevaisuudesta sekä mahdollisista tähän liittyvistä lainsäädännön uudistamistarpeista yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa (eEurope 2005) (SM/JUHTA, LVM, VM, UM, OM, OPM, VNK)
- Mediakasvatuksen vahvistaminen koulutuksen eri sektoreilla (eEurope 2005) (OPM)

- Tietoteknisten valmiuksien todentamisen työväline (tietotekniset perusvalmiudet, tiedonhallinta, medialukutaito ja sähköisten palveluiden käyttö) (eEurope 2005) (OPM)
- Viestintäkampanja, jolla edistetään sähköisten palveluiden tunnetta- vuutta ja houkuttelevuutta; yhteistyössä elinkeinoelämän ja kuntasek- torin kanssa (eEurope 2005)
- Alueellisten, kansalaisten käytössä olevien palvelupisteiden varustami- nen asteittain asiakaspäättein (esim. koulut, kirjastot, yhteispalvelupis- teet, kunnan- ja valtionvirastot); tarjolla sekä internet-yhteydet että neuvontapalveluita (eEurope 2005) (OPM, SM)
- Tietosuojavaltuutetun toiminnan lisäresursointi (ohjaus, konsultointi ja viestinnän tehostaminen) (OM)
- Osallistuminen EU:n Safer Internet Action Plan –ohjelman toteutuk- seen (LVM, VNK)
- Valtion-, alue- ja kunnallishallinnon johtajien tietoyhteiskuntavalmiuk- sien parantaminen (VM)

Koulutus, työelämä, tutkimus ja tuotekehitys

Vaikuttavuustavoitteet

Työntekijöiden tietoyhteiskuntaosaaminen on työtehtävästä ja alasta riip- pumatta korkealla tasolla ja tietoyhteiskuntakehityksen vaatima koulutetun työvoiman saatavuus ja laatu on taattu

Seurannan tunnusluvut

- Rekrytoitavan ja työssä olevan henkilöstön tieto- ja viestintätaitojen riittävyys toimipaikkojen johdolta kysyttynä (TM/Tilastokeskus)
- Tietotekniikka- ja media-alan tutkinnon suorittaneet ja työllistyneiden osuus (Tilastokeskus, koulutustilastot)

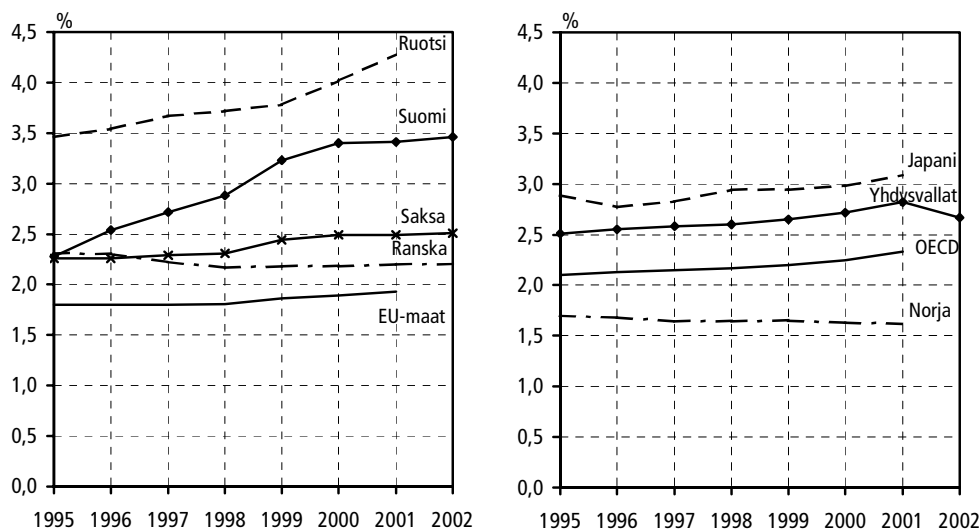
Tutkimus- ja tuotekehityspanostuksilla ja niiden tehokkaalla suuntaamisella Suomi pidetään edelläkävijöiden joukossa tietoyhteiskuntakehityksessä

Seurannan tunnusluvut

- Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot (Tilastokeskus)
- Myönnetty patentit (Patentti- ja rekisterihallitus/Tilastokeskus)
- Innovaatiotoimintaan osallistuminen tietoyhteiskuntatoimialoilla (Tilas- tokeskus, innovaatiotutkimus)

Hallitus panostaa merkittävästi tutkimukseen ja tuotekehitykseen sekä turvaa koulutetun työvoiman saatavuuden sekä koulutuksen laadun. Lisäksi hallitus edistää avointa ja elinikäistä oppimista sekä työssä oppimista tieto- ja viestintä- teknologian keinoin.

Kuvio 5 T&K-menojen bruttokansantuoteosuuden kehitys eräissä EU- ja muissa OECD-maissa vuosina 1995–2002.

Lähde: OECD, Main Science and Technology Indicators 2003/2 (Useiden maiden tiedot ovat vuodelta 2002 vielä vahvistamatta).

Työelämän laadulla ja käytännöllä on keskeinen merkitys tuottavuuden ja kilpailukyvyyn lisäämisessä. Tieto- ja viestintäteknologian aiempaa tuottavampi hyödyntäminen työpaikoilla edellyttää organisatorisia innovaatioita teknologisten innovaatioiden rinnalle.

- Tietoyhteiskunnassa tarvittavan osaamisen saatavuuden ja laadun varmistaminen oppilaitosten tulossopimusten avulla (eEurope 2005) (OPM)
- Rahoituksen varaaminen tieto- ja viestintäteknologian koulutukseen (eEurope 2005) (TM)
- Tietoteknisen lisä- ja muuntokoulutuksen tarjoaminen työelämässä oleville (eEurope 2005) (OPM, TM)
- Organisaatioiden toimintatapojen muutoksen edistäminen työelämän kehittämistoimilla (TM)
- Tieto- ja viestintäteknikan opetusikäytön ja verkko-opetuksen sisältöjen kehittäminen (mm. virtuaaliyliopisto, -ammattikorkeakoulu ja -koulu) (eEurope 2005) (OPM)
- Kansallisen elektronisen kirjaston tietosisältöjen tehokas hyödyntäminen verkko-opetuksessa (OPM)
- Turvallisuusviranomaisten koulutuksen kehittäminen verkkotuettuun muotoon ja palvelun kehittäminen yhteiseksi virtuaalioppilaitokseksi (eEurope 2005) (PLM)

- Selvitys tieteen tietotekniikan palveluiden organisoinnista eri ministeriöiden alaisten tutkimuslaitosten yhteiseen käyttöön (OPM)
- Julkisen tutkimus- ja tuotekehitysrahoituksen tason nosto ja toiminnan vahvistaminen (KTM, OPM) (ks. myös luku III 4)
- Selvitys ja toimenpidesuunnitelma julkishallinnon verkko-oppimis-ympäristöjen yhteistyö- ja kehittämismahdollisuuksista (VNK, VM)

Sähköinen asiointi julkishallinnossa

Vaikuttavuustavoite

Julkishallinnon palvelut hoidetaan asiakaslähtöisesti ja taloudellisesti reaaliaikaisina yhteisinä prosesseina julkishallinnon sisällä ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa

Seurannan tunnusluvut

- Julkisten peruspalveluiden tarjonta verkossa (Euroopan komission teettämä tutkimus)
- Erillistutkimus julkisten Internet-palvelujen käytöstä ja tyytyväisyydestä

Julkinen hallinto tarjoaa hallituskauden aikana palveluitaan enenevässä määrin myös internetin ja muiden viestintävälineiden kautta perinteisen palvelutuotannon rinnalla. Palvelut annetaan kielilain mukaisesti molemmilla kansalliskielillä. Näin voidaan palvella kansalaisia ja muita yhteiskunnan toimijoita ajasta ja paikasta riippumatta, mikä edistää sekä sosiaalista että alueellista yhdenvertaisuutta. Samalla julkishallinnon toiminnan avoimuus lisääntyy.

Eriytystä huomiota kiinnitetään kansalaisille tarjottaviin sähköisiin palveluihin ja niiden asiakaslähtöisyyteen, helppokäyttöisyyteen ja tietoturvaan. Yrityksille on jo nyt tarjolla laajasti sähköisiä palveluita, mutta palvelutarjontaa lisätään edelleen ja nykyisten palveluiden sisältöä ja integrointia jatkokehitetään.

Sähköistyvässä toimintamallissa valtion- ja kunnallishallinnon sekä alueellisten, valtakunnallisten ja pitemmällä tähtäimellä myös EU-tasoisten palveluiden väliset rajat hämärtyvät ja menettävät merkitystään. Palvelujen sähköistäminen johtaa sisäisten prosessien ja organisaatioiden uudelleentarkasteluun sekä korostaa yhteistyön merkitystä palvelujen kehittämisessä. Valtionhallinto tekee yhteistyötä kuntasektorin ja julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan (JUHTA) kanssa kokonaisuuden ja tarjottavien sähköisten palveluiden ajantasaisuuden, laadun ja toimivuuden varmistamiseksi. Julkisen hallinnon suositusten (JHS) merkitys korostuu entisestään uudistuvassa toimintaympäristössä.

- Selvitystyö ja strategian valmistelu internetin ja muiden viestintävälineiden kautta tarjottavista valtionhallinnon ja kuntasektorin palveluista mahdollisine toteutusajankohtineen ja arkkitehtuuriratkaisuineen (poh-

- jana ns. Backmanin toimintasuunnitelma) yhteistyössä Kuntaliiton ja kuntasektorin kanssa vuonna 2004 (eEurope 2005) (VNK, SM, VM)
- Toteutettavaksi sovittujen verkkopalveluiden määrittely ja käyttöönotto julkishallinnossa (eEurope 2005) (VM, SM)
 - Suomi.fi-portaalin jatkokehitys koko julkishallinnon yhteisenä palvelukanavana ja tunnetuksi tekeminen (VM)
 - Suomi.fi-portaalin ja kansallisen tiedonhakuportaalin integrointi (OPM)
 - YritysSuomi.fi-portaalin kehittäminen interaktiivisten palvelujen suuntaan (eEurope 2005) (KTM)
 - Lomake.fi:n käytön laajentaminen erityisesti kuntasektorilla (eEurope 2005) (VM, SM)
 - Perusrekisterien käytettävyyden ja yhteiskäytön kehittäminen
 - TYVI-palvelun (tietovirrat yritysten ja viranomaisten välillä) jatkokehitys ja markkinointi erityisesti pk-yrityksille (eEurope 2005) (VM)
 - Alueellisten tietoyhteiskuntapilottihankkeiden tukeminen (eEurope 2005) (SM, VNK)
 - Kaikkien kirjastotyyppien yhteisen kansallisen tietoportaaln asteittainen kehittäminen (OPM)
 - Asevelvollisten palveluiden sähköistäminen (PLM)
 - Sähköisen oikeusprosessin ja asiakaspalvelun kehittäminen (OM)
 - Digitaali- ja videotekniikan käytön edistäminen oikeudenkäynneissä (OM)
 - Sähköisten työvoimapalveluiden kehittäminen (eEurope 2005) (TM)
 - Vaalitietojärjestelmän kehittäminen (kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma) (OM)
 - Verotukseen liittyvän asioinnin mahdollistaminen sähköisesti (eEurope 2005) (VM)
 - Kansaneläkelaitoksen palveluiden sähköistäminen (eEurope 2005)
 - Julkishallinnon XML-strategian toteuttaminen (VM)
 - Suomen viisumijärjestelmän uudistaminen ja kytkeminen osaksi Euroopan Schengen-viisumijärjestelmää (UM)

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Vaikuttavuustavoite

Julkishallinnon palvelut hoidetaan asiakaslähtöisesti ja taloudellisesti reaaliaikaisina yhteisinä prosesseina julkishallinnon sisällä ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa

Seurannan tunnusluku terveydenhuollosta

- Elektronista potilaskortistoa käyttävien yleislääkäreiden osuus (eEurope 2005 –mittari)

Hallituksen työn keskeisenä tavoitteena on parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuutta, laatua ja kustannustehokkuutta. Sosiaali- ja terveydenhuolto kohtaa 2000-luvulla merkittäviä haasteita, kun samanaikaisesti väestön ikääntyminen lisää palveluiden tarvetta ja työikäisen väestön määrän pieneeminen kiristää kilpailua saatavilla olevasta työvoimasta. Näihin haasteisiin voidaan osittain vastata hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.

- Saumattoman palveluketjun toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa (STM)
- Sähköisen potilaskertomuksen ja sähköisen lähete-palauttejärjestelmän käyttöönoton ja yhteensopivuuden edistäminen (kansallinen terveys-hanke) (eEurope 2005) (STM)
- Sähköisten reseptien pilotti (STM)
- Selvitys itsenäisen suoriutumisen edistämisen mahdollisuuksista ja keinoista tieto- ja viestintäteknologian avulla ja mahdollinen toteutus-suunnitelma (STM, VNK)
- Terveydenhuollon sähköisten toimintamallien käyttöön kannustaminen (esim. digitaalinen kuvantaminen) (VNK, STM)
- Hanke luotettavan ja laatuvarmistetun verkkovälitteisen terveystiedon tuottamiseksi kansalaisille (eEurope 2005) (STM)
- Laaja-alainen suunnitelma tietotekniikan hyödyntämismahdollisuuksista sosiaalihuollossa (sosiaalialan kansallinen kehittämishanke) (STM)
- Terveydenhuollon ammattilaisten valtakunnallinen sähköinen varmentamispalvelu (kansallinen terveyshanke) (STM)
- Suositus potilasta koskevan tiedon tietoturvalisesta käytöstä terveydenhuollossa (kansallinen terveyshanke) (STM)
- Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille suunnattujen verkkopalvelujen tuotannon ja käytön edistäminen (STM)

Sähköinen liiketoiminta, sähköiset sisällöt ja palvelut

Hallitus edistää sähköiseen liiketoimintaan ja sähköisiin palveluihin siirtymistä kehittämällä sähköisen liiketoiminnan toimintaympäristöä tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa sekä tukemalla sähköisen laskutuksen ja hankintatoimen käyttöönottoa.

Hallituksen tavoitteena on varmistaa digitaalisten kulttuuristen sisältöjen tuotanto sekä runsas ja monipuolinen tarjonta. Digitaalinen sisältötuotanto kattaa digitaalisen elokuvan, television, radion, kustannustoiminnan, musiikin, arkistot, kirjastot ja museot sekä nuorison, liikunnan ja kulttuuri- ja luontomatkailun sisältöpalvelut. Tavoitteena on vahva ja monimuotoinen kansallinen tuotantorakenne sekä innovatiivinen ja osaava ammattikunta ja vientikelpoisuus.

Hallituksen tavoitteena on tehostaa liikenteen palveluja. Liikenteen telematiikalla eli tieto- ja viestintäteknologian avulla voidaan tuottaa tarvittavat palvelut, pa-

rantaa liikkumisen laatua ja kehittää uusia käyttäjien erilaisiin tarpeisiin vastavia palveluita.

- Tietoyhteiskuntaohjelman best practices / parhaat käytännöt -sivuston perustaminen (sekä julkinen että yksityinen sektori) (VNK)
- Pääministerin vuosittain jakama best practices / parhaat käytännöt -palkinto (VNK)
- Selvitys kansallisen sähköisen liiketoiminnan nykytilasta ja tulevista haasteista sekä mahdollisen strategian laadinta ja toimeenpano uuden teknologian, uuden osaamisen ja uusien toimintatapojen hyödyntämiseksi kaikkialla elinkeinoelämässä (eEurope 2005) (KTM, LVM, VNK)
- Sähköisen laskutuksen (sekä organisaatio- että kuluttajalaskutus) ja siihen liittyvän standardointityön edistäminen yhteistyössä TIEKE ry:n Verkkolaskufoorumin kanssa (eEurope 2005) (KTM, VM, VNK)
- Tieto- ja viestintäteknologian, uusien liiketoimintamallien ja uusien työnorganisointitapojen käyttöönoton edistäminen pk-yrityksissä (eEurope 2005) (KTM, TM)
- Sähköisen palvelukeskustoiminnan edistäminen (VM, SM, VNK)
- Selvitys julkisen sektorin tiedon uudelleenkäytöstä ja kaupallisesta hyödyntämisestä (vrt. EU-direktiiviehdotus KOM(2002) 207 F, 2002/0123 (COD)) (VM, OPM, LVM, OM, MMM)
- Koko elintarvikeketjun kattava elintarvikkeiden laatu- ja turvallisuustietojen hallinnan ja vuorovaikutteisen käytön mahdollistava hanke (MMM)
- Kansallisen paikkatietostrategian laatiminen (MMM)
- Sisältöliiketoimintayritysten liiketoimintaosaamisen vahvistaminen ja verkostoitumisen edistäminen valtakunnallisesti (KTM)
- Audiovisuaalisen sisältötuotannon edistäminen (OPM)
- Aloitetaan tekijänoikeusjärjestelmän ja tietämyspohjan kehittäminen tietoyhteiskunnan vaatimuksia vastaavaksi (OPM)
- Kansallisen kulttuuriperinnön digitointihankkeet (OPM)
- Kansallisen elektronisen kirjaston kehittäminen (OPM)
- Näkövammaisten kirjaston kehittäminen digitaalseksi kirjastoksi. Osana sitä digitaalisen DAISY-äänikirjajärjestelmän käyttöönotto ja verkkopalvelustrategian toteuttaminen (OPM)
- Lapsille suunnatun mediaväkivaltaviihteen rajoittamisen toimintaohjelman laadinta (OPM)
- Sähköisten aineistojen säilytys- ja palvelujärjestelmän suunnittelu (OPM)
- Koko maan kattavien matkustajien matkatietopalvelujen toteuttaminen (LVM)
- Tie- ja katuverkon (DIGIROAD) tietojärjestelmän kehittäminen ja ylläpito sekä hyödyntäminen uusien palveluiden tuottamisessa (LVM)

- Eri liikennemuotojen ajantasaiseen tietoon perustuvat palvelut mm. liikenteen ohjaus, navigointipalvelut, matkustajien tiedotuspalvelut (LVM)
- Liikenteen häiriöiden hallinnassa tarvittavat palvelut (LVM)
- Alueellisten liikenteen hallintakeskusten ja palveluiden tuotanto (LVM)
- Liikenteen ja kuljettajien turvallisuusjärjestelmät (LVM)

Valtion oma tietohallinto

Valtionhallinnon on omassa tietohallinnossaan edistettävä tietoyhteiskuntakehitystä sekä luotava tarvittaessa muualle kopioitavissa olevia toimintamalleja ja standardeja. Uusissa kehityshankkeissa on oltava velvoite siitä, että valtionhallinnon järjestelmät ovat teknologisesti ja sisällöllisesti keskenään yhteensopivia. Pitemmällä tähtäimellä on tavoitteena saavuttaa yhtenäistämisen kautta kustannussäästöjä ja kohdistaa näin vapautuneita resursseja tietoyhteiskunnan yleiseen kehittämiseen.

Valtionhallinto tekee standardoinnin ja ohjeistuksen osalta yhteistyötä myös kuntasektorin kanssa.

- Valtionhallinnon asianhallinnan sähköistäminen ja tietojärjestelmien yhtenäistäminen
- Selvitys valtionhallinnon verkkopalvelujen mahdollisesta yhteisestä tunnistuspalvelusta ja käyttäjähallinnasta sekä toteutussuunnitelma
- Valtion taloushallinnon sähköistäminen, tietojärjestelmien yhtenäistäminen ja mahdollinen keskittäminen sähköisiin palvelukeskuksiin, joiden sijoittamisessa huomioidaan aluepolitiikka (eEurope 2005) (VM)
- Valtion henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien yhtenäistäminen ja mahdollinen keskittäminen sähköisiin palvelukeskuksiin, joiden sijoittamisessa huomioidaan aluepolitiikka (VM)
- Valtionhallinnon hankintatoimen sähköistäminen (eEurope 2005)
- Valtion tietotekniikan hankintaohjeiden täsmentäminen
- Valtionhallinnon hallinnollisten asioiden tiedonsiirron toteuttaminen kaupallisten yritysten palveluilla ja turvallisuusviranomaisten sisäisen tiedonsiirron toteuttaminen valtion omistaman tiedonsiirtoyhteyden palveluilla
- Sähköisen asioinnin hallinnollisten menettelyjen, arkkitehtuurin ja rajapintojen määrittäminen
- Valtion tietoturvallisuuden kehitysohjelman valmistelu ja toimeenpano (VM)
- Valtionhallinnon tietohallinnon poikkeusoloihin valmistautumisen ohjeistaminen (PLM, VM, KTM)
- Selvitystyö ja toteutussuunnitelma valtion tietohallinnon menettelytapojen kehittämisestä ja kokonaiskoordinoinnin toteuttamismallista (VM, PLM, VNK)

Lainsäädännölliset toimenpiteet

Hallitus kiinnittää erityistä huomiota tietoyhteiskunta-asioita koskevan lainsäädännön selkeyteen, johdonmukaisuuteen, ajantasaisuuteen ja tulevien kehitystarpeiden huomioimiseen. Tekijänoikeusjärjestelmää kehitetään tasapainoisesti ottaen huomioon tekijöiden, teollisuuden, tutkimuksen ja opetuksen, käyttäjien ja kuluttajien edut. Lainsäädännön tietoyhteiskuntavaikutuksia arvioidaan kaikkien uusien lakien osalta sekä valmisteluvaiheessa että jälkikäteen.

- Tekijänoikeuslainsäädännön uudistaminen (OPM)
- Euroopan neuvoston tietotekniikkarikoksia koskevan sopimuksen (Cyber Crime Convention) voimaan saattaminen (OM)
- Sähköiseen viranomaisasiointiin liittyvät säädökset
- Kiinteistövaihdanta tietoyhteiskunnassa –perusselvitys (OM)

3.2.2 Tietoyhteiskuntaohjelman rahoituskehys

Politiikkaohjelmaan on tarkoitus kohdentaa määrärahoja seuraavilta vuoden 2005 talousarvioesityksen määrärahamomenteilta.

Oikeusministeriön pääluokka: 25.01.21 (Oikeusministeriön toimintamenot), 25.01.22 (Eräiden virastojen toimintamenot), 25.10.23 (Muiden tuomioistuinten toimintamenot), 25.70.21 (Vaalimenot)

Sisäasiainministeriön pääluokka: 26.01.21 (Toimintamenot), 26.98.43 (Maakunnan kehittämisraha)

Valtiovarainministeriön pääluokka: 28.01.22 (Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot), 28.05.21 (Valtiokonttorin toimintamenot), 28.18.21 (Verohallituksen toimintamenot) 28.80.20 (Kehittämisen ja koulutustoiminta)

Opetusministeriön pääluokka: 29.10.21 (Yliopistojen toimintamenot), 29.20.30 (Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin), 29.40.30 (Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin), 29.69.22 (Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot), 29.69.25 (Aikuiskoulutuksen kehittäminen), 29.88.22 (Arkistolaitoksen toimintamenot), 29.88.50 (Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat), 29.90.25 (Näkövammaisten kirjaston toimintamenot), 29.90.26 (Suomen elokuva-arkiston toimintamenot), 29.90.30 (Valtionosuudet ja -avustukset yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin), 29.90.32 (Valtionosuudet ja -avustukset museoilta), 29.90.52 (Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot taiteen edistämiseen)

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokka: 30.13.44 (Laatujärjestelmien kehittäminen), 30.14.61 (Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston osallistuminen maaseudun kehittämiseen), 30.14.62 (Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä), 30.21.21 (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot), 30.32.21 (Metsäntutkimuslaitoksen

toimintamenot), 30.42.21 (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot), 30.61.21 (Maanmittauslaitoksen toimintamenot)

Liikenne- ja viestintäministeriön pääluokka: 31.01.22 (Tutkimus ja kehittäminen), 31.60.63 (Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen), 31.72.42 (Sanomalehdistön tuki)

Kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokka: 32.10.24 (Tutkimus- ja selvitystoiminta), 32.20.22 (Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot), 32.20.27 (Teknologinen tutkimustoiminta), 32.20.28 (Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenot), 32.20.40 (Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen), 32.20.83 (Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen), 32.30.45 (Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen), 32.30.47 (Valtionavustus kehittämispalvelutoimintaan ja eräille yhteisöille), 32.30.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön osalta)

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokka: 33.01.63 (Eräät erityishankkeet), 33.01.64 (Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistäminen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen), 33.32.36 (Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin), 33.92.50 (Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen)

Työministeriön pääluokka: 34.06.29 (Työllistämis-, koulutus-, ja erityistimet)

Ulkoasiainministeriön pääluokka: 24.01.21 (Toimintamenot)

Lisäksi lähinnä useiden virastojen toimintamenomomenteilla olevia määrärahoja on tarkoitus käyttää sähköisen asioinnin ja valtion tietohallinnon kehittämiseen.

3.2.3 Tietoyhteiskuntaohjelman organisointi ja seuranta

Tietoyhteiskuntaohjelmaa johtaa ja koordinoi pääministerin johtama ministeriryhmä apunaan valtioneuvoston kansliaan sijoitettu ohjelmajohtaja. Ohjelman toteutumista seurataan vuosittain hallituksen ja ulkopuolisten tahojen kesken arvioimalla ohjelman vaikutuksia sekä kansallisten että EU:n tietoyhteiskuntakehitystä kuvaavien muuttujien pohjalta. Lisäksi seurataan tieto- ja viestintäteknologian vaikutuksia julkisen ja yrityssektorin tuottavuuteen sekä toisaalta tietoyhteiskuntakehityksen mukanaan tuomia mahdollisia haittavaikutuksia.

Politiikkaohjelman toteutumista seurataan ja edistetään seuraavissa toimielimissä:

- Pääministerin johtama tietoyhteiskuntaohjelman ministeriryhmä
- Tietoyhteiskuntaneuvosto
- Tietoyhteiskuntaneuvoston jaostot
- Eri ministeriöistä politiikkaohjelmaan nimettyjen edustajien ja ohjelmajohtajan muodostama tietoyhteiskuntaohjelman johto- ja seurantar ryhmä

- Valtion tietohallinnon sekä valtion ja kuntien yhteiset ohjausorganisaatiot
- Osa-aluekohtaiset valmistelutyöryhmät

4 KANSALAISVAIKUTTAMISEN POLITIIKKAOHJELMA

Suomi kehittyi 1900-luvun ajan elinvoimaiseen kansalaisyhteiskuntaan, aktiiviseen kansalaisuuteen ja laajaan osallistumisen perustuvana pohjoismaisena demokratiana. Suomalaisen demokratian perusta on 2000-luvun alussa vakaa ja kykenee ylläpitämään tuloksellista kansallista päätöksentekoa. Silti demokratian vahvistaminen on ajankohtainen yhteiskunnallinen kysymys. Keskeinen syy liittyy yhteiskunnan murrokseen, jonka taustana on globaalistuminen, kansallisvaltion aseman muutos ja uusien kansainvälisten yhteistyörakenteiden synty. Osaltaan nämä painottavat lähiyhteisöjen demokraattisen uudistamisen tarvetta.

Edustuksellinen demokratia kohtaa uusia haasteita esimerkkeinä epävakaa äänestysprosentti, puolueiden jäsenmäärien laskeminen, uudet kansalaisvaikuttamisen muodot, tarve sovittaa yhteen päätöksenteon eri tasot paikallisesta globaaliin sekä kansainvälisten jännitteiden tuomat, kansalaisten valvontaa lisäävät uhat. Kansalaisyhteiskunta demokratian sosiaalisena perustana heikkenee.

Murroksessa korostuu suomalaisen ja eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan merkitys kansalaiskeskustelun paikkana ja demokratian edellyttämien valmiuksien kehittäjänä. Siinä syntyvän sosiaalisen pääoman perustava merkitys yhteiskunnan ja talouden kehitykselle ymmärretään uudella tavalla. Demokratia edellyttää tietoista aktiiviseen ja demokraattiseen kansalaisuuteen kohdistuvaa kasvatusa. Tässä tulee ottaa huomioon myös maahanmuuttajat.

Samalla perinteinen tapa käsittää kansalaisuus laajenee. Kansallisvaltion kansalaisuus pysyy tärkeänä, mutta saa rinnalleen korostuvan lähi-, paikallis- ja alueyhteisöjen ja toisaalta Euroopan unionin ja maailmankansalaisuuden. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma pyrkii kuvattujen muutosten ymmärtämiseen ja tarvittavien uusien toimintamuotojen kehittämiseen.

Keskeiset tavoitteet

- (1) Koulu ja oppilaitokset tukevat kasvua aktiiviseen ja demokraattiseen kansalaisuuteen elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti. Suomen kansalaisuuden ohella kasvatuksessa tulee ottaa huomioon EU:n kansalaisuus ja maailmankansalaisuus.
- (2) Kansalaisyhteiskunnan juridiset ja hallinnolliset toimintaedellytykset ovat kansalaistoiminnan kannalta suotuisia ja ajanmukaisia. Kolmannen sektorin tutkimus-, koulutus ja kehittämisspalveluita kehitetään.
- (3) Perinteisiä ja uusia kansalaisvaikuttamisen kanavia ja mahdollisuuksia kehitetään niin, että ne tukevat kansalaisten täyttä osallistumista yhteisöjen ja yhteiskunnan toimintaan. Hallinnolla on tarpeelliset työkalut ja asenteellinen valmius keskusteluun kansalaisten kanssa.
- (4) Edustuksellisen demokratian rakenteet ja käytännöt toimivat hyvin kaikilla päätöksenteon tasoilla ja niissä otetaan huomioon tapahtuvat suuret yhteiskunnalliset muutokset tietoyhteiskunnasta globaalistumiseen.

4.1 Politiikkaohjelman toteutussuunnitelma

Kansalaisvaikuttamisen perusta on kansalaisten vapaa ja vapaaehtoinen toiminta. Valtio voi kuitenkin luoda sille edellytyksiä ja osaltaan pitää huolta demokratian rakenteiden ajanmukaisuudesta. Tavoitteena on elinvoimaiseen kansalaisyhteiskuntaan perustuva vetovoimainen edustuksellinen demokratia, jota täydentää kansalaisten suora osallistuminen, vaikuttaminen ja kuulluksi tuleminen. Ohjelma on luonteeltaan prosessi, jossa myös tavoitteet täsmentyvät keskustelun ja kokemusten mukana hallituskauden ajan. Tietoyhteiskuntaohjelma tukee osaltaan kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa.

Ohjelma kohdentuu vuonna 2004 seuraaville toimenpidealueille:

Demokratian vahvistaminen

Tavoitteena on kansalaisille ja kansalaisjärjestöille hyvät osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet kaikilla päätöksenteon tasoilla turvaava edustuksellinen demokratia. Demokratian uudet haasteet tunnistetaan kannustamalla aihepiiriä koskevaa keskustelua ja tutkimusta. Esitetään parannusehdotuksia lähi-, paikallis- ja kunnallisella tasolla, kansallisesti, eurooppalaisesti ja suhteessa globaaleihin järjestöihin.

- Järjestetään demokratian haasteista käytävää keskustelua ja tuetaan aihepiirin tutkimusta. Politiikkaohjelman osaamis pohjaa vahvistetaan yhteistyössä tiedeyhteisön kanssa, yhtenä osana Tiede- ja yhteiskunta-ohjelma, jonka osia ovat tiedebarometri, kansalaisvaikuttamisen tutkijafoorumi ja virtuaalisen kansalaisvaikuttamisen tutkijaverkosto. Pide-

tään yhteyttä pohjoismaiseen, OECD:n, Euroopan neuvoston ja EU:n keskusteluun (OM, OPM).

- Selvitetään edustuksellisen demokratian ja kuntien vastuulla olevien tehtävien hoidon markkinaehtoistumisen ja ulkoistamisen yhteensovittamismahdollisuudet. Tarkastellaan seutukuntapohjaisen sekä maakunnallisen ja muun alueellisen verkostoitumisen ja yhteistoiminnan suhdetta kunnalliseen itsehallintoon. Valmistellaan linjaukset asiaryhmistä, jotka on pidettävä ehdottomasti kuntien itsehallinnollisessa ohjauksessa tai edellytyksistä, joilla jokin tehtäväryhmä voidaan siirtää ohuempien tai väliillisempien itsehallinnon toteutusmuotojen varaan tai kokonaan niiden ulkopuolelle. Samoin valmistellaan linjaukset ratkaisuista, joilla itsehallinnon toteutusedellytykset turvataan/palautetaan asiaryhmissä, joiden luonne sitä vaatii (SM).
- Tehostetaan julkishallinnon viestinnän vaikuttavuutta ja merkitystä koskevaa tutkimusta. Edistetään hallinnon avoimuutta ja viestintää koskevien uudistusten toteuttamista niin, että vireillä olevista asioista saa tietoa lainsäädännön edellyttämällä tavalla (VNK, OM).
- Parannetaan kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksia saada tietoa Euroopan unionista ja mahdollisuuksia vaikuttaa siihen EU:n kansalaisina (VNK, UM).

Kansalaisvaikuttaminen ja osallistuminen

Tavoitteena on vahvaan osallistumiseen perustuva demokratia, jossa kansalaisilla ja kansalaisryhmillä on käytössään useita tapoja tulla kuulluksi, osallistua ja vaikuttaa. Vaalit herättävät kiinnostusta, toimitetaan ajanmukaisin menetelmin ja mittaavat oikein kansalaismielipidettä. Äänestäjien aktivointia kehitetään niin, että äänestämisen perustuu hyvään tietopohjaan ja vetovoimaista edustuksellista demokratiaa tukeviin vaalikäytäntöihin.

- Tarkastellaan edustuksellisen demokratian toimivuutta erityisesti eduskunta- ja kunnallisvaaleissa. Kehitetään vaalitietojärjestelmää ja vaalien toimittamista tavoitteena vaalijärjestelmä, jolla voidaan parantaa ja yksinkertaistaa vaalien teknistä toteuttamista. Selvitetään myös mahdollisuudet sähköisen äänestämisen käyttöönottoon (OM, SM).
- Arvioidaan kansanäänestys- ja kansanaloitejärjestelmien kehittämisen tarpeita (OM).
- Kehitetään kansalaisvaikuttamisen mittaamista ja kunnallista demokraatiatilinpäätöstä. Kootaan kunnallisista demokraatiahankkeista ja kansalaisten kuulemisesta saatavia kokemuksia ja tiedotetaan parhaista käytännöistä. (SM, OPM, OM, Kuntaliitto).
- Kehitetään yhdessä puolueiden ja kansalaisjärjestöjen kanssa uusia keinoja äänestäjien kiinnostuksen lisäämiseksi. Erityistä huomiota kiinnitetään nuoriin ja muihin ryhmiin, joiden äänestämisasiivisuus on alhainen. Tehostetaan viestintää äänestäjien aktivoimiseksi (OM, OPM, VNK).

- Jatketaan kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen kuulemista kehittävää hanketta niin, että hallinnolla on kuulemista koskevat yhtenäiset periaatteet, osallisuus on osa toiminnan suunnittelua kaikissa ministeriöissä, virkamiehillä on yhtenäistetty ohjeistus ja osallisuuden toteutumista arvioidaan jatkuvasti (VM, OM, SM, UM, OPM, MMM, Kuntaliitto, ym.).
- Kehitetään kansalaisvaikuttamista tietoverkoissa ja digitv:n avulla. Selvitetään, miten kansalaiset voivat ja haluaisivat käyttää tietoverkkoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. (VM).

Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset

Tavoitteena on osallistuva, keskusteleva, monimuotoinen, ihmisten tarpeet ja toiveet herkästi tunnistava kansalaisyhteiskunta, jonka asema selkeytyy, elinvoima kasvaa ja ajanmukaisia toimintamuotoja otetaan käyttöön. Kansalaisyhteiskunnalla tarkoitetaan sitä valtiosta vapaata (NGO, non-governmental organisation), vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvaa ja voittoa tavoittelematonta yhteistyötä, joka luo osaltaan demokratiaa vahvistavaa sosiaalista pääomaa. Tuetaan puolueiden tehtäväkuvan ja toimintamuotojen uudistumista.

- Käynnistetään laajapohjainen kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä uudistava hanke osinaan julkisen vallan ja kansalaisyhteiskunnan suhde, kansalais- ja järjestötoiminnan tutkimus, kehittäminen ja koulutus, järjestötoiminnan säädöspohjan selkeyttäminen sekä kansalaisjärjestöjen nykyistä paremmat mahdollisuudet kansainväliseen toimintaan Euroopassa ja maailmanlaajuisesti (OPM, OM, STM, UM).
- Selvitetään puolueiden mahdollisuudet harjoittaa kansalaisia puhuttelevaa poliittista toimintaa. Selvitetään myös poliittisten kansalaisliikkeiden osallistumisresursseja (OM).
- Varmistetaan sosiaali- ja terveysalalla toimivien kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten jatkuvuus Raha-automaattiyhdistyksen tuottojen avulla (STM).

Aktiivinen ja demokraattinen kansalaisuus

Tavoitteena on aktiivisen kansalaisuuden, yhteiskunnallisen osallistumisen ja kansalaiskeskustelun herättäminen. Aktiivista ja demokraattista kansalaisuutta tukevaa elinikäistä oppimista tehostetaan koulutuksessa, vapaassa sivistystyössä, kansalaistoiminnassa ja poliittisessa toiminnassa.

- Parannetaan aktiivisen ja demokraattisen kansalaisuuden ohjaamisen ja oppimisen asiantuntemusta. Viedään kansalaisvaikuttaminen osaksi opettajakoulutusta. Kehitetään yhteistyössä kustantajien kanssa oppimateriaaleja kansalaisvaikuttamisen sisällyttämiseksi opetukseen eri koulutustasoilla (OPM, OM).
- Kehitetään arkipäivän osallisuutta kouluissa ja kansalaisjärjestöissä. Turvataan nuorten kasvu aktiiviseen ja kriittiseen kansalaisuuteen.

Kehitetään demokratiakasvatusta erityisesti ammatillisissa oppilaitoksissa. Toteutetaan mediakriittisyyteen kasvattava hanke yhdessä tietoyhteiskuntaohjelman kanssa (OPM).

- Vahvistetaan kansalaisten, erityisesti nuorten, yhteiskunnallista tietopohjaa ja tietämystä vaalijärjestelmästä ja vaikuttamismuodoista Suomessa, EU:ssa ja globaaleissa järjestöissä. Kootaan tietoja paikallisista toimista lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseksi ja viedään tieto opetustyön kautta koululaisille ja opiskelijoille (OPM, UM, VNK).
- Jatketaan nuorten osallisuushanketta (OPM, OPH).
- Vapaata sivistystyötä suunnataan yhdessä alan toimijoiden kanssa kansalaisopintoihin. Kehittämisavustuksia kohdennetaan osallistumista tukeviin pilotti- ja kehittämishankkeisiin. Lisätään vapaan sivistystyön organisoimia kansalaisopintoja osin yhteistyössä yhteisöjen, yhdistysten, järjestöjen ja poliittisten kansalaisliikkeiden kanssa. Erityisesti otetaan huomioon maahanmuuttajien kieli-, kulttuuri- ja kansalaiskasvatus (OPM).

Demokratia-asioiden hallinto

Järjestetään demokratia-asioiden hallinto.

- Selvitetään kansainvälisesti parhaat käytännöt demokratiakysymysten hallinnoinnissa. Arvioidaan demokratia-asioiden hallintoa valtioneuvoston piirissä. Lisäksi selvitetään yhteistyön lisäämisen tarvetta ja muotoja demokratiaan liittyvissä kysymyksissä valtioneuvoston ja tiedeyhteisön välillä.

4.2 Poliitiikkaohjelman rahoituskehys

Poliitiikkaohjelmaan on tarkoitus kohdentaa määrärahoja seuraavilta vuoden 2005 talousarvioesityksen määrärahamomenteilta.

Oikeusministeriön pääluokka: 25.70.21 (Vaalimenot), 25.01.21 (Toimintamenot)

Valtioneuvoston kanslian pääluokka: 23.27.50 (Puoluetoiminnan tukeminen), 23.27.52 (Kansalaisaktiivisuuden lisääminen vaaleissa)

Sisäasiainministeriön pääluokka: 26.01.21 (Toimintamenot)

Opetusministeriön pääluokka: 29.01.22 (Kehittämistoiminta), 29.69.22 (Opetustoimen henkilöstökoulutus), 29.69.25 (Aikuiskoulutuksen kehittäminen), 29.69.30 (Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin), 29.69.50 (Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin), 29.69.53 (Valtionavustus järjestöille), 29.69.55 (Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin), 29.98.50 (Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot urheilun ja liikuntakasvatukseen)

edistämiseen), 29.99.50 (Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat nuorisotyön edistämiseen)

Valtiovarainministeriön pääluokka: 28.80.20 (Kehittämisen- ja koulutustoiminta)

4.3 Poliitiikkaohjelman organisointi ja seuranta

Valmistelu- ja koordinoituvastuu jakautuu valtioneuvoston kanslialle, opetusministeriölle, sisäasiainministeriölle, valtiovarainministeriölle, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle sekä oikeusministeriölle. Ohjelmaan kutsutaan mukaan myös Suomen Kuntaliitto sekä keskeiset puolueet ja kansalaisjärjestöt.

Ohjelmaa toteuttavien ministeriöiden virkamiehet muodostavat yhdyshenkilöverkoston, joka osallistuu ohjelman valmisteluun, täydentämiseen ja toteutuksen seurantaan. Lisäksi voidaan muodostaa aihealueittain työryhmiä.

Kansalaisvaikuttamisen muutokset ovat hitaita ja politiikkaohjelman vaikuttavuus edellyttää pitkäjänteistä työtä. Vaikuttavuuden mittarit kehitetään seuraavista lähtökohdista:

- äänestysprosentit nousevat kunnallis- ja eduskuntavaaleissa pohjoismaiselle tasolle; äänestäminen ei saisi jäädä alle 50 prosentin missään ikäryhmässä tai millään alueella; Suomi nostaa omalla osuudellaan Euroopan parlamentin vaalien äänestysprosenttia.
- demokratiatilinpäättös kehitetään käyttöön erityyppisiä kuntia varten ohjelmakauden aikana; luottamushenkilötoiminnan edellytyksiä parannetaan; nuorten kunnallisten luottamushenkilöiden määrä lisääntyy; kunnallisen demokratian kehittämismalleja kartoitetaan ja tarjotaan kokeiltavaksi päätöksentekoa, palvelutuotantoa ja yhteistyötä varten.
- koululaisten yhteiskunnalliset tiedot pysyvät hyvinä ja halukkuus osallistumiseen on vähintään eurooppalaista keskitasoa; kansalaisvaikuttamista tukevien opintojen osuus vapaasta sivistystyöstä kasvaa.
- osallistuvan toiminnan osuus kansalaisten ajankäytössä kasvaa; sosiaalisen pääoman keskeiset mittarit kääntyvät nousuun ikäryhmissä; puolueiden jäsenmäärä kasvaa ja puolueiden sisäinen demokratia ankkuroituu kansalaismielipiteeseen.
- kaikilla nuorilla on mahdollisuus osallistua itselleen läheiseen kulttuuri-, liikunta-, luonto-, vapaaehtoistyön, kehitysyhteistyön, yhteiskunnallisten tai vastaavien järjestöjen organisoimaan harrastukseen.

III HALLITUKSEN MUUT POIKKI- HALLINNOLLISET POLITIIKAT

1 ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka SEKÄ EUROOPAN UNIONI

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen tavoitteena on edistää kestäväää kehitystä, vakautta ja turvallisuutta kansainvälisessä yhteisössä sekä vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa. Hallitus tukee Yhdistyneiden Kansakuntien ja muiden laajaan kansainväliseen yhteistyöhön perustuvien yhteistyörakenteiden toimintakyvyn parantamista demokratian, ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja oikeusvaltion periaatteiden vahvistamiseksi. Suomi toimii aktiivisena Euroopan unionin jäsenvaltiona ja edistää yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistamista sekä transatlanttista yhteistyötä.

Hallitus tiivistää pohjoismaiden välisiä suhteita. Yhteistyön sisältöä kehitetään ottaen erityisesti huomioon Euroopan unionin laajentumisen aiheuttama toimintaympäristön muutos. Hallituksen tavoitteena on kehittää Baltian maiden ja pohjoismaiden välistä yhteistyötä Euroopan unionissa ja muissa eurooppalaisissa yhteistyöjärjestöissä. Hallitus jatkaa hyvien suhteiden kehittämistä Venäjän kanssa ja vaikuttaa aktiivisesti EU:n ja Venäjän välisten suhteiden sisältöön.

Hallitus toimii EU:n pohjoisen ulottuvuuden kehittämiseksi ja kansalaisten hyvinvoinnin sekä ympäristönsuojelun parantamiseksi ja työmarkkinoiden toimivuuden vahvistamiseksi Itämeren alueella.

Hallitus edistää kahden ja monenvälisellä yhteistyöllä lähialueiden vakaata kehitystä.

1.1 Turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

Suomi harjoittaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, joka vahvistaa pohjoisen Euroopan vakautta ja lisää kansainvälistä turvallisuutta. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja uskottavaan maanpuolustukseen, jonka oleellinen osa on yleinen asevelvollisuus. Puolustusvoimia kehitetään vuoden 2001 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisesti.

Hallitus arvioi Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kokonaisuutta laajemmin vuonna 2004 valmistuvassa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa.

Suomi osallistuu kansainväliseen rauhanturvaamistoimintaan ja sotilaalliseen kriisinhallintatyöhön YK:n ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) päätöksiin perustuen. Naton rauhankumppanuusohjelman noudattaminen luo lisää edellytyksiä kansainvälisen suorituskyvyn saavuttamiselle ja säilyttämiselle.

Hallitus noudattaa asevientipolitiikassa Euroopan unionin yhteistä säännöstöä. Suomen omaa puolustusvälineteollisuutta, sen teknologista osaamista ja työllistämisaikutuksia tuetaan.

Kansallisessa varautumisessa ja maanpuolustuksen kehittämisessä otetaan huomioon myös uudenlaiset riskit ja uhat. Suunnittelussa ja kehittämisessä painotetaan muun muassa huoltovarmuuden, väestönsuojelun, tietojärjestelmien suojaamisen ja viestinnän valmiuksia. Myös ympäristöuhot ja muut suuronnettomuusuhat otetaan huomioon varautumisessa.

Laaditaan turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmistelua varten valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta on asettanut valtioneuvoston kanslian puheenjohtajana toimivan työryhmän. Työryhmä toimii valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan kiinteässä ohjauksessa.

Selonteon valmistelu jakautuu kahteen osaan:

1. Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintaympäristö sekä turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinja
2. Eri hallinnonalojen kehittäminen valitun toimintalinjan mukaisesti

Selonteon 1. osan valmistelussa työryhmä käyttää ulkoasiainministeriön voimavaroja ja 2. osan valmistelun kirjoitustyössä puolustusministeriön sekä turvallisuus- ja puolustusasiain komitean voimavaroja. Jälkimmäisen osan valmistelu tehdään siten, että eri hallinnonalojen ympäristön kehityksen ja uhkien arviointi toteuttaa myös vastaavan osan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian mukaisen hallinnonalojen kehittämisohjelman valmistelusta. Samoin se toteuttaa vastaavan osan sisäisen turvallisuuden ohjelman laadinnasta.

Työryhmä työn 1. osa esitellään hyväksyttäväksi ulkoasiainministerin toimesta valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittiselle ministerivaliokunnalle.

Työryhmän työn 2. osa esitellään hyväksyttäväksi puolustusministerin toimesta valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittiselle ministerivaliokunnalle.

Selonteon budjettivaikutukset tarkentuvat myöhemmin.

1.2 Aloitteellinen ihmisoikeuspolitiikka

Tausta ja tavoitteet

Ihmisoikeuspolitiikka on Suomen ulkopolitiikan keskeisiä aloja. Suomen tavoitteena on, että ihmisoikeuksia edistetään kansainvälisen toiminnan eri sektoreilla. Erytishuomiota kiinnitetään ryhmiin, joiden oikeudet toteutuvat heikoimmin (kuten naiset, lapset ja vähemmistöt). Suomi lähtee siitä, että kansalais- ja poliittiset oikeudet sekä taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet kuuluvat yhteen ja velvoittavat valtioita takaamaan oikeuksien mahdollisimman tasarvoisen toteutumisen.

Suomen tavoitteena on vahvistaa ihmisoikeuksiin, oikeusvaltioon ja hyvään hallintoon liittyviä kansainvälisiä mekanismeja. Ihmisoikeudet huomioidaan osana kriisinhallintaa. Suomi edistää kansainväliseen suojeluun liittyvien kysymysten kansainvälistä käsittelyä pakolaisten oikeudet turvaavalla tavalla. Suomessa kansainvälinen suojelu sisällytetään maahanmuuttopoliittiseen ohjelmaan, jonka valmistelu käynnistettiin vuoden 2003 lopulla.

Toteutus ja rahoitus

Selonteko Suomen ihmisoikeuspolitiikasta annettiin eduskunnalle maaliskuussa 2004. Siinä käsitellään sekä Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan tavoitteita että ihmisoikeusveloitteiden toteutumista Suomessa. Hallituskauden aikana selvitetään mahdollisuutta perustaa Suomeen YK-standardien mukainen Kansallinen ihmisoikeusinstituutti.

Hallitus edistää aktiivisesti Eurooppalaisen romaniedustajiston perustamista sekä tukee Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimintaa ja muita rankaisemattomuuden vastaisia toimia.

Suomi edistää aloitetta Euroopan unionin liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen samoin kuin EU:n oman perusoikeussektorin kehittymistä.

Kehitysyhteistyön avulla edistetään ihmisoikeuksien toteutumista kumppanimaisa vuoropuhelun kautta sekä rahoittamalla kahden- ja monenvälisiä hankkeita.

Ihmisoikeusnäkökohdat ovat keskeisesti esillä kaikessa siviilikriisinhallintavalmennuksessa.

Toiminta rahoitetaan kehitysyhteistyömäärärahoista sekä ulkoministeriön hallinnonalan muista määrärahoista.

1.3 YK:n vuosituhatjulistuksen kansallinen toimeenpano

Tausta ja tavoitteet

YK:n syyskuussa 2000 hyväksytty vuosituhatjulistus määrittelee kansainvälisen yhteisön tavoitteet, joilla edistetään mm. rauhaa ja turvallisuutta, köyhyyden vähentämistä, kestävästä kehitystä, ihmisoikeuksien ja demokratian toteutumista. Julistus asettaa kehityspäämääriä, joita Monterreyn kehitysrähoituskonferenssin ja Johannesburgin kestävästä kehityksen huippukokouksen tulokset täydentävät.

Hallituksen toimintaa kehitetään siten, että Suomi tukee tehokkaasti ja johdonmukaisesti eri hallinnonaloilla vuosituhatjulistuksen kehityspäämäärien toteutumista.

Toimintasuunnitelma

Valtioneuvosto hyväksyi helmikuussa 2004 periaatepäätöksen, jossa kehityspolitiikka sidotaan entistä selkeämmin YK:n vuosituhatjulistuksen päämääriin ja joka luo suuntaviivat johdonmukaiselle toiminnalle eri politiikkalohkoilla vuosituhatjulistuksen päämäärien toimeenpanemiseksi. Esiin nousevat mm. Suomen osallistuminen mm. köyhimpien maiden velkahelpotuksiin, kaupan ja kehityksen kysymykset ja ympäristöllisesti kestävästä kehityksen edistäminen sekä yksityisen sektorin ja kansalaisyhteisön merkityksen korostaminen.

Periaatepäätös ohjaa kehitysyhteistyön laadun ja vaikuttavuuden vahvistamista. Se linjaa Suomen kahdenvälisestä yhteistyöstä sekä vaikuttamista EU:n, monenvälisen järjestöjen ja rahoituslaitosten toimintaan.

Periaatepäätöksen toimeenpano edellyttää jatkuvaa ja kattavaa seuranta- ja arviointia. Ulkoasiainministeriöllä on kokonaisvastuu koordinaatiosta, mutta useilla muilla julkisilla, yksityisillä ja kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on tärkeä rooli sen toteuttamisessa. Kehityspoliittinen toimikunta antaa vuosittain lausunnon periaatepäätöksen toimeenpanosta.

Rahoitus

Hallitus kasvattaa kehitysyhteistyömäärärahoja tavoitteena nostaa niiden osuus 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2010 mennessä yleinen talouskehitys kuitenkin huomioiden. Valtioneuvoston periaatepäätös ohjaa määrärahojen kohdentamista ja vaikuttaa avun laadun ja vaikuttavuuden säilyttämiseen ja parantamiseen.

1.4 Globalisaation hallinnan kehittäminen – Helsinki-prosessi

Tausta ja tavoitteet

Suomi on sitoutunut edistämään yhteistyötä valtioiden kasvavan keskinäisen riippuvuuden tuomien haasteiden ratkaisemiseksi. Hallitus jatkaa Helsinki-prosessia, jonka tavoitteena on tuottaa konkreettisia linjauksia tasapainoiseman maailmanlaajuisen kehityksen varmistamiseksi. Tähän pyritään saattamalla pohjoisen ja etelän hallitukset, kansainväliset järjestöt, yritysmaailma sekä kansalaisyhteiskunta syvenevään dialogiin globalisaation hallinnan eri osa-alueilla sekä edistämällä osallistumista ja tasapuolisia vaikuttamismahdollisuuksia. Kansallisesti kehitetään valtionhallinnon sisäistä työnjakoa globaalikysymyksissä.

Tavoitteena on pitkällä aikavälillä tasapainoisempi globalisaation hallinta hallitusten välisessä yhteistyössä, kansainvälisissä järjestöissä ja muissa merkittävässä yhteyksissä. Dialogia jatketaan YK:n vuosituhatjulistuksen sekä Monterreyn ja Johannesburgin konferenssien tulosten toimeenpanon edistämiseksi.

Toteutus ja rahoitus

Osana Helsinki-prosessia työ jatkuu korkean tason työryhmässä sekä sen alaisissa työryhmissä, jotka laativat konkreettisia edotuksia. Tavoitteena on seuraavan Helsinki-konferenssin järjestäminen vuoden 2005 jälkipuoliskolla.

Toimenpiteet ovat luoneet pohjaa Helsinki-prosessin mahdollisuuksille tuottaa konkreettisia suosituksia demokratian lisäämiseksi kansainvälisissä suhteissa. Kyseessä on kuitenkin vuosien pituinen vaikuttamisprosessi.

Ulkoasiainministeriö laatii globalisaatioselvityksen. Linjausten luomiseksi perustetaan yhteistyömekanismi, jossa ovat mukana keskeiset ministeriöt ja johon kytetään muut intressitahot ml. kansalaisyhteiskunta.

Helsinki-prosessille varataan voimavarat varsinaisen kehitysyhteistyön varoista.

1.5 Kansainvälisen kauppajärjestelmän vahvistaminen

Tausta ja tavoitteet

Dohassa vuonna 2001 pidetyssä Maailman kauppajärjestön WTO:n ministerikouksessa päätettiin aloittaa uusi monenkeskinen kauppaneuvottelukierros. Sovituissa aikarajoissa pysyminen on osoittautunut vaikeaksi, joten Dohan kierros jatkuu vielä vuoden 2004 jälkeenkin. Dohan kierroksen tuloksen tulisi olla tasapainoinen, kaikkien jäsenten edut huomioiva kokonaisuus.

Suomen monenkeskisen kauppapolitiikan yleistavoitteena on edistää maailman-kaupan vapauttamista ja sääntöjärjestelmän kehittämistä, vahvistaa WTO:n

asemaa maailmankaupasta vastaavana organisaationa, ja auttaa sen jäsenistöä, ml. kehitysmaat, integroitumaan tasapainoisesti maailmantalouteen. Kansallisen tavoitteena on huolehtia elinkeinoelämämme ja muiden intressitahojemme etujen edistämisestä tavalla, joka tukee hallituksen talous- ja kilpailupoliittisia tavoitteita.

Toteutus ja rahoitus

Suomi pyrkii tavoitteisiinsa vaikuttamalla aktiivisesti EU:ssa tehtävään kauppapoliittiseen päätöksentekoon. Suomen tavoitteiden valmistelu tapahtuu ministeriöissä ja kantojen yhteensovittaminen ulkoasiainministeriön johtamassa valmistelujaostossa, jossa ovat edustettuina kaikki keskeiset viranomaistahot.

Kehityksille suunnattava kauppakysymyksiin liittyvä tekninen apu kustannetaan varsinaisen kehitysyhteistyön varoista.

1.6 Euroopan unioni

EU:n ulkoinen toiminta

Hallitus haluaa vahvistaa Euroopan unionin toimintakykyä ihmis- ja perusoikeuksien, hyvinvoinnin ja turvallisuuden parantamisessa. Euroopan unionia on kehitettävä sekä jäsenvaltioiden että kansalaisten yhteisönä. Hallitus suhtautuu myönteisesti Euroopan unionin laajentumiseen edelleen uusilla jäsenmailla.

Hallitus tukee Euroopan unionin ulkoisen toiminnan kehittämistä niin, että unioni voi toimia taloudellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla kansainvälisen turvallisuuden vahvistamiseksi, ympäristönsuojelun parantamiseksi ja maailmantalouden vakaan kasvun takaamiseksi. Hallitus pitää tärkeänä unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistamista kaikkia jäsenmaita yhdistävien arvojen ja periaatteiden pohjalta. Hallitus tukee unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämistä painottaen kaikille jäsenmaille yhteisiä sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan tavoitteita. Osana ulkosuhteita Suomi edistää unionin kehityspolitiikan johdonmukaisuutta ja kehitysyhteistyön tehokkuutta.

Pohjoisen ulottuvuuden osalta pyritään varmistamaan Suomelle tärkeiden yhteistyöalojen ja hankkeiden edistyminen EU:n pohjoisen ulottuvuuden toisen toimintaohjelman pohjalta. Pyritään kehittämään Euroopan unionin rahoitusinstrumentteja sekä turvaamaan pohjoisen ulottuvuuden rahoitus myös laajentuvassa unionissa.

Rahoitus: UM/ulkoasiainhallinto, varsinainen kehitysyhteistyö, ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot. VM/Suomen maksuosuus EU:n budjettiin.

Hallitusten välinen konferenssi (HVK)

Syksyllä 2003 alkaneessa hallitusten välisessä konferenssissa hyväksytään unionille perustuslaillinen sopimus, joka korvaa aiemmat sopimukset. Hallitusten välistä konferenssia valmisteltiin heinäkuussa 2003 päättyneessä konventissa, jossa olivat edustettuina jäsenmaat, kansalliset parlamentit sekä unionin instituutiot. Hallitus tukee selkeän ja sitovan perusasiakirjan hyväksymistä unionin uudeksi perussopimukseksi.

Suomen HVK-tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet

Suomi on määritellyt omat tavoitteensa hallitusten väliseen konferenssiin eduskunnalle annetussa selonteossa. Suomen edustajat ovat kaikilla tasoilla pyrkineet aktiivisesti ajamaan selonteossa ja siihen saadussa eduskunnan vastauksessa määriteltyjä tavoitteita. Näin tullaan toimimaan myös hallitusten välisen konferenssin jatkuessa vuonna 2004.

HVK:n päätyttyä uusi sopimus on ratifioitava myös Suomessa. Hallitus tulee antamaan tätä koskevan esityksen eduskunnalle. Uuden sopimuksen mukanaan tuomista muutoksista tiedotetaan kansalaisille laajalti.

EU:n uusien rahoituskehysten valmisteleminen

Euroopan unionin on sovittava vuoden 2006 loppuun mennessä uusista unionin rahoituskehyksistä vuosille 2007–2013. Komissio antoi uusia kehyksiä koskevan tiedonannon 10.2.2004. Neuvoston kolmivuotisessa strategisessa ohjelmassa hahmotellun aikataulun mukaan uusista rahoituskehyksistä tulisi saavuttaa poliittinen yhteisymmärrys Luxemburgin puheenjohtajakauden Eurooppa-neuvostossa kesällä 2005. Hallitusohjelman mukaan neuvotteluihin valmistaudutaan kansallisesti yhteensovitetulla politiikalla, mikä edellyttää yhteistyötä sekä valtionhallinnon sisällä että muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Suomen tavoitteet valmistelulle ja keskeiset toimenpiteet

Suomi määrittelee tarkemmat neuvottelutavoitteensa komission ehdotuksiin Euroopan unionin neuvoston käsittelyä varten. Hallituksen ensimmäisessä kannanotossa komission 10.2.2004 tiedonannosta painotetaan EU-rahoituksella tapahtuvan lisäarvon tuottamista suhteessa puhtaasti kansallisiin toimiin. Unionin toiminnalle on asetettava selkeitä painopisteitä, joille myös annetaan riittävät voimavarat. Hallitus pitää kurinalaista budjettipolitiikkaa tärkeänä. Se ei kuitenkaan voi olla esteenä jäsenvaltioiden keskinäiselle solidaarisuudelle. Tavoitteena on myös, että uudet kehykset hyväksyttäisiin jo Luxemburgin puheenjohtajakaudella.

Neuvottelu rahoituskehyksistä liittyy osaltaan EU:n yleiseen kehittämiseen sekä maatalous- sekä alue- ja rakennepolitiikan uudistamiseen. Kansallisen asiain valmistelun tulee tästä syystä olla laaja-alaista. Neuvottelut tullaan käymään

yleisten asiain neuvoston yleisten asiain kokoonpanossa. Näitä kokouksia valmistellaan pysyvien edustajien komiteassa ja perustettavassa puheenjohtajan ystävät -työryhmässä.

Ohjeistus rahoituskehyksiä valmisteleviin kokouksiin valmistellaan EU-asioiden yhteensovittamisjärjestelmässä, johon on tätä varten perustettu valtioneuvoston EU-sihteeristön puheenjohtajuudella toimiva Agenda 2007 –johtoryhmä.

Suomen EU-puheenjohtajuus vuonna 2006

Suomi toimii EU:n puheenjohtajamaana syyskauden 2006. Suomen puheenjohtajuusohjelma tulee laadittavaksi yhdessä Itävallan kanssa, sillä neuvoston uusien menettelytapojen mukaan puheenjohtajuusohjelmat laaditaan vuosiohjelmina (vuoden 2006 puheenjohtajamaat ovat Itävalta ja Suomi).

Suomen tavoitteet

Puheenjohtajuuden sisällöllistä ja teknistä valmistelua jatketaan ja yhteydenpitoa unionin instituutioihin ja EU-jäsenmaihiin tiivistetään sekä virkamies- että poliittisella tasolla.

Keskeiset toimenpiteet

Kartoitetaan alustavat mahdolliset puheenjohtajuuskauden teemat valtioneuvoston EU-sihteeristön johdolla ja yhteistyössä ministeriöiden sekä EU-edustuston kanssa.

Lisähenkilöstön tarpeesta laaditaan valtiovarainministeriön toimesta selvitys. Puheenjohtajina toimiville virkamiehille suunnatusta koulutuksesta laaditaan koulutussuunnitelma valtioneuvoston EU-sihteeristön toimesta. Työryhmäpuheenjohtajuuksista sovitaan. Teknisen puheenjohtajuussihteeristön vetäjä rekrytoidaan ja Suomessa mahdollisesti pidettävistä kokouksista tehdään alustavat päätökset. Suomessa mahdollisesti järjestettävän EU:n ja ASEM-maiden huippukokouksen suunnittelu aloitetaan. Puheenjohtajakauden verkkosivujen henkilöstön rekrytointi käynnistetään. Helsingissä käynnistynyttä EU-tulkkien koulutusohjelmaa tuetaan.

Laaditaan tarkemmat laskelmat puheenjohtajuuden hoidosta aiheutuvista kuluista ja vaikutuksista kehyksiin.

2 HYVINVOINTI, TERVEYS JA TASA-ARVO

Hallituksen päätavoitteena on kehittää hyvinvointiyhteiskuntaa parantamalla työllisyyttä ja vähentämällä työttömyyttä, vahvistamalla peruspalveluja ja toimeentuloturva sekä tasapainottamalla alueellista kehitystä. Syrjäytymisen estäminen ja köyhyyden torjuminen onnistuvat vain työllisyystavoitteen toteutumisen kautta.

Keskeisiä sosiaali- ja terveystavoitteita ovat:

- Väestön terveyden edistäminen
- Sosiaalisten ongelmien sekä sairauksien ennaltaehkäisy
- Yksilön elämänhallinnan, työ- ja toimintakyvyn ja omatoimisuuden tukeminen

Eläkepolitiikan kestävyysperustana ja tavoitteina ovat talouden kasvu, yleinen luottamus järjestelmän kestävyteen ja nykyistä pidempi jaksaminen työelämässä. Eri hallinnonalojen toimin valmistaudutaan ikääntyvän väestön lukumäärän kasvuun. Lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi hallitus sitoutuu lapsi- ja perhepolitiikan vakauteen ja ennakoitavuuteen. Työelämän kehittämissuunnitelmia jatketaan ja laajennetaan, painottaen työn ja perhe-elämän yhteensovittamista, henkistä työsuojelua ja hyvinvointia työssä sekä työssä jaksamista.

Henkilöstön korkea osaaminen, työssä jaksaminen ja toimivat työmarkkinasuhteet ovat tärkeitä kansallisia menestystekijöitä. Työelämän kehittämisellä vaikutetaan myös merkittävästi hallituksen talouskasvun ja työllisyyden vahvistamistavoitteisiin. Työelämän kehittämistä koskevia hallituksen toimenpiteitä selostetaan tarkemmin luvussa II.1 ja ne ovat osa hallituksen työllisyysstrategiaa ja työllisyyden politiikkaohjelmaa.

2.1 Edistetään väestön terveyttä ja toimintakykyä

Väestön terveydentilan yleisestä kohenemisestä huolimatta väestöryhmien väliset erot terveydentilassa ovat säilyneet suhteellisen suurina, samoin alueelliset erot. Terveydentilan myönteiseen kehitykseen kohdistuvana uhkana ovat alkoholin kulutuksen myötä kasvavat terveystahdit.

Kansallisen terveystavoitteiden kehittämisen linja-asiakirjana on valtioneuvoston hyväksymä periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmaksi. Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävästä liikunnasta tukee näitä tavoitteita.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen vaikuttavuustavoitteet

- Väestöryhmien väliset terveyserot supistuvat
- Nuorten aikuisten miesten tapaturmainen ja väkivaltainen kuolleisuus alenee
- Alkoholin kansanterveydelliset haitat vähenevät
- Huumausaineiden käytöstä koituvat haitat vähenevät
- Työikäisten työ- ja toimintakyky kohenee
- Yli 75-vuotiaiden toimintakyky paranee
- Vanhusten kotona asuminen ja selviytyminen paranee
- Vammaisten mahdollisuus osallistua työelämään kohenee

Terveys 2015 -kansanterveysohjelma

Ohjelman toimeenpanoa koordinoi Kansanterveyden neuvottelukunta. Lähtökohdaksi on käyttää hyväksi jo meneillään olevia hankkeita ja toimintaa sekä lisätä eri tahojen yhteistyötä. Otetaan käyttöön valtakunnallisen ja paikallisen tason indikaattoreita, päätetään seurantakäytännöistä ja raportoinnista sekä käynnistetään eri politiikkalojien terveysvaikutusten kehittäminen. Eri hallinnonalat ja -tasot kattava seuranta toteutetaan sosiaali- ja terveystieteiden yhteistyössä vuonna 2006.

Alkoholiohjelma 2004–2007

Valtioneuvoston alkoholipolitiikan linjauksista 9.10.2003 antaman periaatepäätöksen mukaan valmistellaan alkoholiohjelma vuosille 2004–2007 ja toteutetaan se yhteistyössä eri hallinnonalojen, kuntien, järjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala tukee alkoholiohjelman toteuttamiseen osallistuvia toimijoita ja koordinoi ohjelmaa valtakunnallisella ja paikallisella tasolla. Päihde- ja raittiusasiain neuvottelukunta osallistuu sen toimeenpanoon. Ohjelman tavoitteet liittyvät useiden käynnissä olevien ohjelmien toimeenpanoon. Kansallisen terveyshankkeen ja Sosiaalialan kehittämishankkeen toimintaa ja voimavaroja sekä terveyden edistämisen määrärahoja suunnataan ohjelman toteuttamiseen. Raha-automaattiyhdistyksen kanssa sovitaan erikseen alkoholiohjelman mukaisen toiminnan huomioon ottamisesta avustusten jaossa.

Huumausainepoliittinen toimenpideohjelma 2004–2007

Valtioneuvosto teki 5.2.2004 periaatepäätöksen huumausainepoliittisesta toimenpideohjelmasta vuosille 2004–2007. Tavoitteena on vähentää huumausainekäytön kysyntää ja niiden käytöstä koituvia haittoja sekä saada väärinkäyttäjät hoitoon. Ohjelma toteutetaan yhteistyössä sosiaali- ja terveyssektorin, oikeusministeriön, opetusviranomaisten, syyttäjän, poliisin, tullin, rajavartiolaitoksen ja järjestöjen kanssa.

Vanhuspoliittinen toimintasuunnitelma

Hallinnonalojen yhteinen vanhuspoliittinen toimenpidekokonaisuus toteutetaan hallituskauden aikana. Ensimmäisenä vaiheena laaditaan ikääntynyttä väestöä koskeva toimintasuunnitelma, jolla varaudutaan ikääntyneen väestön kasvuun. Suunnitelma valmistuu keväällä 2004. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa hankkeen koordinoinnista ja seurannasta ja muut hallinnonalat osallistuvat hankkeeseen erikseen sovittavan työtavan, työnjaon ja vaiheistuksen mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö laatii kevään 2004 aikana yhteistyössä valtioneuvoston kanslian ja muiden ministeriöiden kanssa selvityksen, jossa kartoitetaan, miten eri hallinnonalat varautuvat väestön ikärakenteen muutoksen tuomiin haasteisiin koko yhteiskunnassa. Selvitystä käytetään hyväksi valmisteltaessa hallituksen tulevaisuusselontekoa, joka on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2004.

Terveyttä edistävä liikunta

Terveyttä edistävän liikunnan kehittämislinjaukset perustuvat valtioneuvoston hyväksymään periaatepäätökseen. Sen mukaan liikuntaa lisäämällä voidaan väestön toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia merkittävästi parantaa sekä säästää julkisen sektorin kustannuksia. Valtioneuvosto on asettanut periaatepäätökseen nojautuen terveyttä edistävän liikunnan neuvottelukunnan. Neuvottelukunta kokoaa liikuntapoliittiset hanke-esitykset ohjelmaksi, joka toteutetaan eri ministeriöiden ja muiden toimijoiden yhteistyönä vuosina 2003–2005.

2.2 Ehkäistään ja hoidetaan syrjäytymistä

1990-luvun alun laman ja pitkäaikaistyöttömyyden myötä syntynyt syrjäytymisongelma on säilynyt keskeisenä yhteiskunnallisena ongelmana. Toimeentulotuen käyttö on vähentynyt lamavuosien tasosta, mutta menot ja käyttö on edelleen lamaa edeltäviin vuosiin verrattuna korkealla tasolla. Erityisen ongelmallista on pitkäaikainen jatkuva riippuvuus toimeentulotuesta. Mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat syy- ja seuraustekijöinä mukana syrjäytymisprosessissa, ja ne estävät henkilön integroitumista työelämään. Suurimmassa syrjäytymisriskissä ovat moniongelmaiset ryhmät, joilla useat syrjäytymistä vahvistavat tekijät kasaantuvat. Köyhät lapsiperheet ovat riskiryhmä.

Merkittävimpiä keinoja syrjäytymisen hallinnassa ovat:

- Työttömyyden alentaminen
- Vähimmäisetuuksien riittävä taso ja kohtuullinen ansiotulo
- Erityisryhmien tarvitsemien palveluiden toimivuus

Palvelujen kehittämisessä otetaan huomioon maahanmuuttajien erityisongelmat. Syrjäytymisriskien kasautumisen estäminen edellyttää eri hallinnonalojen tehokasta yhteistoimintaa.

Syrjäytymisen ehkäisyn tavoitteena on pitkäaikais- ja rakennetyöttömyyden alentaminen (luvussa II.1 on kuvattu työttömyyden alentamiseen painottuva työllisyyden politiikkaohjelma), toimeentulotuen tarpeen vähentäminen, mielen-terveyden edistäminen sekä riskiryhmien (ml. vapautuneet vangit) palveluiden turvaaminen. Keinona on ensisijaisen sosiaaliturvan kehittäminen ja selkeyttäminen, jotta toimeentulotuen tarvetta voidaan vähentää. Avaimena on sosiaalityön, yhteispalvelujen ja moniammatillisuuden vahvistaminen. Syksyllä 2003 käynnistynyt Sosiaalialan kehittämishanke painottaa erityisryhmien tarvitsemien palvelujen kehittämistä. Vaikeasti työllistettävien henkilöiden työllistämisen tukemista sosiaali- ja terveyspolitiikan keinoin selvitetään sosiaalisen työllistämisen kehittämisryhmässä, määräaikana kesä 2004.

Asunnottomuuden vähentämiseen liittyvät toimenpiteet ovat myös tärkeitä syrjäytymisen ehkäisyn kannalta.

Syrjäytymisen ehkäisyn ja hoidon vaikuttavuustavoitteet

- Pitkäaikaistyöttömyys ja rakennetyöttömyys alenevat
- Toimeentulotuen pitkäaikainen tarve vähenee
- Lapsiperheiden köyhyys alenee
- Lasten ja nuorten ennaltaehkäiseviä terveyspalveluja lisätään
- Päihdehuollon, mielen-terveyden ja lastensuojelun palveluita lisätään
- Huumehoitopalvelujen saatavuus paranee
- Hallinnonalojen yhteistyötä syrjäytymisen torjunnassa tiivistetään
- Asunnottomien määrä vähenee

2.3 Varmistetaan toimivat sosiaali- ja terveyspalvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva

Sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämisen painotukset on linjattu toteutusvaiheessa olevassa Kansallisessa terveydenhuollon hankkeessa ja vuoden 2003 lopulla käynnistyneessä Sosiaalialan kehittämishankkeessa.

Väestön ikääntyessä on kiinnitettävä enemmän huomiota sosiaalivakuutuksen kestäviin rahoitusjärjestelyihin. Rahoituksen kestävyyttä lisää nykyistä pitempi työura, riittävän vakavaraisuuden omaava vakuutusjärjestelmä sekä tehokas vakuutusmarkkinoiden valvonta. Hallituskaudella saatetaan loppuun eduskunnan 19.2.2003 hyväksymän yksityisalojen työeläke-etuuksia koskevan uudistuksen toimeenpano. Julkisen sektorin eläkkeissä on tarkoitus toteuttaa samat periaatteet. Työeläkkeitä koskevat asiat valmistellaan yhteistyössä keskeisten työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Toimivien palvelujen ja kohtuullisen toimeentuloturvan vaikuttavuustavoitteet

- Parannetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuutta ja laatua
- Sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus suomeksi ja ruotsiksi turvataan. Mahdollisuuksia saamenkielisiin sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluihin kehitetään
- Turvataan henkilöstön riittävyys
- Uudistetaan palvelujen järjestämisen rakenteita
- Vahvistetaan seudullista yhteistyötä
- Varmistetaan palvelujen kestävä rahoitus
- Edistetään vammaisten mahdollisuutta toimia yhteiskunnassa
- Taataan riittävä vähimmäisturva ja kohtuullinen ansioturva
- Turvataan sosiaalivakuutusten kestävä rahoitus

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien sekä toimeentuloturvan määrärahalisäyksistä sovittiin kehyspäätöksen ja vuoden 2004 talousarvioesityksen yhteydessä. Kansaneläkkeiden tasokorotus toteutetaan vuonna 2006.

Kansallinen terveydenhuollon hanke 2002–2007

Kansallisen terveydenhuollon hankkeen keskeisimmät kehittämisaalueet ja hankekokonaisuudet ovat seuraavat:

- Terveyden edistäminen ja ehkäisevä terveydenhuolto
- Hoitoon pääsyn turvaaminen
- Henkilöstön saatavuuden ja osaamisen parantaminen
- Terveydenhuollon toimintojen ja rakenteiden uudistaminen
- Terveydenhuollon rahoituksen vahvistaminen

Terveydenhuollon hankkeen toimenpiteet turvaavat väestön terveystarpeista lähtevän hoidon saatavuuden, laadun ja riittävän määrän maan eri osissa asukaan maksukyvyystä riippumatta. Terveyspalveluja kehitetään valtion ja kuntien yhteistyönä sekä ottamalla huomioon järjestöjen ja yksityisen sektorin toiminta.

Vaikutukset näkyvät pitkällä aikavälillä väestön terveyden edistymisenä sekä terveyspalvelujen saatavuuden ja laadun paranemisena. Lääkärin ja muun terveydenhuoltohenkilöstön koulutusmääriä on lisätty. Vuoden 2004 alusta tulivat voimaan uudet säännökset henkilöstön täydenniskoulutuksesta. Hoitoonpääsyn yhtenäisten perusteiden turvaamiseksi laaditaan vuoden 2004 aikana hoitoonpääsykriteerit sellaisiin sairauksiin, joiden hoito ei ole kiireellistä. Näiden hoitojen järjestämisen enimmäisajat tulevat voimaan vuoden 2005 alussa. Terveydenhuollon rahoitusta on vahvistettu ja vahvistetaan lisäämällä kuntien valtionosuuksia. Noin viidennes terveydenhuollon hankkeen rahoituksesta hoidetaan rakenteellisilla, julkisen palvelutuotannon tuottavuutta lisäävillä, uudistuksilla.

Terveysthuollon hanke toteutetaan kiinteässä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, eri ministeriöiden ja Suomen Kuntaliiton kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi ohjelman toteuttamista peruspalveluministerin johdolla.

Sosiaalialan kehittämishanke 2003–2007

Hallituskauden aikana toteutetaan Sosiaalialan kehittämishanke, jolla modernisoidaan julkisia sosiaalipalveluja ja vahvistetaan keskeisten kohdeväestöryhmien asemaa. Lokakuussa 2003 hankkeesta on annettu valtioneuvoston periaatepäätös, jonka mukaiset toimet toteutetaan kehyksissä varatun rahoituksen puitteissa. Hanke organisoidaan tiiviiseen yhteistyöhön Kansallisen terveydenhuollon hankkeen kanssa (mm. yhteinen johtoryhmä). Sosiaalialan kehittämishankkeeseen liittyy myös julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kehittäminen.

Ensisijaisesti hankkeessa kehitetään ja tehostetaan:

- Vanhustenhuoltoa
- Vammaispalveluja
- Sosiaalityötä ja päihdepalveluja
- Lasten ja perheiden palveluja ja etuuksia

Viimeistään kevätestuntokaudella 2006 eduskunnalle annetaan vammaispoliittinen selonteko. Se sisältää linjaukset vammaisten tasa-arvoisen kohtelun toteuttamiseksi yhteiskunnan eri sektoreilla. Vammaispalveluja ja niitä koskeva lainsäädäntö uudistetaan erityisesti vaikeavammaisten ja kehitysvammaisten näkökulmasta.

Palvelujen toimivuutta koskevien hankekokonaisuuksien toimeenpanon linjaukset on huomioitu vuosia 2004–2007 koskevassa sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmassa (TATO), jonka valtioneuvosto vahvisti joulukuussa 2003.

2.4 Edistetään lapsiperheiden hyvinvointia

Perheiden luottamusta tulevaisuuteen parannetaan pitkäjänteisellä politiikalla, jossa lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden hyvinvointi otetaan selkeäksi yhteiskuntapolitiittiseksi tavoitteeksi. Haasteena on väestön vanheneminen, aleneva syntyvyys, ensisynnyttäjien korkea keski-ikä ja perheen perustamisen myöhentyminen. Nykyinen väestönkasvu ei riitä turvaamaan tulevana vuosikymmeninä hyvinvointipalvelujen rahoitusta ja korkeaa tasoa.

Lapsiperheiden hyvinvoinnin vaikuttavuustavoitteet

- Tuetaan vanhemmuutta ja perheiden yhtenäisyyttä
- Helpotetaan työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista
- Tasataan lapsista aiheutuvia kustannuksia
- Vahvistetaan lasten turvallisia kasvu- ja kehitysympäristöjä

Perhepoliittinen strategia

Sosiaali- ja terveystieteissä valmisteltiin keuhväällä 2003 hallitusohjelman taustaksi perhepoliittinen strategia, jossa esitettiin tavoitteita perhepolitiikan uudistamiseksi. Strategian ja hallitusohjelman linjausten pohjalta valmistellaan perhepoliittista tavoiteohjelmaa. Tavoitteena on lisätä lapsi- ja perhepolitiikan vakautta ja ennakoitavuutta. Lapsiperheiden taloudellisesta tilanteesta laaditaan kokonais selvitys ottaen huomioon sosiaalietuuksien ja tulojen, palveluiden, maksujen, verojen ja perhevapaiden yhteisvaikutukset. Lapsille ja lapsiperheille suunnattujen peruspalvelujen laatu turvataan ja lapsiperheiden taloudellista asemaa ja hyvinvointia parannetaan. Valtioneuvosto antaa syysistuntokaudella 2004 tulevaisuusselonteon, jonka teemana on Suomen väestöpolitiikka.

Ensimmäisen lapsen lapsilisää sekä yksinhuoltajakorotusta nostettiin vuoden 2004 alusta. Vuonna 2005 nostetaan kotihoidontuen tasoa sekä sairaus-, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistasoja. Samassa yhteydessä parannetaan ansiosidonnaisen vanhempain- ja sairauspäivärahojen saantiedellytyksiä tavoitteena korjata eräitä väliinpuotoamistilanteita, kuten lyhytaikaisissa työsuhhteissa olevien työntekijöiden asemaa, ja lisätä sosiaaliturvan työntekoon kannustavia piirteitä. Lisäksi on tarkoitus perustaa lapsiasiainvaltuutetun virka.

Työn ja perhe-elämän yhteensovittamista helpotetaan käynnistämällä 1.8.2004 peruskoulun 1–2 –luokkien oppilaita ja erityisopetusta koskeva aamu- ja iltapäivätoiminta. Vanhempien oikeus lyhennettyyn työaikaan laajenee koskemaan 1–2 luokkalaisten lasten vanhempia. Osittaista hoitorahaa korotetaan.

2.5 Valmistellaan maahanmuuttopolitiittinen ohjelma

Ohjelman tavoitteet ja toteutus

Laaditaan hallituksen maahanmuuttopolitiittinen ohjelma ja varaudutaan lisääntyvään maahanmuuttoon. Tarkoituksena on määritellä maahanmuuttopolitiittian arvot tavoitteena ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittaminen sekä hyvän hallintokulttuurin vahvistaminen. Samalla torjutaan maahanmuuttoon liittyviä uhkia. Ohjelma laadinnan yhteydessä on tarvetta tarkastella eri viranomaisten välisiä toimivaltakysymyksiä ja menettelyihin liittyviä kysymyksiä, erityisesti oikeusturvan ja tehokkuuden kannalta.

Maahanmuuttopoliittisen ohjelman tulee olla kokonaisvaltainen. Eri osa-alueet käsittävät maahantuloon, maassa oleskeluun ja maasta poistamiseen sekä työntekoon, kotoutumiseen, opiskeluun, sosiaaliturvaan, asumiseen ja etnisiin suhteisiin liittyvät kysymykset. Myös kansainvälisen suojelun antamiseen liittyvät kysymykset sisällytetään maahanmuuttopoliittiseen ohjelmaan.

Maahanmuuttopoliittisen ohjelman valmistelusta vastaa maahanmuuttopoliittinen ministeriryhmä. Valmistelu tapahtuu virkamiestyöryhmässä, jonka työministeriö on asettanut 19.12.2003. Ohjelma valmistuu vuoden 2005 toukokuun loppuun mennessä.

Toimenpiteiden vaikutukset

Työvoiman maahanmuutolla voidaan edistää työvoiman saatavuutta silloin, kun osaavasta työvoimasta on niukkuutta. Muutto voi olla luonteeltaan tilapäistä, mutta myös pysyvässä tarkoituksessa tapahtuvaan muuttoon on varauduttava aiempaa enemmän.

Kansainvälistä suojelua ja muuta humanitaarista maahanmuuttoa koskevalla politiikalla voidaan vaikuttaa siihen, miten Suomi kantaa vastuunsa kansainvälisen suojelun tarpeessa olevista ottamalla heitä tänne ja toisaalta vaikuttaa maahanmuuttovirtojen hallintaan.

Maahanmuutolla on pitkäaikaisia taloudellisia, yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja sosiaalisia vaikutuksia, jotka arvioidaan maahanmuuttopoliittisen ohjelman valmistelun yhteydessä.

2.6 Edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa

Kansallinen toimintaohjelma tasa-arvon toteuttamiseksi

Hallitus laatii kansallisen toimintaohjelman tasa-arvon toteuttamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa sen valmistelusta. Ohjelma valmistuu keväällä 2004. Ohjelmakohtien toteutus ajoittuu pääosin vuosille 2004–2007. Ohjelman vaikuttavuutta arvioidaan hallituskauden lopulla.

Toimintaohjelman osana on tasa-arvolain uudistus, jolla edistetään mm. tasa-arvosuunnittelua sekä samapalkkaisuutta. Hallituksen esitys tasa-arvolain muutoksiksi valmistuu keväällä 2004.

Toimintaohjelmaan sisältyy myös tasa-arvon valtavirtaistamisen menetelmä, jota on tarkoitus soveltaa koko valtionhallinnossa vuodesta 2004 lähtien. Sukupuoli-vaikutukset arvioidaan lainsäädännön ja budjetin valmistelussa. Ministeriöille järjestetään koulutusta menetelmän käytöstä.

Sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistavoitteet

- Valmistellaan ja toimeenpannaan tasa-arvon toimintaohjelma
- Uusittu tasa-arvolaki tulee voimaan
- Naisten ja miesten palkkaerot kaventuvat
- Määräaikaiset palvelussuhteet vähenevät
- Naisten osuus päätöksenteossa ja taloudessa kasvaa
- Naisyrittäjyys lisääntyy
- Naisiin kohdistuva väkivalta sekä prostituutio vähenevät
- Tasa-arvopoliittiset kysymykset arvioidaan myös miesnäkökulmasta

Samapalkkaisuusohjelma

Hallitus laatii yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa samapalkkaisuutta ja työelämän tasa-arvoa koskevan ohjelman, jolla pyritään poistamaan perusteettomat palkkaerot. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut selvityshenkilön laatimaan selvityksen samanpalkkaisuusohjelman laatimisen edellytyksistä. Kartoitustyön määräaika on elokuu 2004.

3 KOULUTUS JA KULTTUURI

3.1 Kehitetään koulutusta ja aiennetaan työelämään pääsyä

Suomi yhteiskuntana rakentuu osaamisen, tiedon ja luovuuden varaan. Koulutuksella edistetään sivistyksellisiä oikeuksia ja aktiivisen kansalaisen valmiuksia. Koulutuspoliittisilla toimenpiteillä vaikutetaan myös merkittävästi hallituksen talouskasvun ja työllisyyden vahvistamistavoitteisiin. Koulutuksen kehittämistä ja työelämään pääsyn nopeuttamista koskevia hallituksen toimenpiteitä selostetaan tarkemmin luvussa II 1., ja ne ovat osa hallituksen työllisyysstrategiaa ja työllisyyden politiikkaohjelmaa.

3.2 Vahvistetaan suomalaista kulttuuria

Taide- ja taiteilijapolitiikka ja kulttuuriperintö

Kulttuurinen perintömme kasvaa taiteellisesta luovuudesta ja taiteen erilaisista ilmenemismuodoista. Vastuu kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

Tiivistelmä taide- ja kulttuuripolitiikan edistämistavoitteista

- Kansallista innovaatiopolitiikkaa lavennetaan taiteen ja kulttuurin suuntaan. Tällaisen politiikan tavoitteeksi asetetaan luova hyvinvointiyhteiskunta, jossa taide ja kulttuuriperintö on osa yhteiskuntaa uudistavaa ja kehittävää innovaatioperustaa
- Kulttuurinen näkökulma otetaan huomioon yhteiskunnallisessa päätöksenteossa
- Tiedon ja kulttuurin saatavuus on runsasta ja monipuolista

Opetusministeriö ja ympäristöministeriö yhdessä muiden alan toimijoiden kanssa osallistuvat rakennusperintöstrategian toimintaohjelman toteuttamiseen. Asetetaan maailmanperintöasiain neuvottelukunta kuluvaan vuoden aikana.

Hallituskauden aikana tavoitteena on nostaa Suomi merkittäväksi sisältöteolliseksi maaksi. Kulttuuriset sisällöt muodostavat uutta taloudellista toimeliaisuutta, lisäävät innovatiivista tuotekehittelyä ja kohentavat vientimahdollisuuksia taiteen ja kulttuuriperinnön ja sisältöjen uusien levitys- ja jakeluväylien avulla

Hallituskauden aikana turvataan monipuolisten ja laadukkaiden tieto- ja kirjastopalvelujen saatavuus ja vahvistetaan kirjastojen roolia tietoyhteiskunnan perustaitojen levittäjänä. Kirjastosta kehitetään monipalvelujärjestelmä, joka on perinteisen ja digitaalisen kirjaston yhdistelmä (hybridikirjasto). Se tarjoaa pääsyn maailmanlaajuiseen tietoon eri medioiden, aineistojen ja verkkojen välityksellä ja opastaa aineiston käytössä.

Hallituskauden aikana tavoitteena on vahvistaa tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta sekä muodostaa hyviä käytäntöjä kulttuurin taloudellisen arvon vahvistamiseksi.

Toimenpiteet

- Opetusministeriö laatii lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toteutus suunnitelman 31.3.2004 mennessä. Lastenkulttuurikeskusten verkoston Taikalampun toimintaa laajennetaan ja vahvistetaan hallituskauden aikana.
- Opetusministeriössä valmistellaan ehdotus kulttuuritoimintaa koskevan valtiosuusjärjestelmän kehittämistä. Ministeriössä valmistellaan myös toimenpide-ehdotukset palveluiden tavoitettavuudesta ottaen huomioon erityisryhmien mm. maahanmuuttajien, vähemmistöryhmien ja vammaisten tarpeet.
- Tuetaan taiteilijoita lisäämällä apurahamahdollisuuksia valtion budjetitikehyksen puitteissa ja valmistelemalla mm. verotukseen ja apurahojen eläkeoikeuteen liittyvä lainsäädäntö. Valmistellaan valtioneuvoston taide- ja taitelijapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen toimenpide-

ehdotukset ja aikataulu vuoden 2004 aikana. Järjestetään periaatepäättökseen seuranta kuluvaan vuoteen aikana.

- Selkeytetään alueellisten taidetoimikuntien asemaa ja vahvistetaan resursointia valtion budjettikehyksen puitteissa sekä kehitetään taide- ja kulttuuripolitiikan seuranta ja arviointi vuoden 2004 loppuun mennessä käyttäen hyväksi kansainvälisen arvioinnin tuloksia.
- Edistetään taiteen, käsityön, muotoilun ja arkkitehtuurin mahdollisuuksia laadukkaana, esteettömän ja esteettisesti korkealuokkaisen ympäristön rakentamisessa. Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman ja Muotoilu 2005! -ohjelman seurantaryhmien raportoivat vuoden 2005 loppuun mennessä.
- Laaditaan museopoliittinen toimintaohjelma vuoden 2004 loppuun mennessä. Laaditaan suunnitelma Museoviraston alueellisen toiminnan järjestämisestä vuoden 2004 aikana.
- Laaditaan kansallinen elokuva- ja televisiopoliittinen ohjelma kesään 2004 mennessä, jonka toimeenpano ajoittuu koko hallituskaudelle.

Edistetään suomalaista kulttuurivientiä

Opetusministeriön, ulkoasiainministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön yhteisen kulttuurivientihankkeen tavoitteena on kehittää Suomen kulttuurivientiä vastaamaan globalistuvan maailman kulttuurikysyntään. Hankkeessa kartoitetaan Suomen kulttuuriviennin nykytilanne, esteet, uhkat, menestystekijät ja mahdollisuudet. Kulttuurivienti -hankkeessa esitettävien toimenpiteiden avulla kehitetään kulttuuriviennin edellytyksiä, verkottuvia rakenteita ja yhteistyömuotoja, sekä kohdennetun tuen, erityispanostuksen ja kannustuksen muotoja.

Kulttuuriviennin aloja ovat elokuva, klassinen musiikki, populaarimusiikki, eri musiikinlajit, digitaalinen mediataide ja -kulttuuri, kirjallisuus, kuvataide, muotoilu, arkkitehtuuri, käsi- ja taideteollisuus, käsityö, teatteri, tanssi, sirkus- ja estraditaide, peliteollisuus, kulttuuritapahtumat sekä kulttuuri- ja luontomatkailu. Kulttuurivienti koskee myös lastenkulttuuria, suomalaista kirjastokonseptia, museosovelluksia sekä liikuntaa ja urheilua.

- Valmistellaan toukokuuhun 2004 mennessä selvitys Suomen kulttuuriviennin nykytilasta, menestystekijöistä, esteistä ja kulttuuriviennin kehittämiseen tarvittavista toimenpiteistä.
- Laaditaan hallituskauden aikana toimenpide-ehdotusten pohjalta kulttuuriviennin kehittämisohjelma.

4 TUTKIMUS, TEKNOLOGIA JA INNOVAATIOITOIMINTA

Julkisen tutkimus- ja kehitysrahoituksen tavoitteena on turvata se osaamispohja, jonka varaan talouden kestävä kasvu ja Suomen henkinen ja aineellinen hyvinvointi rakentuvat. Hallitus korostaa tutkimuksen merkitystä osaamisen perustana. Tavoitteena on turvata myönteinen kehitys suomalaisen tieteen tasossa. Teknologia vauhdittaa talouden kasvua, lisää vaurautta ja vahvistaa veropohjaa. Teknologialla luodaan edellytykset hyvinvointipalvelujen tuottamiselle ja hankinnalle, ratkaistaan ongelmia ja rakennetaan yhteiskuntaa. Teknologia on keskeinen tekijä tietoyhteiskunnan kehittämisessä, ympäristö- ja turvallisuuskysymyksissä, infrastruktuurin rakentamisessa ja terveydenhuollossa.

4.1 Tutkimus- ja kehitysrahoitus

Tavoitteet

Hallituskauden aikana julkista tutkimus- ja innovaatorahoitusta lisätään valtion budjettikehyksen ja talousarvion puitteissa tiede- ja teknologianeuvoston suositusten pohjalta ottaen huomioon hallitusohjelmassa esitetyt linjaukset rahoituksen suuntaamisesta. Laadun ja vaikuttavuuden merkitystä T&K-rahoituksen suuntaamisessa korostetaan.

Julkista rahoitusta suunnataan (tutkimus- ja kehittämistoiminnan ohella) yritysten perustamista, kilpailukykyä ja kasvua tukevaan liiketaloudelliseen osaamiseen. Rahoitusta kohdistetaan myös sosiaalisen ja teknologisen innovaatiotoiminnan vahvistamiseen ja innovaatorahoituksen joustavaan ja asiantuntevaan kehittämiseen. Rahoituksen mahdollisimman tehokkaan käytön suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnetään vaikuttavuudesta saatuja tietoja ja arviointien tuloksia.

Innovaatiotoiminnan edellytyksiä vahvistetaan parantamalla julkisten rahoittajien, varsinkin Suomen Akatemian ja Teknologian tutkimuskeskuksen, mahdollisuuksia huolehtia Suomelle tärkeiden alojen ja uusien kasvualojen, tutkimuslähtöisten innovaatioiden ja kansallisen innovaatioympäristön kehittämisestä.

Tiivistelmä tutkimusrahoituksen vaikuttavuustavoitteista

- Kansallinen osaamispohja vahvistuu kansantalouden ja yhteiskunnan kannalta keskeisillä sektoreilla
- Yhteistyö elinkeinoelämän ja korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välillä lisääntyy edelleen
- Suomalainen tutkimus kansainvälistyy edelleen

Toimenpiteet

- Tiede- ja teknologianeuvosto toteuttaa tiede- ja teknologiahallinnon tukemana Suomen tutkimusjärjestelmän rakenteiden arvioinnin vuoden 2004 loppuun mennessä. Rakenteiden arviointia koskeva hanke käynnistyi elokuussa 2003 kun tiede- ja teknologianeuvosto asetti arvioinnille johtoryhmän.
- Valtion tiede- ja teknologianeuvosto arvioi vuosittain julkista tutkimusrahoitusta budjettitietojen ja tilastokeskuksen tilastojen pohjalta. Näitä analyysejä käsitellään tiede- ja teknologianeuvostossa ja niitä hyödynnetään tiede- ja teknologiahallinnon piirissä.
- Jatketaan tiede- ja teknologiahallinnon piiriin kuuluvien laitosten rahoituksen ja toiminnan tuloksellisuuden arviointia ja hyödynnetään tuloksia laitosten ohjauksessa ja toiminnan suuntaamisessa. Suomen Akatemian kansainvälinen arviointi on ollut käynnissä. Arviointi julkistettiin maaliskuussa 2004. Joulukuussa 2003 päättyi kansallinen geoalan arviointi, jossa tarkasteltiin geoalan tutkimustoimintaa yliopistoissa ja alan tutkimuslaitoksissa. OPM on asettanut työryhmän arvioimaan arvioinnin suosituksia ja esittämään näkemyksensä tarvittavista toimenpiteistä.
- Tehostetaan tieteen ja teknologian tutkimusta ja ennakointia mm. luomalla yliopistolaitoksen piiriin vahva tieteen, teknologian ja innovaatiojärjestelmän tutkimusyksikkö sekä jatkamalla kauppa- ja teollisuusministeriön ja Teknologisen kehittämiskeskuksen (Tekes) teknologian tutkimuksen ohjelmaa väliarvioinnin suositusten pohjalta. Opetusministeriö on osoittanut rahoitusta kahdelle tieteen ja teknologian tutkimuksen konsortiolle.

4.2 Tieteellinen tutkimus osaamisen perustana

Tiedepolitiikan tavoitteet

Korkeatasoinen koulutusjärjestelmä ja perusosaaminen ovat koko osaamis pohjaisen kehityksen perusedellytykset. Kansallisen tiedon ja osaamisen vahvistaminen on välttämätöntä myös muualla tuotetun tiedon omaksumiseksi ja hyödyntämiseksi.

Tiedepolitiikan tavoitteena on turvata suomalaisen tieteen tason, vaikuttavuuden ja kansainvälisen näkyvyyden myönteinen kehitys. Tutkimustiedon ja teknologian käyttöä ja hyödyntämistä talouden, työllisyyden ja muun yhteiskunnallisen kehityksen hyväksi edistetään. Tutkimuksen kotimaista, eurooppalaista ja muuta kansainvälistä yhteistyötä lisätään edelleen, erityisenä painoalueena eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) vahvistaminen ja pohjoismaisen sekä lähialueiden tutkimusyhteistyön kehittäminen.

Tutkimuksella on tärkeä rooli alueiden elinvoimaisuuden ja kehityksen turvaamisessa. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat olennainen osa alueiden toimivia innovaatioympäristöjä. Korkeakouluilla ja alueilla toimivilla tutkimuslaitoksilla on erityinen tehtävä lisätä alueella olevaa osaamispääomaa ja sen saattamista hyödyntäjien käyttöön.

Tiivistelmä tiedepolitiikan vaikuttavuustavoitteista

- Kansainvälinen tieteellinen yhteistyö laajenee ja suomalaisen tutkimuksen kansainvälinen näkyvyys lisääntyy
- Korkeakoulujen alueellinen vaikuttavuus kasvaa
- Tutkijankoulutuksen määrä vastaa tarpeita ja laatu paranee entistään
- Tutkijanurasta tulee entistä houkuttelevampi ja kilpailukyysisempi
- Kansalaisten ymmärrys tieteestä paranee

Toimenpiteet

- Laaditaan kansainvälisen arvioinnin pohjalta suunnitelma Akatemian kehittämistoimiksi syksyyn 2004 mennessä
- Suomen Akademia valmistelee ja toteuttaa yhteisrahoitteisia ohjelmia ja hankkeita kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa koko hallituskauden ajan
- Valmistellaan kesään 2004 mennessä kansallinen toimintaohjelma tieteiden ja yhteiskunnan suhteiden edistämisestä
- Valmistellaan vuoteen 2005 mennessä periaatteet ja toimintatavat suurten tieteellisten infrastruktuurien rahoittamisesta ja kansainvälisiin infrastruktuurihankkeisiin osallistumisesta
- Suomen Akademia rahoittaa kilpailun perusteella yliopistojen merkittäviä infrastruktuurihankkeita vuonna 2004
- Vuoden 2004 aikana valmistellaan suositukset tutkijankoulutuksen laadun kehittämiseksi vastaamaan entistä paremmin tutkimuksen ja työelämän tarpeita

4.3 Teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Tavoitteet

Teknologia- ja innovaatiopolitiikan tavoitteena on edistää suomalaisen elinkeinoelämän kilpailukykyä. Tavoitteiden toteutumista seurataan arvioimalla innovaatioympäristön julkisille toimijoille annettujen tavoitteiden toteutumista ja analysoimalla yhteiskunnan ja talouden kehittymistä kuvaavia mittareita, joissa teknologia- ja innovaatiopolitiikalla on keskeinen vaikutus.

Tiivistelmä teknologia- ja innovaatiopolitiikan vaikuttavuustavoitteista

- Suomeen syntyy nykyistä enemmän uusia kasvukykyisiä osaamiseen ja innovaatioihin perustuvia yrityksiä
- Yhä useampi yritys harjoittaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- Tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten kaupallistamista tehostetaan
- Teknologian vaikutukset hyvinvointiin hyödynnetään ja soveltamista edistetään
- Teknologian alueellista hyödyntämistä tehostetaan

Teknologia- ja innovaatiopolitiikan painopisteet

Teknologiarahoitus ja vaikuttavuus

Hallituskauden aikana julkista teknologiarahoitusta lisätään hallitusohjelmassa sovitulla tavalla sekä valtiontalouden kehysten ja talousarvion puitteissa. Rahoituksen suuntaamisessa eri toimijoiden välillä ja niiden käytettävissä olevien instrumenttien kesken noudatetaan lisäksi vaikuttavuudesta ja arvioinneista saatuja tietoja.

Hallituskaudelle sovitut Tekesin määrärahojen lisäykset kohdistetaan ensisijaisesti tutkimus- ja avustusmomenteille sekä Tekesin ostopalveluihin. Osaamis- pohjan kehittymisestä huolehditaan turvaamalla tiede- ja teknologia-alan tutkimuslaitosten perusrahoitus.

Konkretisoidaan teknologian alueellista hyödyntämistä koskevien selvitysten suosituksia.

Innovaatioympäristön rakenteet

Innovaatioympäristön julkisten toimijoiden rakenteiden on vastattava muuttuvia vaatimuksia. Tehokkuutta parannetaan mm. ulkoistamalla valittuja julkisia tutkimus- ja kehittämisspalveluja ja yrityskehitystoimintoja.

Innovaatiopolitiikan suunnittelun tueksi selvitetään teknologisen kehityksen, elinkeinoelämän muuttuvien ansainta- ja toimintatapojen ja kansainvälistymisen vaikutuksia teollisoikeuksiin. Innovaatiojärjestelmän kansainvälistymistä nopeutetaan kehittämällä yksittäisten toimijoiden kansainvälistymiseen liittyvää toimintaa ja yhteistyötapoja sekä lisäksi arvioimalla toimijoiden välisten rajapintojen ja mahdollista päällekkäisyyksien tarkoituksenmukaisuutta.

Innovaatiopolitiikan alueellinen vaikuttavuus

Teknologia- ja innovaatiopolitiikan pitkäjänteinen kehittäminen on osa alueellisesti tasapainoisen toimintaympäristön rakentamista. Toimenpiteitä suunnataan alueellisten teknologiastrategioiden perusteella alueen kehittämisen kannalta tärkeisiin kohteisiin.

Parannetaan alueiden kykyä hyödyntää T&K-osaamista tehostamalla koulutusta ja neuvontaa mm. vahvistamalla työvoima- ja elinkeinokeskusten teknologia-yksiköiden resursseja budjetin kehysten puitteissa. Alueilla toimivien innovaatio-organisaatioiden kuten TE-keskusten, Finpron, Tekesin, Finnveran, Suomen teollisuussijoitus Oy:n, Sitran ja Keksintösäätiön yhteistyötä kehitetään.

Osaamiskeskusohjelmasta tarkemmin kohdassa 5.2.

Kauppa- ja teollisuusministerin asettaman selvitysmiehen teknologiarahoituksen alueellista hyödyntämistä koskeva selvitys on valmistunut maaliskuussa 2004 minkä jälkeen hallitus arvioi tehdyt suositukset ja käynnistää mahdolliset niihin perustuvat kehittämistoimet.

5 KUNNAT, ALUEET JA VALTIONHALLINTO

5.1 Otetaan käyttöön peruspalveluohjelma ja –budjetti sekä kehitetään valtionosuusjärjestelmää

Peruspalveluohjelma ja -budjetti

Kuntien tehtävien ja velvoitteiden rahoituksen tasapainoa ja ennakoitavuutta parannetaan hallituskauden kattavalla valtion ja kuntien välisellä peruspalveluohjelmalla ja siihen liittyvällä vuosittaisella peruspalvelubudjetilla. Peruspalveluohjelmassa arvioidaan kuntien tehtävistä ja velvoitteista aiheutuvat menot ja tulot kuntaryhmittäin sekä toimenpiteet niiden tasapainottamiseksi.

Peruspalveluohjelma

Peruspalveluohjelman tarkoituksena on edistää peruspalveluiden saatavuutta, selvittää keinoja peruspalveluiden rahoituksen kestäväksi ja tasapainoiseksi turvaamiseksi, kehittää peruspalveluita koskevan lainsäädännön ja rahoitusjärjestelmien valmistelusta vastaavien ministeriöiden yhteistyötä sekä kehittää valtion ja kuntasektorin välistä yhteistyötä.

Peruspalveluohjelma kattaa erityislainsäädäntöön perustuvat kuntien järjestämis- ja rahoitusvastuulla olevat peruspalvelutehtävät. Nykyisten ja mahdollisten uusien peruspalvelutehtävien ja muiden veloitteiden tarkoituksenmukaisuutta ja rahoitusta arvioidaan poikkihallinnollisesti yhtenä kokonaisuutena ottaen huomioon kuntien verotulot, valtionosuudet ja maksut. Kokonaistaloudellinen tilanne otetaan arvioinnissa huomioon.

Peruspalveluohjelmassa tarkastellaan kuntien toimintatapoja ja tehokkuutta sekä tarvetta sellaisiin rakenteellisiin uudistuksiin, joilla taloudellisuutta ja tehokkuutta on mahdollista lisätä. Lisäksi selvitetään edellytykset peruspalveluiden järjestämiseen taloudellisesti toimintakykyisten kuntien ja muiden veloitteisiin nähden toimintakykyisten organisaatioiden toimesta. Ohjelman valmistelussa hyödynnetään erikseen tehtävien selvitysten kuten kansallisen terveyshankkeen, sosiaalialan kehittämishankkeen ja valtiovarainministeriön käynnistämän tuottavuushankkeen tuloksia.

Peruspalveluohjelman valmistelua ohjaa ja sen sisällöstä sopii ministerityöryhmä, jonka puheenjohtajana toimii valtiovarainministeri. Työryhmän kokouksiin osallistuvat asiantuntijoina Suomen Kuntaliiton hallituksen puheenjohtaja ja toimitusjohtaja.

Peruspalveluohjelma on osa valtiontalouden kehysmenettelyä. Ohjelma täsmenyy ja kehittyy vuosittain kehysmenettelyn yhteydessä. Peruspalveluohjelma määrittelee palveluiden rahoitukseen käytettävissä olevat taloudelliset voimavarat hallinnonaloittain. Peruspalveluohjelma ei muuta sen piiriin kuuluvista palveluista vastaavien ministeriöiden toimivallan jakoa eikä määrärahojen budjetointia valtion talousarvion pääluokkiin.

Peruspalveluohjelma ja hallinnonalakohtaiset sektorisuunnitelmat sekä peruspalveluohjelma ja valtionosuusuudistus valmistellaan yhteensovitusti.

Peruspalveluohjelmaa käsitellään valmistavasti kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

Ensimmäinen ministerityöryhmän käsittelemä peruspalveluohjelma valmistui 18.3.2004.

Peruspalvelubudjettitarkastelu

Peruspalvelubudjettitarkastelu on sisällytetty valtiontalouden kehyspäätökseen ja valtion talousarvion yleisperusteluihin vuoden 2004 talousarvioesityksestä alkaen. Peruspalvelubudjetin laadinnassa otetaan huomioon peruspalveluohjelma. Peruspalvelubudjettitarkastelu kattaa kuntataloutta koskevat lakisääteiset peruspalvelut ja arvion kuntien kokonaistaloudellisesta tilanteesta sekä tarkasteleja kuntatalouden tilasta eri kokoisissa kunnissa ja maan eri osissa.

Peruspalvelubudjettitarkastelu on osa valtion kehys- ja talousarviomenettelyä, josta yleis- ja kokoamisvastuu on valtiovarainministeriöllä. Asianomaiset sektoriministeriöt vastaavat omilla toimialoillaan peruspalvelubudjettitarkastelua varten tarvittavien tietojen tuottamisesta. Peruspalvelubudjettimenettely ei muuta ministeriöiden välistä toimivallan jakoa.

Peruspalvelubudjettitarkastelun piiriin kuuluvia asioita käsitellään valtionhallinnon sekä Suomen Kuntaliiton kesken kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa sekä tarvittaessa edellä sanotussa ministeriryhmässä.

Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmä

Kunnallisten peruspalvelujen järjestämisen edellytysten turvaamisen keskeisiä osia ovat huolehtiminen toimintakykyisestä ja elinvoimaisesta kuntarakenteesta sekä palveluiden kestävä rahoitus.

Rahoituksen kokonaisuuden olennaisia osia ovat kuntien verotulot ja valtionosuudet. Tämän tulopohjan kokonaisuudessa tapahtuvat muutokset vaikuttavat kuntien mahdollisuuksiin tarjota riittävät peruspalvelut koko maassa kohtuullisella kunnallisveroasteella ja maksurasitteella.

Kuntien tulopohjaan välittömästi kohdistuvien muutosten ohella väestön ikääntyminen, alueellinen kehitys, maan sisäinen muutto ja maahanmuutto sekä kunnallisen henkilöstön voimistuva eläkkeelle siirtyminen vaikuttavat kuntien järjestämismäärästä olevin palvelujen kysyntään ja tarjontaan. Muutokset kohdistuvat eri kuntiin eri tavoin. Nämä muutospaineet otetaan huomioon kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmässä.

Arvioidaan rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmä

Sisäasiainministeriö on asettanut kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän arvioimiseksi ja kehittämiseksi johtoryhmän, jonka tehtävänä on hallituksen ohjelman perusteella arvioida kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus ja tehdä sitä koskevat tarvittavat muutosesitykset. Johtoryhmää avustaa valmisteleva työryhmä.

Tehtävä kattaa yhteisöveron aseman rahoitusjärjestelmässä, valtionosuuksien tasauksen, yleisen ja tehtäväkohtaisten valtionosuuksien määräytymisperusteet, harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen, perustamishankkeiden valtionosuudet sekä tarpeen mukaan muuta.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta totesi 16.12.2003, että yhteisöveron mahdollinen siirto valtiolle on selvitetty hallitusohjelman mukaisesti ja päätti, että yhteisövero säilytetään kuntien tulona ja valtionosuusuudistusta jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. Päättäessään valtioneuvoston kehyksistä 11.3.2004 hallitus päätti esittää valtionosuuslainsäädännön muuttamista pysy-

västi siten, että lakisääteisestä määrävuosin tehtävästä nykymuotoisesta valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta luovutaan. Samalla päätettiin muuttaa harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen ja kuntien yhdistymistukien myöntämisperusteita niin, että ne kannustavat tuottavuutta parantaviin rakenteellisiin muutoksiin. Yritys- ja pääomaverokannan alentamisesta kunnille aiheutuvat tulonmenetykset päätettiin kompensoida kunnille korottamalla kuntien yhteisövero-osuutta. Kiinteistöveron rajojen nostamista valmistellaan. Johtoryhmän toimeksiannolle varattu määräaika päättyy vuoden 2004 huhtikuun lopussa.

Esitykset valmistellaan siten, että tarvittavat hallituksen esitykset annetaan eduskunnalle vuoden 2004 loppuun mennessä ja ovat saatettavissa voimaan viimeistään vuoden 2006 alusta lukien.

5.2 Parannetaan alueellista tasapainoa sekä vahvistetaan alueita ja seutuja

Valtakunnalliset alueiden kehittämistavoitteet ja -menetelmät

Hallitus harjoittaa alueelliseen tasapainoon tähtäväää politiikkaa. Tavoitteena on erojen kaventaminen alueiden kehittämisedellytyksissä, muuttoliikkeen ja väestörakenteen tasapainottaminen sekä palvelurakenteen turvaaminen koko maassa. Tässä tarkoituksessa hallitus edistää maakuntien liittojen, valtionhallinnon (erityisesti työvoima- ja elinkeinokeskusten) ja elinkeinoelämän yhteistyötä niin, että nämä yhdessä muiden alueella toimivien organisaatioiden kuten kuntien, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa kokoavat alueen voimavaroja yhteen edistääkseen alueen toimintaedellytyksiä ja kehitystä.

Hallitus saattaa alueiden kehittämisen valtakunnalliset tavoitteet eduskunnan tiedoksi samassa selonteossa, jota eduskunta on edellyttänyt rakennerahastojen kansallisesta hallinnoinnista, kevätistuntokaudella 2004.

Vahvistetaan koko maan kattavaa aluekeskusverkostoa ja sen vaikuttavuutta

Tammikuussa 2004 vahvistettujen valtakunnallisten alueiden kehittämistavoitteiden mukaisesti hallitus kehittää monikeskuksista, kilpailukykyiseen pääkaupunki-seutuun ja aluekeskusten verkostoon perustuvaa aluerakennetta, joka pitää kaikki maakunnat elinvoimaisena ja mahdollistaa nykyistä tasaisemman taloudellisen kasvun koko maassa. Jokaisessa maakunnassa on oltava vähintään yksi kaupunkiseutu, joka tarjoaa kilpailukykyisen sijaintipaikan eri tyyppisille yrityksille ja monipuoliset paikalliset työmarkkinat. Lisäksi maakunnissa on oltava hyvin menestyviä pienempiä kaupunkiseutuja, vahvoja kuntakeskuksia ja maaseutu-alueita, joiden yritykset ovat tehokkaasti verkottuneet sekä maakunnan sisällä että sen ulkopuolelle.

Aluekeskusohjelmalla vahvistetaan erikokoisten kaupunkiseutujen omiin vahvuuksiin ja erikoistumiseen perustuvaa kilpailukykyä, elinvoimaa ja sosiaalisesti tasapainoista kehitystä.

Aluekeskusohjelman yleiset tavoitteet

- Erikokoisten kaupunkiseutujen omiin vahvuuksiin ja erikoistumiseen perustuvan kilpailukyyn, elinvoiman ja sosiaalisesti tasapainoisen kehityksen vahvistaminen
- Kaikki maakunnat kattavan, alueellisesti vaikuttavan aluekeskusverkoston kehittäminen
- Aluerakenteen tasapainottaminen

Toteutussuunnitelma

Aluekeskusten kehittämistä jatketaan vuonna 2007 alkavalla ohjelmakaudella alueiden kehittämislain 14 §:n peruslinjan mukaisella aluekeskusohjelmalla. Valtion voimavaroja ja muita julkisia kehittämiskanoksia mukaan luettuna alueellistamistoimet suunnataan erityisesti näille alueille ottaen huomioon syksyllä 2003 valmistunut ohjelman väliarviointi. Ohjelman toteutusta koskevan vuosina 2004–2006 tehtävän arvioinnin pohjalta päätetään hyvissä ajoin ennen ohjelmakauden loppua aluekeskusten kehittämistoimenpiteiden jatkosta.

Aluekeskusohjelman alueellisen vaikuttavuuden vahvistamiseksi ohjelma-alueiden ja niitä ympäröivien seutujen yhteistyötä tehostetaan ja yhteishankkeita rahoitetaan ohjelman perusrahoituksella. Kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutusta tehostetaan aluekeskusohjelmassa.

Aluekeskusohjelman toteutusta ja arviointia eriytetään jatkossa tunnistamaan aiempaa selkeämmin erilaisten ja erikokoisten kaupunkiseutujen merkitys aluekeskusverkoston kehittymiselle. Tällä tarkoitetaan suuria ja monialaisia yliopisto-kaupunkiseutuja, yksipuolisempia teollisia keskuksia ja muita keskisuuria ja pieniä kaupunkiseutuja.

Helsingin seudun ja sen kehysseutujen kaupunkiohjelmatyötä tuetaan. Kehysseudut ovat Lohjan seutu (Hiiden pilotti), Tammisaaren seutu yhdessä Siuntion kunnan kanssa (Raaseporin ohjelma) sekä Järvenpään, Keravan, Nurmijärven, Mäntsälä ja Tuusulan muodostama KUUMA -kumppanuusohjelma-alue.

Aluekeskusohjelmaa toteutetaan tiiviissä yhteistyössä valtionhallinnon, maakuntien ja aluekeskusohjelmaan nimettyjen alueiden kesken. Aluekeskusohjelman, osaamiskeskusohjelman ja SEUTU -hankkeen yhteistyötä tiivistetään.

Aluekeskusohjelman vaikuttavuustavoitteet

Ohjelmakauden päättyessä vuoden 2006 lopussa aluekeskuksilla on:

- Toimivat seudulliset yhteistyöstrategiat ja päätöksentekorakenteet
- Toimivat yhteistyöverkostot ympäröivien seutujen kanssa
- Toimivat yhteistyöverkostot seudulla ja ympäröivillä seuduilla olevien yritysten, oppilaitosten ja tutkimusyksiköiden kanssa
- Myönteistä kehitystä elinvoimamuuttujissa (väestö, työpaikat, osaaminen, toimialat, palvelut, turvallisuus, ympäristö) vuoteen 2000 verrattuna
- Myönteinen vaikutus koko maakunnan aluetalouteen ja osaamiseen

Tehostetaan osaamiskeskusten toimintaa ja niitä ympäröivien alueiden osaamisperustaa

Osaamiskeskusohjelma on kansallisen ja alueellisen innovaatiopolitiikan väline. Siinä keskitytään teollisuuden ja muiden elinkeinojen sekä hyvinvointipalvelujen kilpailukykyisen huippuosaamisen kehittämiseen. Ohjelman painopiste on kansainvälisesti vahvojen kärkiosaamisalojen kehittämisessä sekä yleensä kansainvälistymisessä. Läpikäyväenä toimintatapana ohjelmassa on yhteistyö yritysten, teknologiakeskusten, tutkimusyksiköiden, oppilaitosten sekä paikallis- ja aluehallinnon kanssa. Muutenkin tehostetaan alueellisesti toimivien innovaatioorganisaatioiden kansallista ja kansainvälistä verkottumista.

Osaamiskeskusohjelmalla tuetaan ohjelmaan kuuluvilla aloilla korkean osaamisen leviämistä ja hyödyntämistä myös osaamiskeskusten toimialueiden ulkopuolella. Muutenkin huolehditaan kaikkien alueiden edellytyksistä hyötyä teknologia- ja muusta osaamisrahoituksesta sekä tätä kautta syntyvästä kasvusta. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten sekä tutkimuslaitosten toiminnan alueellista vaikuttavuutta lisätään.

Osaamiskeskusohjelman yleistavoitteet

- Alueiden ja koko maan kansainvälisen kilpailukykyyn parantaminen
- Osaamisen vahvistaminen alueiden kaikessa toiminnassa
- Korkeaan osaamiseen perustuvan elinkeinotoiminnan edellytysten tukeminen, myös osaamiskeskusten toimialueiden ulkopuolella
- Osaamiskeskusten kansainvälistyminen
- Osaamiskeskusten verkottuminen

Osaamiskeskusohjelman vaikuttavuustavoitteet

- Lisätään huippuosaamiseen perustuvia uusia tuotteita, palveluja, yrityksiä ja työpaikkoja
- Lisätään alueiden vetovoimaa erityisesti kansainvälisten investointien ja huippuosaajien saamiseksi alueelle
- Parannetaan alueiden valmiuksia hyödyntää tutkimus- ja kehittämisrahoitusta
- Parannetaan alueellisten ja kansallisten innovaatiopoliittisten kehittämistoimien yhteensopivuutta

Toteutussuunnitelma

Alueellisen innovaatiopolitiikan edistämiseksi valmistellaan toimenpidekokonaisuus, jolla parannetaan koko maan edellytyksiä hyötyä lisääntyvästä teknologia- ja osaamisrahoituksesta, lisätään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen sekä ammatillisten taide- ja kulttuurilaitosten toiminnan alueellista vaikuttavuutta, vahvistetaan osaamiskeskusohjelmaa sekä tuetaan korkean osaamisen hyödyntämistä myös keskusten ulkopuolella. Toimenpidekokonaisuuden valmistelusta vastaavat kauppa- ja teollisuusministeriö, opetusministeriö ja sisäasiainministeriö.

Alueiden innovatiivisuutta tuetaan kehittämällä alueellista innovaatorakennetta osana kansallista innovaatiojärjestelmää ja kohdentamalla resursseja osaamiskeskusohjelmien, kansallisen koulutus-, kulttuuri-, tiede- ja teknologiapoliittikan, alueellisten teknologiastrategioiden ja työelämän kehittämishankkeiden pohjalta. Osaamiskeskukset kytketään tiiviimmin kansalliseen innovaatio- ja teknologiapoliittikkaan.

Ohjelman perusrahoitusta suunnattaessa painotetaan erityisesti keskusten kansainvälisen ja kansallisen yhteistyön lisäämistä sekä toimenpiteiden alueellisen vaikuttavuuden parantamista. Erityisesti lisätään suurten kaupunkiseutujen keskinäisiä kytkentöjä ja kansainvälistä yhteistyötä. Osaamiskeskusohjelmalla tuetaan ohjelmaan kuuluvilla osaamisaloilla huippuosaamisen leviämistä ja hyödyntämistä myös osaamiskeskusten ulkopuolella. Osaamiskeskuksia kannustetaan lisäämään niiden ja ulkopuolisten alueiden osaamisalakohtaista verkottumista. Osaamiskeskusohjelman lisäksi uuden tiedon ja innovaatioiden siirtoa erityisesti pienille kaupunkiseuduille ja maaseutualueille tehostetaan muiden erityisohjelmien ja EU:n tavoiteohjelmien avulla. Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman valmistelun yhteydessä jatketaan polisten vahvistamista ja innovaatioiden ja osaamisen siirtojärjestelmien kehittämistä pienempiin keskuksiin ja maaseutu-alueille.

Osaamisintensiivisten yritysten syntyä ja kehittymistä maan eri osissa tuetaan suuntaamalla julkista pääomarahoitusta erityisesti uusiin ja kasvuvaiheen yrityksiin sekä alueellisiin sijoitusrahastoihin.

Osaamiskeskusohjelman vaikutusten arvioinnin yksityiskohtaiset perusteet määritellään toukokuun 2004 loppuun mennessä. Osaamiskeskusohjelman kansalliset linjaukset tarkistetaan vuonna 2004. Ohjelmakauden lopussa vuonna 2006 arvioidaan ohjelman vaikutuksia alueiden ja maan kilpailukykyyn sekä ohjelman muihin tavoitteisiin ja päätetään ohjelmassa kehitettyjen hyvien käytäntöjen vakiinnuttamisesta sekä osaamiskeskusten jatkokehittämisestä.

Turvataan seutuyhteistyöllä julkiset palvelut

Julkisten palveluiden saatavuus ja laatu voidaan turvata vain palvelujärjestelmiä ja palveluiden tuotantotapoja uudistamalla. Tässä tarvitaan palveluiden järjestäjien ja tuottajien laajaa yhteistyötä. Yhteispalvelulla on yhteistyössä keskeinen merkitys.

Erityisesti hyvinvointipalvelujen turvaamiseksi tarvitaan koko maassa kuntien vähintään seudullista yhteistyötä. Lähtökohtana on ja monilla alueilla on myös käytännössä välttämätöntä, että julkisten palvelujen järjestämistä ja tuottamista tarkastellaan kokonaisuutena, johon kuuluvat niin kuntien kuin valtionkin vastuulla olevat palvelut. Paikallisten ja alueellisten palvelujen yhteisen palvelustrategian laatiminen on edellytys julkisten palvelujen turvaamiselle.

Kuntien seudullisen yhteistyön tukemiseksi toimii sisäasiainministeriön ja Suomen Kuntaliiton johdolla valtion ja kuntien yhteinen seutuhanke. Sen sisältönä on arvioinnin perusteella mahdollisesti laajeneva ja kehittyvä seutuyhteistyökokeilu. Kokeilun myötä kehitetään seutuyhteistyön menetelmiä ja päätöksentekorakenteita sekä kannustetaan ja tuetaan kuntien yhteistyötä.

Kuntien seudullista ja laajempaakin alueellista yhteistyötä tarvitaan erityisesti myös elinkeinopolitiikassa, jossa yksittäiset kunnat ovat globaalissa markkina- ja kilpailutaloudessa liian pieniä toimijoita. Työvoima- ja elinkeinokeskusten rooli alueellisen elinkeinotoiminnan kehittämisessä on keskeinen. Niiden palvelut on tarpeen tuoda lähemmäksi kaikkia yrittäjiä perustamalla seudullisia yrityspalvelukeskuksia yrittäjyysohjelman mukaisesti.

Tutkimus- ja kehittämispanostusten suuntaaminen suurten kasvukeskusten ulkopuolelle onnistuu vain, jos alueilla on riittävää asiantuntemusta yritysten hankkeiden kehittämiseksi. Tätä asiantuntemusta lisätään laajentamalla teknologian kehittämiskeskuksen toimintaa alueilla.

Seutuhankkeen yleiset tavoitteet

- Kehitetään kuntien seudulliselle yhteistyölle uusia menetelmiä
- Kehitetään seutuyhteistyön organisointia ja päätöksentekorakenteita
- Laajennetaan kuntien seutuyhteistyötä
- Lisätään valtion ja kuntien yhteistyötä paikallistasolla erityisesti niin ihmisille kuin yrityksillekin suunnattujen palvelujen tuottamisessa

Toteutussuunnitelma

- Seutukokeilu jatkuu vuoteen 2012 saakka. Seutukokeilu seuduilla voidaan ottaa käyttöön suoriin vaaleihin perustuva seutuvaltuusto.
- Loppukeväästä 2004 kuntien rahoitus- ja valtiosuusjärjestelmästä eduskunnalle annettavalla esityksellä valtiosuusjärjestelmää uudistetaan niin, että se edistää kuntien välistä yhteistyötä sekä palvelurakenteiden ja palvelujen tuottamistapojen uusimista.
- Valtio sisäasiainministeriön johdolla ja kunnat Suomen kuntaliiton johdolla valmistelevat paikallis- ja aluetason yhteisen palvelustrategian niin, että hallitus voi hyväksyä sen osaltaan syksyllä 2004.
- Seutuhankkeen arviointiraportit valmistuvat talvella 2004 ja syksyllä 2005.
- Seutuhankkeen tavoitteita täsmennetään kokeilun edistymisen myötä niin, että lopulliset vaikuttavuustavoitteet määritellään viimeistään alkuvuodesta 2005.
- Seutuyhteistyön kannusteita lisätään antamalla kokeiluseuduille uutta toimivaltaa ja laajentamalla seutujen käytössä olevia yhteistyön ja päätöksenteon muotoja. Samalla kokeilua laajennetaan ensisijaisesti aluekeskuseuduille ja niille tarjotaan mahdollisuutta ottaa käyttöön seutuyhteistyökokeilun välineitä. Uusien seutujen mukaan ottaminen perustuu aluekeskusohjelman ja seutuyhteistyöhankkeen 2003–2004 valmistuviin arviointeihin.
- Arviointiraportin pohjalta suunnataan tukea kokeiluseutujen palveluyhteistyön tukemiseen.

Helsingin seudun kehittäminen

Helsingin seudun kehittämisen keskeisenä tavoitteena on seudun kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistaminen. Tämä edellyttää riittävän laajaa ja tehokasta seudullista yhteistyötä ja tahdonmuodostusta. Niitä tarvitaan varsinkin yhdyskuntasuunnittelussa, liikennepolitiikassa, asuntopolitiikassa, elinkeinopolitiikassa sekä tutkimus- ja koulutuspolitiikassa ja myös julkisten palvelujen tuottamisessa ja jakelussa. Erityisesti tehostetaan kaavoitus-, asunto- ja maapolitiikkaa.

Hallitus on asettanut edellisellä hallituskaudella toimineen pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan uudelleen Helsingin seudun neuvottelukuntana yhteistyöelimeksi valtion, kuntien ja maakuntien kesken. Neuvottelukunnan piiriin kuuluvat

varsinaisen pääkaupunkiseudun lisäksi myös ns. kehyskunnat. Neuvottelukunnan työssä painottuvat maankäyttö-, liikenne- ja asuntoasiat sekä sosiaaliseen eheyteen liittyvät kysymykset.

Helsingin seudun kehittämisen tavoitteet

- Kuntien seudullisen yleisen yhteistyön laajentaminen
- Seudun yhteistyön ja yhteisen päätöksenteon tiivistäminen asunto-, liikenne- ja yhdyskuntasuunnittelua koskeissa kysymyksissä
- Erityisesti kaavoitus-, maa- ja asuntopolitiikan tehostaminen
- Kuntien seudullisen yhteistyön lisääminen ja syventäminen palvelujen kehittämisessä, tuottamisessa ja jakelussa
- Kuntien ja valtion yhteistyömenettelyjen kehittäminen
- Ohjelmaperusteisen kehittämisen hyödyntäminen Helsingin seutua laajemmalla toiminnallisella metropolialueella

Helsingin seudun yhteistyön kehittämishankkeen toteutussuunnitelma

- Sisäasiainministeriö valmistelee selvityshenkilön ehdotusten ja niistä saatavien lausuntojen pohjalta tarvittavan lainsäädännön ja muut yksityiskohtaiset toimenpiteet elokuun loppuun 2004 mennessä.
- Hallituksen lainsäädäntöesitys annetaan eduskunnalle syksyllä 2004.

Toimenpiteet Helsingin seudun ja muiden kasvukeskusten asunto-olojen kehittämiseksi

Tavoitteena on kaavoituksen sekä asunto- ja yhdyskuntarakentamisen tehostaminen ja asuntojen tarjonnan lisääminen kysyntäalueilla, erityisesti Helsingin seudulla. Helsingin seudun kaavoitus-, maa- ja asuntopolitiikan tehostamiseksi laadittu yhteistoimintamalli otetaan tarpeen mukaan käyttöön myös muissa kasvukeskuksissa. Valtion tukemaa asuntolainoitusta suunnataan erityisesti Helsingin seudulle, suuriin kasvukeskuksiin ja muille korkean kysynnän alueille.

Asunto- ja yhdyskuntarakentamisen tehostamiseksi valtio on valmis osallistumaan myös uudentyypisiin kehittämishankkeisiin. Toimenpiteiden yksityiskohdista päätettäessä otetaan huomioon hallitusohjelman linjaukset sekä arviot pääkaupunkiseudun kunnallisteknisillä avustuksilla saavutetuista tuloksista.

Kysyntäalueiden asuntotarjonnan lisäämiseksi turvataan yleishyödyllisyysperiaatteiden mukaan toimivien yhteisöjen edellytykset toimia pitkäjänteisesti ja vakavaraisesti.

Pääkaupunkiseudun asunnottomuuden vähentämisen toimenpideohjelman (2002–2005) pyrkimyksenä on yhteistyössä eri toimijoiden kesken rakentaa ja hankkia vuosittain tuhat uutta asuntoa yksinasuville ja perheellisille asunnottomille sekä turvata asumisen tukipalvelut. Sosiaalisten vuokra-asuntojen jaossa asunnottomien mahdollisuuksia asuntojen saamiseen parannetaan.

Aluehallinnon toimintaa ja kansanvaltaista ohjaamista tehostetaan

Aluehallinto on keskeinen väline tehokkaan aluepolitiikan toteuttamisessa. Aluehallinnon kehittämisen lähtökohtana onkin tukea alueiden osaamista, yrittäjyyttä, työllisyyttä, kasvua ja hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden ylläpitämistä sekä tätä tietä alueiden kilpailukykyä. Hallitus edistää maakuntien liittojen, valti-onhallinnon (erityisesti työvoima- ja elinkeinokeskusten) ja elinkeinoelämän yhteistyötä niin, että nämä yhdessä muiden alueella toimivien organisaatioiden kuten kuntien, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa kokoavat alueen voimavaroja yhteen edistääkseen alueen toimintaedellytyksiä ja kehitystä. Alueiden kehittämisen kannalta merkittäviä voimavaroja kootaan yhteen ja alueellistetaan sekä lisätään sitomattomien maakunnallisten kehittämisvarojen osuutta.

Aluehallinnon kehittämistavoitteisiin ja -toimenpiteisiin vaikuttavat myös valtion keskushallinnon kehittämislinjat. Ministeriöitä kehitetään niin, että ne keskittyvät hallituksen ja eduskunnan päätösten valmisteluun, strategiseen johtamiseen sekä EU-asioiden hoitoon ja kansainväliseen yhteistyöhön. Alueellistetaan ja delegoidaan tehtäviä keskushallinnosta olemassa olevaan alue- ja paikallishallintoon.

Aluehallinnon keskeinen ongelma on 1990-luvulla toteutettujen hallinnon ko-koamistoimien jälkeenkin toimijoiden suuri määrä ja toiminnan selvästi riittämätön koordinaatio. Koordinaatiota samoin kuin yhteistyötä onkin tarpeen lisätä. Samoin aluejaotuksia edelleen yhtenäistetään.

Hallituksen asettaman aluehallinnon vahvistamishankkeen selvitys on valmistunut 26.2.2004.

Kainuun hallintokokeilu toteutetaan vuosina 2005–2012 siitä annetun lainsäädännön ja pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen tekemän periaatepäätöksen mukaisesti.

Aluehallinnon vahvistamishankkeen tavoitteet

- Maakunnan liittojen roolia aluekehityslain mukaisina aluekehitysviranomaisina kehitetään vahvistamalla niiden asemaa maakuntien kehittämiseen tarkoitettujen voimavarojen suuntaamisessa.
- Kootaan yhteen ja alueellistetaan alueiden kehittämisen kannalta merkittäviä määrärahoja.
- Koordinoidaan ja selkeytetään aluehallinnon toimintoja, organisointia ja aluejaotuksia.
- Tehostetaan aluehallinnon kansanvaltaista ohjausta.

Toteutussuunnitelma

- Sisäasiainministeriö valmistelee selvityshenkilön ehdotusten ja niistä saatavien lausuntojen pohjalta lainsäädännön ja muut yksityiskohtaiset toimenpiteet elokuun loppuun 2004 mennessä.
- Hallituksen esitys eduskunnalle annetaan syksyllä 2004.
- Annetaan hallituksen esitys sosiaaliturvamaksun alentamiskokeilun toteuttamisesta Kainuun hallintokokeilualueella.

Valtion keskushallintoa alueellistetaan

Valtion keskushallinnon toimintojen ja yksiköiden alueellistamista jatketaan. Uusia, laajenevia ja uudistettavia toimintoja ja yksiköitä sijoitetaan ensisijaisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolelle valtioneuvoston periaatepäätöksen (8.11.2001) pohjalta. Alueellistaminen toteutetaan maan tasapainoista kehitystä edistäen sekä alueiden olemassa olevia vahvuuksia hyödyntäen ja tukien. Sijoittamisessa otetaan huomioon myös sijoitusalueeseen kohdistettavat muut kehittämistoimet ja näin muodostuva kokonaisuus.

Alueellistamisselvitysten piiriin kuuluvat kaikki valtion omat toiminnot ja yksiköt, kun niitä laajennetaan tai uudistetaan niiden organisaatiomuodosta riippumatta. Myös tukipalveluita alueellistetaan samalla, kun niiden tuottavuutta ja tehokkuutta lisätään ja palvelujen tuottamista keskitetään siihen erikoistuneille yksiköille.

Alueellistamisen yksi keskeinen peruste on turvata valtion keskushallinnolle pätevän työvoiman saanti tulevana vuosina, kun henkilöstöä jää eläkkeelle poikkeuksellisen runsaasti lyhyen ajan sisällä ja kilpailu työvoimasta pääkaupunkiseudulla yleensäkin on selvästi kiristymässä.

Hallitus toteuttaa alueellistamistoimenpiteitä, joista pääministeri Paavo Lipposen II hallitus hyväksyi 5.2.2003 19 kohdan toimintaohjelman.

Hallitus hyväksyy pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelman mukaisen pitkäjänteisen alueellistamisohjelman, joka turvaa nykyisen henkilöstön aseman sekä uuden pätevän henkilöstön saamisen valtion palvelukseen. Ohjelmassa etsitään kullekin alueellistettavalle toiminnolle ympäristö, jossa toiminta ja ympäristö tukevat hyvin toisiaan. Ohjelmalla voidaan edistää myös kuntaliitoksia ja kuntien seutuyhteistyötä, aluekeskusten kehittämistä sekä osaamiskeskusten kehittämistä ja muuta osaamisen laajaa alueellista hyödyntämistä. Hallitus käynnistää tämän ohjelman toteuttamisen.

Alueellistamisen yleiset tavoitteet

- Aluerakenteen tasapainottaminen
- Alueiden kilpailukyvyyn parantaminen
- Valtion toimintoja tukeva vuorovaikutteinen toimintaympäristö
- Pätevän henkilöstön saaminen valtion tehtäviin

Toteutussuunnitelma

- Uusia, laajenevia ja uudistettavia valtion keskushallinnon toimintoja ja yksiköitä alueellistetaan ensisijaisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolelle.
- Hallituksen 5.2.2003 hyväksymän toimintaohjelman mukaiset alueellistamisselvitykset tehdään kesään 2004 mennessä. Toimintaohjelmaa koskevat alueellistamispäätökset pyritään tekemään vuoden 2004 aikana.
- Alueellistamisen koordinaatioryhmä valmistelee alueellistamisen pitkäjänteisen ohjelman yhteistyössä asianomaisten tahojen kanssa. Hallitus käsittelee ohjelman alkuvuonna 2004 ja tekee siitä periaatepäätöksen.
- Kainuun ja Koillis-Suomen tukipalvelupilotin lisäksi voidaan vuoden 2004 aikana käynnistää uusia pilotteja alueellistamisen koordinaatioryhmän ehdotusten pohjalta. Lisäksi ministeriöt voivat toteuttaa hallinnonalakohtaisia pilotteja.
- Valtioneuvoston kanslian asettamat viisi tukitehtäväryhmää tekevät kesäkuun 2004 loppuun mennessä ehdotuksensa valtion keskushallinnon tukitehtävien alueellistamiseksi. Tämän jälkeen aloitetaan tukitehtävien alueellistamisen toimeenpanon suunnittelu, jossa varmistetaan, että tukipalvelujen mahdolliseen alueellistamiseen kuuluu niiden tuottavuuden ja tehokkuuden olennainen parantaminen.
- Hallitus sisällyttää alueellistamisen pitkäjänteisestä ohjelmasta tehtävään periaatepäätökseen alueellistamisessa noudatettavat henkilöstöpoliittiset periaatteet, sekä alueellistamishankkeissa hyväksyttävistä kustannuksista ja niiden rahoituksesta sekä periaatteet alueellistamishankkeiden taloudellisten vaikutusten sekä kustannusten ja hyötyjen arvioinnista.
- Alueellistamisohjelma tarkistetaan ja päivitetään vuosittain helmi-, maaliskuussa.

5.3 Päivitetään maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma

Hallitus päivittää maaseutupoliittisen ohjelman ja varmistaa sen toteutuksen ministeriöiden välistä yhteistyötä tiivistämällä.

Maaseutupolitiikalle on muodostunut viisi pysyvää keinoryhmää, joilla tavoitellaan myönteistä väestökehitystä ja hyvinvointia erityyppisille maaseutualueille. Ne ovat

- maaseudun elinkeinojen uudistaminen
- osaamisjärjestelmän ja henkilöresurssien kehittäminen
- olemassa olevan palveluverkon toimivuuden vahvistaminen
- maaseudun asuinympäristön laadun ja yhdyskuntarakenteen kehittäminen
- uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen.

Maaseutupoliittisella kokonaisuohjelmalla tuetaan hallitusohjelman tavoitetta alueiden välisten kehittämisedellytysten erojen kaventamisesta, muuttoliikkeen ja väestörakenteen tasapainottamisesta sekä palvelurakenteen turvaamisesta koko maassa. Hanke lisää kaupunki- ja maaseutupolitiikan toisiaan tukevaa yhteistyötä ja ottaa huomioon EU:n tiedossa olevat maatalous- ja rakennerahastopolitiikan muutokset.

Toteuttamissuunnitelma

Kokonaisuohjelman valmistelu on käynnistynyt vuonna 2003. Tammikuussa 2004 julkaistiin raportti maaseutupolitiikan ja maakuntaohjelmatyön yhteensovittamisesta, jossa analysoidaan maakuntaohjelmat maaseutupoliittisesti ja kootaan maakuntien ehdotukset kokonaisuohjelmaan. Kokonaisuohjelma valmistuu syksyllä 2004.

Maaseutupoliittiseen kokonaisuohjelmaan sisällytetään eri toimialoja koskevia ehdotuksia, jotka tukevat asetettuja tavoitteita ja yhdensuuntaistavat paikallista, alueellista sekä valtakunnallista kehittämistyötä. Hanke toteutetaan Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän (YTR) koordinoimana aluekehityslain menettelytavan mukaisesti yhdessä eri ministeriöiden ja yhteistyötahojen kanssa. YTR toimii kokonaisuohjelmatyössä sekä ohjelman laatijana että hallituksen apuna ohjelman toteutuksessa ja seurannassa. Työtä ohjaa maatalous- ja maaseutuasioita käsittelevä ministeriryhmä.

Rahoitus

Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma tulee sisältämään ehdotuksia monelta toimialalta ja valtion rahoitus tulee monelta eri momentilta. Kytkeä valtiontalouden kehyksiin ja talousarvioesitykseen täsmentyy uuden kokonaisuohjelman valmistelun yhteydessä. Valtioneuvoston 11.3.2004 hyväksymissä valtiontalouden kehyksissä ei ole erikseen varattu määrärahoja kokonaisuohjelman toteuttamiseen.

Maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman valmistelua rahoitetaan momentilta 30.14.63. Samalta momentilta rahoitetuilla valtakunnallisilla tutkimus- ja kehitys-

tämishankkeilla edistetään maa- ja metsätalousministeriön osalta mm. kokonaisohjelman toteutumista.

5.4 Jatketään Kansallisen metsäohjelma 2010:n toteuttamista

Kansallisen metsäohjelman 2010:n toteuttamista jatketaan tavoitteena varmistaa muun muassa puun tuotannon lisääntyminen. Ohjelmalla turvataan kestävä puuntuotanto ja varmistetaan mahdollisuudet 5–10 miljoonaa kuutiometriä korkeampaan kotimaisen puun käyttöön verrattuna 1990-luvun loppuun. Metsäsektorin tuotannon määrän lisäys ja puutuoteteollisuuden jalostusasteen nousu parantavat valtiontalouden rahoitustasapainoa 0,8–1,5 miljardilla eurolla ja viennittulojen lisäys vuoteen 2010 mennessä on 1,7–3,4 miljardia euroa vuodessa. Puutuoteteollisuuden viennin arvo pyritään kaksinkertaistamaan 4,2 miljardiin euroon vuodessa ja energiapuun vuotuista käyttöä lisätään viidellä miljoonalla kuutiometrillä. Metsien ekologinen kestävyys turvataan muun muassa Metso-ohjelman avulla. Kokonaisuutena Kansallinen metsäohjelma 2010 tukee työllisyyttä, maaseudun kehittämistä ja valtakunnallista ilmasto- ja energiapolitiikkaa.

Toteutussuunnitelma

Kansallinen metsäohjelma 2010:tä toteutetaan ja kehitetään laajana julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä. Ohjelmakokonaisuudesta vastaa maa- ja metsätalousministeriö Kansallisen metsäneuvoston sekä sen sihteeristön ja työryhmien tukemana. Metsäneuvoston toimintasuunnitelma ulottuu kesäkuuhun 2005.

Käynnistetään puutuoteteollisuuden elinkeinopoliittisen ohjelman laadinta yhteistyössä kauppa- ja teollisuusministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, opetusministeriön ja puutuoteteollisuuden kanssa.

Käynnistetään metsätalouden alueellisten tavoiteohjelmien tarkistus.

Rahoitus

Kansallisen metsäohjelman tavoitteena oleva ainespuun hakkuukertymän nostaminen 63–68 miljoonaan kuutiometriin edellyttää metsänhoidon ja metsänparannuksen kokonaisinvestointien nostamista noin 250 miljoonan euron tasolle vuodessa, mistä valtion osuus on noin 60 miljoonaa euroa ja yksityisten metsänomistajien osuus noin 190 miljoonaa euroa. Valtion rahoitusosuutta varten on varattu varoja valtioneuvoston hyväksymissä valtiontalouden kehyksissä. Pääosa näistä rahoista on maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa.

5.5 Parannetaan julkisen hallinnon ja palvelujen tuottavuutta toimenpideohjelmalla

Hallituksen tavoitteena on suunniteltu ja todennettavissa oleva julkisen hallinnon ja palvelujen tuottavuuden kasvu ja tuottavuushyötyjen käyttö. Yleisiä tuottavuuden kehittämistavoitteita asetetaan kehys- ja budjettimenettelyssä, peruspalveluohjelmassa ja tulossopimuksissa. Toteutuneesta tuottavuuskehityksestä raportoidaan tilinpäätös- ja kertomusmenettelyssä.

Tuottavuusohjelman tavoitteet

Rakenteellinen ja toiminnallinen uudistuminen, jonka tuloksena on

- suunniteltu ja todennettavissa oleva julkisen hallinnon ja palvelujen tuottavuuden kasvu ja tuottavuushyötyjen käyttö, ja
- valtionosuus- ja valtionapujärjestelmät kannustavat tuottavuuden jatkuvaan parantamiseen ja että valtionosuuksilla ja valtionavulla rahoitettavan toiminnan tuottavuutta kehitetään.

Valtiovarainministeriö on 3.11.2003 asettanut tuottavuuden toimenpideohjelman ajalle 3.11.2003–31.12.2007.

Toimenpideohjelmaa toteutetaan ohjelman johtoryhmän asettamina hankkeina ja osahankkeina sekä tilattavina tutkimuksina ja selvityksinä, konsultointi- ja koulutushankkeina ja viestintänä.

Toteutussuunnitelma

- Ministeriöt sisällyttävät laadittavana olevissa hallinnonalan tuottavuusohjelmissa todettavat keskeiset tuottavuuden kehittämistavoitteet ja toimenpiteet toiminta- ja taloussuunnitelmiin ja kehusehdotuksiin vuosille 2006–2009. Tuottavuushyödyn kohdentamisesta sovitaan osana kehys- ja budjettiprosessia. Tuottavuuden kehittämisen yleiset tavoitteet sisällytetään kehyspäätökseen. Viiden pilottihallinnonalan osalta toimenpiteitä pyritään sisällyttämään vuoden 2005 talousarvioesitykseen. Toimenpideohjelma ohjaa ja tukee hallinnonalaohjelmien laadintaa ja tuottavuuden kehittämistoimien toteuttamista.
- Valtiontalouden kehyspäätökseen ja peruspalveluohjelmaan on sisällytetty valtionosuuksin rahoitettavien peruspalvelujen tuottavuuden parantamiseen tähtääviä periaatteita ja toimenpiteitä. Näitä ovat kansallisen terveydenhuollon hankkeen tuottavuustavoitteet, sosiaalialan kehittämishankkeeseen sisällytettävät tuottavuustavoitteet. laadittava opetusministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelma ja kuntien harkinnanvaraisten rahoitusavustusten tuottavuuskannusteet. Toimenpideohjelma jatkaa näiden toimenpiteiden toteuttamisen ja valtionosuuksin

ja valtionavuin rahoitettavan toiminnan tuottavuuden kehittämisen ja seurannan muiden toimenpiteiden valmistelua

- Toimenpideohjelma kehittää peruspalvelutuotannon tuottavuuden hallinnan tietopohjaa, paikantaa tuottavuuden kehittämismahdollisuuksia ja kehittää keinoja tuottavuuden parantamiseksi ja tuottavuusinnovaatioiden aikaansaamiseksi.
- Tuottavuuden toimenpideohjelmassa toteutetaan vuoden 2004 aikana hallituksen yrittäjyysohjelmassa todettu selvitys yksityisten palveluyritysten roolista julkisten palvelujen tuottamisessa.
- Valtiovarainministeriö jatkaa syksyllä 2003 käynnistynyttä keskustelua valtion sektorin henkilöstöjärjestöjen kanssa hyvän tuottavuusyhteistyön varmistamiseksi ja riittävien osaamista ja työvoimakilpailukykyä lisäävien toimien toteuttamiseksi osana julkisen sektorin rakenteellisia ja toiminnallisia uudistuksia.
- Tuottavuuden toimenpideohjelman yhteistyötä hallituksen tietoyhteiskuntaohjelman ja yrittäjyysohjelman kanssa jatketaan ja yhteistyötä tiivistetään myös työllisyysohjelman ja kansalaisvaikuttamisen ohjelman kanssa. Tuottavuusohjelman tarjoamia mahdollisuuksia käytetään yhteistyössä keskushallinnon alueellistamishankkeen kanssa alueellistamisen edistämiseen.

Julkisen sektorin tuottavuutta seurataan seuraavilla mittareilla:

- Tilastokeskuksen julkisen sektorin tuottavuustilaston tulokset
- Hallinnonalojen toimintakertomuksissa raportoitava tuottavuuskehitys, tuottavuussäästöt ja niiden kohdentaminen
- Sosiaali- ja terveystieteiden ja opetus- ja sivistyspalvelujen tuottavuutta koskevien selvitysten ja tutkimusten tulokset
- Muut julkisten palvelujen tuottavuutta, vaikuttavuutta, laatua ja saatavuutta koskevien tutkimusten ja selvitysten tulokset

5.6 Valtion omistajaohjauksen organisointi

Kauppa- ja teollisuusministeriön asettama Omistajaohjaustyöryhmä jätti raporttinsa kauppa- ja teollisuusministeriölle 18.12.2003. Työryhmä ehdotti kaikki markkinaehtoisesti toimivat yhtiöt koottavaksi keskitetyn omistajaohjauksen piiriin ja perustettavaksi valtion omistajaohjausyksikön, joka sijoitettaisiin valtioneuvoston kansliaan. Työryhmä ehdotti, että omistajaohjausyksikkö aloittaisi toimintansa viimeistään 1.1.2007.

Siirtymäkaudeksi työryhmä ehdotti yhteistyöjärjestelyä, jossa keskeisen yhteistyöelimen muodostaisi kauppa- ja teollisuusministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön ja valtiovarainministeriön edustajista muodostettava virkamiestyöryhmä ("omistajaohjauksen johtoryhmä"). Yhteistyöjärjestelyyn on ehdotettiin siirryttäväksi jo vuoden 2004 alkupuolella.

Valmistelutyön pohjalta hallitus linjasi omistajapolitiikan tavoitteet periaatepäätöksessä helmikuussa 2004. Omistajaohjauksen hallinnollisen vastuun järjestyihin ei periaatepäätöksessä otettu kantaa.

5.7 Varmistetaan valtiotyönantajan kilpailukyky

Valtion henkilöstön uudet kannustavat palkkausjärjestelmät otetaan käyttöön vuoden 2004 loppuun mennessä. Hallitus tekee vuoden 2004 aikana valtioneuvoston yhteisten johtamisvoimavarojen kehittämistä linjaukset, joilla turvataan valtion toimintakyky johtavassa asemassa toimivien virkamiesten laajan poistuman toteutuessa lähivuosina.

Valtiovarainministeriö arvioi vuoden 2004 aikana vuonna 2003 määräaikaisten palvelussuhteiden määrän vähentämisestä antamiensa ohjeiden vaikutusta ja määräaikaisten palvelussuhteiden määrän kehitystä.

6 YMPÄRISTÖ JA ENERGIA

6.1 Uusitaan ilmastostrategia

Tausta ja tavoitteet

Ilmastonmuutoksen hillitseminen on tulevien vuosikymmenien merkittävimpiä globaaleja haasteita. Vuonna 2001 valmistuneella kansallisella ilmastostrategialla Suomi rajoittaa kasvihuonekaasupäästönsä Kioton pöytäkirjan ja ns. EU:n taakanjaon mukaisesti sitoumuskaudella 2008–2012 keskimäärin vuoden 1990 tasolle ja samalla valmistautuu tuleviin, tiukkeneviin päästörajoituksiin.

Ilmastostrategian uusimisessa otetaan huomioon nykyisen strategian sisältymättömän päästökauppadirektiivi. Direktiivillä on keskeinen asema strategiassa, sillä se kattaa noin puolet Suomen kasvihuonekaasupäästöistä. Päästökaupan suhde muihin ohjaukeinoihin, erityisesti energiaverotukseen on linjattava.

Toteutus suunnitelma

Ilmastostrategian uusimistyö on käynnissä. Sektorikohtaiset osa-ohjelmat sovitetaan yhteen ilmastostrategiaksi. Strategiatyön rinnalla toteutetaan ministeriöittäin etenevä skenaariolaskenta.

Ilmastostrategian uusimiseen läheisesti liittyvä päästökauppa-direktiivin toimeenpano on osoittautunut hyvin laajaksi ja moniulotteiseksi työksi. Suomi ei ole pystynyt muiden jäsenmaiden ja komission tavoin pysymään lokakuussa hyväksytyyn direktiivin määräämässä aikataulussa. Vuoden 2002 loppupuolella

päivitetty energiansäästön ja uusiutuvien energialähteiden edistämishjelmat on tarkoitus sisällyttää strategiaan. Muut nykyisen ilmastostrategian toimenpiteet päivitetään tarpeen mukaan. Strategiaan sisällytetään myös osio sopeutumisesta ilmastonmuutokseen. Strategialle laaditaan ympäristövaikutusarvio.

Hallitus on perustanut ilmasto- ja energiapoliittisen ministerityöryhmän. Päästökauppadirektiivin toimeenpanon valmistelua ja skenaariotyötä koordinoi kauppa- ja teollisuusministeriö. Ilmastostrategian toteutukseen osallistuvat ministeriöt (KTM, LVM, MMM, UM, YM) vastaavat kukin omien toimien budjettivaikutuksista.

Strategia valmistuu kokonaisuudessaan vuoden 2004 loppuun mennessä, kuitenkin siten, että päästökauppadirektiivin toimeenpanon tarvitsemat linjaukset ja päätökset saadaan ajallaan.

Keskeisellä sijalla strategian toteutuksessa ovat uusiutuvat energialähteet. Erityisesti panostetaan puun koko hankinta- ja käyttöketjun teknologian kehittämiseen ja puupolttoaineen kilpailukyvyyn parantamiseen vuoden 2002 lopulla valmistuneen työryhmämietinnön pohjalta.

Rahoitus

Vuoden 2003 valtion talousarviosta kerätty ilmastostrategian toimeenpanon rahoitus oli noin 112 milj. euroa. Suurin osuus on teknologian tutkimuksella ja tuotekehityksellä ja toiseksi suurin uusiutuvan energian käyttöä ja energian säästöä edistäviin investointeihin myönnettävällä energiatuella. Lisäksi on strategian valmistumisen jälkeen on mukaan laskettu joukkoliikenteen tuki. Budjetti-rahituksen ulkopuolella on valtion asuntorahaston asuinrakennusten energiakorjaukset. Lisäksi uusiutuvilla energioilla tuotetulle sähkölle maksetaan verotukea.

Valtion rahoitustarpeeksi arvioitiin nykyisen ilmastostrategian toimeenpanossa keskimäärin vuosittain runsaat 130 milj. euroa. Kasvu kohdistuisi energiateknologian tutkimukseen ja tuotekehitykseen sekä uusiutuvien energialähteiden ja energian säästön edistämiseen. Uusiutuvan sähkön verotuki kasvaisi strategian mukaan noin 60 milj. euroon vuonna 2010.

Ilmastostrategian uusimisessa tehtävät päätökset päästökaupan suhteesta muihin ohjauskeinoihin, kuten energiaverotukseen ja investointitukiin vaikuttavat merkittävästi strategian toimeenpanon rahoitukseen. Energiaverotusratkaisut koskevat lämmöntuotannon CO₂-veroja, sähkönkulutuksen veroa sekä uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön tukia ja energiaverokertymää päästökaupasektorilta.

6.2 Tehostetaan Itämeren suojelua

Itämeren ja sen merellisen luonnon tila on huolestuttava. Sen vakavin ongelma on rehevöityminen, josta leväkukinnat sekä rantojen ja pyydysten limoittuminen ovat näkyviä esimerkkejä. Lisäksi haitallisten aineiden, kuten raskasmetallien ja dioksiinien pitoisuudet ovat kohonneet. Itämeren suojelun keskeisimmät tavoitteet ovat rehevöitymisen torjunta sekä öljy- ja kemikaalikuljetusten aiheuttamien riskien vähentäminen.

Venäjän ja Viron liikenne, erityisesti öljykuljetusten osalta, on oleellisesti kasvanut viime vuosina ja tulee kasvamaan edelleen. Liikenteen ja erityisesti öljykuljetusten lisääntyminen aiheuttaa tehtyjen selvitysten mukaan vakavan öljyvaingin todennäköisyyden kasvun, ellei samalla ryhdytä merenkulun turvallisuutta lisääviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvosto teki keväällä 2002 periaatepäätöksen toimista Itämeren suojelemiseksi. Periaatepäätöksen toteuttaminen edellyttää toimia seuraavien 10–15 vuoden aikana.

Itämeren suojelun tehostamisen vaikuttavuustavoitteet

- Itämeren rehevöityminen ja sen aiheuttamat haitat vähenevät
- Itämeren luonnon ja vesialueiden tila paranee
- Öljy- ja kemikaalikuljetukset sekä suurten öljysatamien toiminta järjestetään mahdollisimman riskittömästi ja onnettomuuksien aiheuttamat haitat vesi- ja rantaluonnolle minimoidaan
- Laittomat, tahalliset öljypäästöt loppuvat
- Vaarallisten aineiden päästöt eivät aiheuta uhkaa Itämeren eliöyhteisöille eivätkä ihmisten terveydelle.

Rehevöityminen – keskeiset toimenpiteet

Itämeriohjelman mukaan on vähennettävä tehokkaasti kotimaassa maatalouden ja haja-asutuksen ravinnekuormitusta sekä yhdyskuntien typpikuormitusta ja lähialueen maista ja erityisesti Pietarin kaupungista tulevaa jätevesikuormitusta.

Maatalouden ympäristötukiohjelman rahoituksen osalta on valtionalouden kehysissä 11.3.2004 varauduttu turvaamaan Itämeri-ohjelman tavoitteiden toteuttaminen.

Tehostetaan Viron, Venäjän ja Suomen kolmikantayhteistyötä Suomenlahdella Itämeriohjelman mukaisesti. Lähialueiden maista tulevaa jätevesikuormitusta vähennetään erityisesti osallistumalla Pietarin jätevesien käsittelyn tehostamiseen. Tuetaan Pietarin lounaisen puhdistamon rakentamishanketta, Pietarin pohjoisten alueiden viemäroinnin ja jätevesien puhdistuksen parantamista sekä

Luoteis-Venäjän kaupungeista Suomenlahteen kohdistuvan kuormituksen vähentämistä. (YM ja UM)

Vaaralliset aineet – keskeiset toimenpiteet

Selvitetään ja arvioidaan vaarallisten aineiden päästöjä Itämereen ja vesistöihin sekä niiden vaikutuksia vedessä. Ensimmäisenä vaiheena on arvioida Euroopan unionin vesipuitedirektiivin yhteydessä valmistelemien ns. prioriteettiaineluettelon täydentämisen tarve Itämeren ja Suomen vesistöjen olosuhteista käsin. Työtä jatketaan arvioimalla vaarallisten aineiden päästöjen vähentämisen tarvetta ja mahdollisuuksia vesipuitedirektiivin mukaisella menettelyllä (YM). Tärkeää on myös selvittää Itämeren lohessa ja silakassa esiintyvät kohonneet dioksiinipitoisuudet ja dioksiinin lähteet. (MMM, KTM, YM, STM)

Vaikutetaan EU:n komission valmistelemien ns. kemikaalipaketin sisältämien lainsäädäntöhankkeiden sisältöön myös Itämeren ja Suomen vesistöjen näkökulmasta. Hallitus valmistelee kansallista näkemystä vaarallisten aineiden eliminoinniseksi myös hallitusohjelman mukaista kemikaaliohjelmaa tehdessään. (YM, KTM)

Merenkulun ympäristöturvallisuus ja öljyntorjuntavalmiuden parantaminen – keskeiset toimenpiteet

Merenkulun ympäristöturvallisuuden parantamisen ja öljyntorjuntavalmiuden tehostamisen toimenpiteet on koottu yhtenäiseksi tavoitepaketiksi. Paketti koostuu seuraavista kokonaisuuksista:

- Yksirunkoisten öljysäiliöalusten nopeutettu käytöstä poisto (LVM), alusperäisen jätteen luovutuksen ja vastaanoton tehostaminen satamissa (YM), talousvyöhykkeen perustaminen (UM), hallinnollisen rikemaksun käyttöönotto (OM), EU:n alusjäterikoksia koskeva direktiiviehdotus (LVM ja OM), Suomenlahden liikenteenohjaus- ja seurantajärjestelmä (LVM), yhtenäisten jäälukitus- ja talviliikennesääntöjen laatiminen Itämerelle (LVM) ja Itämeren saaminen Kansainvälisen merenkulkujärjestön IMO:n hyväksymäksi erityisen herkäksi merialueeksi (LVM ja YM) ovat keskeisimpiä merenkulun ympäristöturvallisuutta lisääviä toimia. Lisäksi vaikutetaan Suomenlahdelle rakennettavien uusien satamien tai merkittävien laajennusten turvallisuuden parantamiseksi (LVM ja YM).
- Muutetaan kaksi väylänhoitoalusta kykeneviksi torjumaan ympäristövahinkoja talviolosuhteissa ja selvitetään jäissä tapahtuvaan öljyvahinkojen torjuntaan kykenevän monitoimimurtajan hankintaa.
- Öljyntorjunnan osaamiskeskuksen perustamisesta laaditaan ympäristöministeriön johdolla selvitys vuoden 2004 loppuun mennessä.
- Öljyntorjuntavalmiuteen lähialueilla panostetaan avustamalla lähialuemäärärahoista 1,5 milj. eurolla Viron merenkululaitoksen väy-

länhoitoaluksen peruskorjausta. Varaudutaan avustamaan Venäjän öljyntorjuntaorganisaatioita vuonna 2004 0,5 milj. eurolla. Seuraavina vuosina avustetaan Venäjään ja Viroa lähialuemäärärahojen sallimissa rajoissa (YM, LVM, UM).

- Edistetään kansainvälisen rahoituksen kohdentamista merenkulun turvallisuutta ja öljyntorjuntavalmiutta edistäviin hankkeisiin muun muassa osana pohjoista ulottuvuutta ja EU:n naapurisuusohjelmia.

6.3 Laaditaan kestävän tuotannon ja kulutuksen ohjelma

Kestävään tuotantoon ja kulutukseen tähtäävä ohjelma on osa Johannesburgin huippukokouksen päätösten toimeenpanoa.

Laaditaan kansallinen, hallinnonalat ylittävä ohjelma ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä tuotanto- ja kulutustavoista. Tavoitteena on materiaalien ja energian käytön tehokkuuden lisääminen tuotteiden elinkaaren kaikissa vaiheissa. Osana ohjelmaa edistetään ympäristökasvatusta. Ympäristöteknologiaan perustuvaa tuotantoa ja osaamista edistetään. Toimintatapojen muutosta tarvitaan kaikilla aloilla ja niin, että kestävän kehityksen kolme ulottuvuutta (taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen) toteutuvat tasapainoisesti. Kehitystä seurataan vuotuisessa Luonnonvarat ja ympäristö -katsauksessa.

Kestävän tuotannon ja kulutuksen ohjelman tavoitteena on tehostaa materiaalien ja energian käyttöä ja siten vähentää ympäristöhaittoja samalla kun kestävän kehityksen taloudellinen ja sosiaalinen ulottuvuus tulevat myös tasapainoisesti huomioonotetuiksi.

Tavoitteena on käyttää luonnonvaroja tehokkaasti ja säästeliäästi ja katkaista taloudellisen kasvun ja ympäristöongelmien lisääntymisen välinen yhteys.

Keskeiset toimenpiteet

Laaditaan hallinnonalat ylittävä ohjelma yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa. Ympäristöministeriö asetti 13.11.2003 yhdessä kauppa- ja teollisuusministeriön kanssa eri ministeriöiden ja sidosryhmien edustajista koostuvan toimikunnan valmistelemaan hallitukselle ehdotusta kansalliseksi kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelmaksi. Toimikunnan toimikausi kestää 31.5.2005 saakka.

Kestävän tuotannon ja kulutuksen ohjausvälineitä yhteensovitetaan kustannus- tehokkaalla tavalla ottaen huomioon ympäristövaikutukset ja sosiaaliset vaikutukset. Lisäksi vahvistetaan kestävän tuotannon ja kulutuksen tietopohjaa ja kehitetään päätöksentekoa tukevia indikaattoreita.

Ohjelman valmistelun yhteydessä edistetään Johannesburgin kokouksen sitoumusten sisällyttämistä EU:n kestävän kehityksen strategiaan, ympäristönäkökohdat laajasti huomioon ottavan EU:n Cardiff-prosessin sektoriohjelmiin ja kuudennen ympäristöohjelman strategioihin, niin että ne tukevat kestävä tuotantoa ja kulutusta. Kevään 2003 Eurooppa-neuvoston päätelmissä on korostettu tarvetta laatia pikaisesti sekä kansainvälinen että EU:n kestävä kulutusta ja tuotantoa koskeva 10-vuotinen ohjelma. Samoin Suomen ohjelmatyössä vaikutetaan kansainväliseen työhön OECD:ssä ja YK:ssa erityisesti ympäristöohjelmassa UNEP:ssä.

7 LIIKENNEPALVELUT JA -TURVALLISUUS

7.1 Parannetaan liikenneturvallisuutta

Tieliikenneonnettomuudet muodostavat vakavan kansanterveysongelman. Niistä aiheutuu vuosittain noin 3 miljardin euron suuruiset yhteiskuntataloudelliset kustannukset ja suuret inhimilliset kärsimykset. Vuonna 2002 tieliikenteessä menehtyi 415 ja loukkaantui 8 156 ihmistä. Tieliikenteen turvallisuus parani vuoden 2003 aikana. Liikenteessä kuolleiden määrä on epävirallisten ennakkotietojen mukaan 371.

Tavoitteellisella liikenneturvallisuustyöllä on vuosien mittaan pystytty pienentämään vakavien onnettomuuksien määriä. Turvallisuuden parantaminen edellyttää jatkossa, että eri hallinnonalojen välisellä yhteistyöllä kyetään entistä tehokkaammin puuttumaan keskeisiin ongelmiin, kuten liian suuri ajonopeus, kuljettajan puutteellinen ajokunto sairauden, alkoholin, huumeiden tai väsymyksen takia, turvalaitteiden käyttämättömyys, tiestön huono turvallisuustaso, ajoneuvoihin liittyvät ongelmat sekä suojattoman liikenteen turvattomuus.

Tavoitteena vakavien tieliikenneonnettomuuksien vähentäminen

Tieliikenteen turvallisuustyössä on tavoitteena jatkuvasti vähentää liikenteessä kuolleiden ja vakavasti loukkaantuneiden määriä vuonna 2001 hyväksytyyn liikenneturvallisuusvision mukaisesti.

Tieliikenneonnettomuuksien vähentämistavoitteet

- Tavoitteena vähentää jatkuvasti liikenteessä kuolleiden ja vakavasti loukkaantuneiden määriä
- Tavoite vuodelle 2010 enimmillään 250 kuollutta
- Tavoite vuodelle 2007 enimmillään 290 kuollutta

Toteutussuunnitelma

Liikenneturvallisuuden paraneminen edellyttää, että koko liikennejärjestelmä toimii tehokkaasti ja antaa ihmisille mahdollisuuden käyttää erilaisia kulkutapoja. Liikenneympäristöä ja -olosuhteita on kehitettävä sekä panostettava erityisesti liikenteessä käyttäytymisen parantamiseen. Turvallisen liikkumisen edellytykset luodaan pitkällä aikavälillä yhteiskunnan yleisiä rakenteita, liikennepalveluja ja infrastruktuuria kehittämällä. Tarvitaan liikenneturvallisuuden huomioon ottamista maankäytön suunnittelussa, joukkoliikenteen edistämistä, suurten kaupunkiseutujen ja taajamaliikenteen parantamista ja tieverkon kehittämistä.

Ajankohtaisten ongelmien vähentämiseksi ja välittömien tulosten saavuttamiseksi toiminnan painopisteinä hallituskaudella ovat seuraavat toimenpiteet:

Keskeiset toimenpiteet ja niiden toteuttaminen

Yhteistyötä tehostetaan. Liikenneturvallisuustyössä toteutetaan vuosille 2001–2005 laadittua valtakunnallista liikenneturvallisuussuunnitelmaa. Jatkoksi laaditaan yhteistyössä uusi ajankohtaiset ongelmat huomioon ottava suunnitelma, jolla varmistetaan asetettujen tavoitteiden saavuttaminen. Valmistelutyö aloitetaan keväällä 2004 ja uusi suunnitelma valmistuu syksyllä 2005.

Riskikäyttäytymistä vähennetään tehostamalla poliisin liikennevalvontaa, erityisesti automaattista valvontaa laajentaen. Laaditaan liikenteen valvonnan kehittämisohjelma, jossa tarkastellaan valvonnan määrää, kohdentamista, menetelmiä ja teknologian hyödyntämistä sekä tarvittavia resursseja. Keskeisiä valvonnan kohteita ovat ajonopeudet, rattijuoppous, turvalaitteiden käyttö ja liikennevalojen noudattaminen. Valvonnan voimakkaasti vähentyneiden henkilöresurssien vuoksi otetaan käyttöön uusia teknisiä ratkaisuja valvonnan toteuttamiseksi. Ohjelma valmistuu vuoden 2004 loppuun mennessä.

Kehitetään uusien keinojen käyttöä ja niihin liittyvää sääntelyä ja vahvistetaan sääntöjen noudattamista ja tehoa.

Kehitetään ja toteutetaan sääntelyä, joka mahdollistaa uusien keinojen tehokkaan käytön turvallisuusongelmien ratkaisemiseksi. Automaattivalvonnassa todettujen lievien ylinopeuksien ja kielletyn joukkoliikennekaistalla ajon rikesakko-menettelyä kevennetään. Ajoneuvon haltijan vastuuta korostavia säännöksiä koskeva hallituksen esitys annetaan keväällä 2004. Lisäksi vahvistetaan ajokielon asemaa ja tehoa säädösmuutoksilla mm. määräämällä ajokielloille vähimmäispituudet. Hallituksen esitys annetaan keväällä 2004.

Parannetaan kuljettajaopetuksen sisältöä ja tasoa nuorten kuljettajien onnettomuuksien vähentämiseksi. Nuorten kuljettajien onnettomuuksien vähentämiseksi kootaan muutostarpeista esitys vuoden 2004 aikana. Lisätään ammattikuljettajien osaamista ja taitoja toteuttamalla uuden kuljettajien ammatin pätevyyttä ja jatkokoulutusta koskevan direktiivin periaatteet. Vuoden 2004

loppuun mennessä valitaan perustason ammattipätevyyden hankkimisjärjestelmä, jonka pohjalta annetaan aikanaan hallituksen esitys niin, että lainsäädäntö on asianmukaisessa kunnossa viimeistään syksyllä 2006.

Vähennetään tieliikenteen alkoholionnettomuuksien määrää ja kehitetään toimenpiteitä huumaantuneena liikkumiseen puuttumiseksi. Liikenteessä tavoitteena on täysraittius promillerajoista huolimatta. Valmistellaan alkoluukkokeilu, joka pyritään toteuttamaan vuoden 2005 alusta. Kehitetään edelleen päihderiippuvaisten hoitoonohjausta. Toteutetaan alkoholihaittojen ehkäisyä koskevaa valtioneuvoston periaatepäätöstä ja valmistellaan alkoholiohjelmaan selkeä liikenneosuus. Selvitetään tarvittavat toimenpiteet huumaantuneina liikkumiseen puuttumiseksi. Lääkärin ilmoitusvelvollisuus kuljettajan ajoterveysasiassa tulee voimaan syyskuussa 2004. Lääkärit sitoutetaan yhteistyöhön koulutuksen ja tiedotuksen avulla.

Parannetaan liikenneympäristön turvallisuutta ja hyödynnetään tehokkaasti uutta teknologiaa. Parannetaan pääteiden ongelmallisia osuuksia toteuttamalla liikenneväyläpolitiikan linjauksia käsitelleen ministerityöryhmän ehdotuksia. Parannetaan muita tiestöllä olevia erityisen onnettomuusalttiita kohteita ja kevyen liikenteen liikkumisolosuhteita taajamissa ja niiden lähialueilla. Kehitetään nopeuksien hallintaa ja nopeusrajoitusjärjestelmää. Tarkistetaan liikenne- ja viestintäministeriön yleisohteet nopeusrajoitusten asettamisesta yleisillä teillä vuoden 2004 loppuun mennessä. Hyödynnetään tehokkaasti uutta teknologiaa liikenteen ohjauksessa, tiedottamisessa ja valvonnassa sekä kehitetään uusia turvallisuutta parantavia palveluita ja järjestelmiä.

7.2 Turvataan toimivat liikennepalvelut

Tavoitteena väestön, elinkeinoelämän ja alueiden tarpeisiin vastaavat liikenneväylien ja julkisen liikenteen palvelut

Korkeatasoiset ja toimintavarmat liikenneväylät ovat perusedellytys koko yhteiskunnan tehokkaalle ja kansainvälisesti kilpailukykyiselle toiminnalle. Merkittävimmät liikenneväylien ja julkisen liikenteen palvelujen tarpeisiin vaikuttavat muutostekijät ovat väestön muuttoliike ja muutokset elinkeinoelämässä. Väestön keskittyminen lisää liikenteen kysyntää ja investointitarpeita kasvualueilla. Tämä olisi kyettävä suuntaamaan joukkoliikenteeseen ja kevyeen liikenteeseen erityisesti ympäristövaikutusten ja liikenneturvallisuuden takia. Toisaalta väestöä menettävillä alueilla liikenneväyläpalvelujen tasoa ei voida juurikaan laskea. Haja-asutusalueilla perinteisen joukkoliikenteen toimintaedellytykset ovat heikentyneet matkustajien vähenemisen ja liikenteen hoidon kustannusten nousun takia.

Päällystetyn tieverkon kunnan aleneminen on saatu pysäytettyä. Ongelmana on edelleen erityisesti vähäliikenteisten teiden ylläpidon ja hoidon taso sekä pieneh-

köjen, alueiden kannalta tärkeiden parannusinvestointien riittämätön taso. Myös ratojen peruskorjaukset ovat jääneet jälkeen tavoiteaikataulustaan, eikä rataverkon kuntoa ole pystytty pitämään yllä..

Liikenteen sujuvuuden merkitys kasvaa, koska elinkeinoelämän kuljetukset ovat yhä tarkemmin aikataulutettuja. Elinkeinoelämän ja vientiteollisuuden yhteystarpeet vaativat lentoliikenteen palvelutason ylläpitoa myös suhteellisen vähäliikenteisillä reiteillä.

Liikennepalvelujen kehittämisen tavoitteet

Kansainväliset yhteydet

- Ulkomaankuljetusten sujuvuus, toimintavarmuus ja kohtuuhintaisuus, satamien, lentoasemien ja rajanylityspaikkojen riittävä välityskyky sekä kansainvälisen matkustajaliikenteen palvelutaso turvataan

Valtakunnalliset ja alueiden väliset yhteydet

- Liikenneverkot mahdollistavat nopeat ja turvalliset henkilö- ja tavaraliikenteen yhteydet keskusten välillä
- Joukkoliikenteen osuus kasvaa keskusten välisessä liikenteessä.

Kaupunkiseutujen liikenteen toimivuus

- Joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen osuus kasvaa
- Suurten kaupunkien tieverkko ja kevyen liikenteen verkko sekä pääkaupunkiseudulla raideliikenteen verkko mahdollistavat turvallisen kevyen liikenteen kehityksen, täsmällisen ja turvallisen joukkoliikenteen sekä kohtuullisesti sujuvan henkilöauto- ja tavaraliikenteen
- Maankäytön ja liikenteen suunnittelun yhteensovittaminen paranee

Peruspalvelutaso maaseudulla

- Väyläpalvelut mahdollistavat elinkeinoelämän ja väestön perustoiminnot maan eri alueilla myös pitkällä aikavälillä
- Ylläpidetään tarpeelliset julkisen liikenteen palvelut maaseudulla

Toteutussuunnitelma

Turvataan liikenneväylien palvelutaso ylläpito ja kehittämisinvestoinnein. Olemassa olevien liikenneväylien (yleiset ja yksityistiet, radat, vesiväylät, lentoliikenteen infrastruktuuri) kunto ja pääoma-arvo säilytetään ylläpitotoimin vähintään nykyisenä toteuttamalla infraministeriyöryhmän helmikuussa 2004 tekemiä liikennepolitiikan linjauksia Liikenneväylienpidon tehokkuutta ja tuottavuutta jatkuvasti parannetaan mm. hankintamalleja kehittämällä, asiakaslähtöisillä toimintatavoilla ja väylienpidon pitkäjänteisemmällä ohjelmoinnilla. Kehittämishankkeilla tuetaan elinkeinoelämän kuljetusten sujuvuutta, kansalaisten jorkapäiväisiä liikkumistarpeita sekä alueiden elinvoimaa.

Julkisen liikenteen palvelut. Joukkoliikenteen osuuden lisäämiseksi kaukoliikenteessä huolehditaan rataverkon kunnosta sekä laajennetaan nopeaa rata-

verkkoa toteuttamalla infraministerityöryhmän ehdotuksia, otetaan yleisten teiden kehittämisessä huomioon joukkoliikenteen tarpeet ja jatketaan matkakeskusohjelman toteuttamista.

Tiivistetään kaupunkiseuduilla valtion ja kuntien yhteistyötä, edistetään seutukuntatasoista asioiden käsittelyä sekä lisätään ja syvennetään maankäytön suunnittelusta vastaavien ja liikenteestä vastaavien viranomaisten vuorovaikutusta ja yhteistyötä.

Edistetään joukkoliikenteellä tehtävää työmatkaliikennettä erityisesti seutu- ja työmatkalippujärjestelmiä edelleen kehittämällä ja osallistamalla lippujen hintojen alentamiseen. Junien ja bussien yhteislippujärjestelmä kehitetään ja otetaan käyttöön. Selvitetään työsuhdelipun verotusarvon alentamista. Kehitetään joukkoliikenteen laatua ja houkuttelevuutta erityisesti informaatiojärjestelmää parantamalla. Liikenne- ja viestintäministeriön asettama työryhmä selvittää elokuun 2004 loppuun mennessä eri mahdollisuuksia nostaa joukkoliikenteen kulkumuo- to-osuutta kaupunkiseuduilla ja etenkin Helsingin työssäkäyntialueella.

Liikenne- ja viestintäministeriön asettama työryhmä määrittää valtakunnallisesti yhtenäisen julkisen liikenteen peruspalvelutason vuoden 2004 loppuun mennessä.

Parannetaan peruspalvelutasoisen liikenteen tehokkuutta ja laatua sekä esteettömyyttä. Hyödynnetään joukkoliikennettä yhteiskunnan maksamissa kuljetuksissa. Poikkihallinnollisessa työryhmässä luodaan matkojenyhdistelyn vakinaistamista ja laajentamista varten hallinnointimalli ja matkojenyhdistelyn toteuttamista varten suunnitellaan uusi rahoitusmalli hyötyjä maksaa -periaatteella. Selvitetään mahdollisuuksia ja edellytyksiä korvata ostettua runkoliikennettä kutsu- joukkoliikenteellä.

Tarpeellisten vähäliikenteisten lentoreittien toimivuutta turvataan asettamalla julkinen palveluvelvoite Savonlinnan ja Mikkelin lentoliikenteelle. Mahdollista tarjouskilpailua järjestettäessä määritellään myös perusteet eri tahojen rahoitus- osuuksista.

Merenkurkun liikenteen hoitamisesta on sopimus vuoden 2005 loppuun.

7.3 Turvataan suomalainen merenkulku

Omalla kauppalaivastolla pyritään varmistamaan Suomen ulkomaankaupan ympärivuotiset kuljetukset kaikissa olosuhteissa ml. poikkeusolosuhteet. Oma kauppalaivasto antaa Suomelle myös paremmat mahdollisuudet valvoa meriliikenteen turvallisuutta ja sen ympäristövaikutuksia.

Riittävän kapasiteetin säilyminen Suomen lipun alla on tärkeää merenkulkuun kytkeytyvien elinkeinojen, ns. meriklusterin säilymisen kannalta. Suomen meriklusteri työllistää suoraan yksityisellä sektorilla ja satamissa noin 47 000 henkilöä. Yritysten suoraan meriklusteriin liittyvä liikevaihto on noin 11,4 miljardia euroa.

Tavoitteena ulkomaankuljetusten turvallisuus ja jatkuvuus

Merenkulun tavoitteet

Suomen kauppalaivaston kilpailukyvyn turvaaminen ja suomalaisen tonniston riittävän osuuden säilyttäminen Suomen kansainvälisissä merikuljetuksissa.

Uuden alustonniston hankkiminen Suomen lipun alle pyritään turvaamaan.

Toteutussuunnitelma

Merenkulun jatkuvuus Suomen lipun alla turvataan hallituksen syksyllä 2003 hyväksymällä valtion erityisellä tukiohjelmalla, jonka vaikutuksia seurataan jatkuvasti.

Matkustaja- ja lastialushankintojen edistämiseksi hallitus on valmis ottamaan käyttöön jälleenhankintavaruksen. Ratkaisun tarpeesta ja yksityiskohdista päätetään, kun yleisen poistojärjestelmän rakenteellisesta muutoksesta on päätetty.

8 KANSALAISTEN TURVALLISUUS JA OIKEUDEN KÄYTTÖ

8.1 Laaditaan sisäisen turvallisuuden ohjelma

Tausta ja tavoitteet

Sisäisen turvallisuuden edistämisessä keskeistä on rikosten estäminen ja selvittäminen, rikollisten vastuuseen saaminen, rangaistusten toimeenpano, rajaturvallisuus, onnettomuuksien estäminen, avunsaanti onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin maalla kuin merelläkin sekä keskeisten tieto- ja viestintäjärjestelmien toiminnan turvaaminen.

Suomessa sisäisen turvallisuuden tila on ollut vakaa, mutta viime vuosien aikana yhteiskunnan muuttuminen ja toimintaympäristön muutokset ovat tuoneet uusia haasteita, joita EU:n laajentuminen lisää.

Turvallisuuden ylläpitämiseksi on ennakoitava tuleva kehitys ja vaikutettava laajasti sisäisen turvallisuuden eri osa-alueisiin ja niiden ongelmiin. Väkivallan vähentämiseksi laaditaan kaikki keskeiset osa-alueet kattava kansallinen väkivallan vähentämishjelma. Tehostetaan keinoja puuttua perheväkivaltaan.

Sisäinen turvallisuus edellyttää tiivistä kansallista yhteistyötä poliisi-, oikeus-, rajavartiolaitos-, ulkomaalais-, tulli-, pelastus-, sosiaali- ja terveys-, opetus-, työ-, ympäristö- sekä liikenne- ja viestintäviranomaisten kesken (ohjelman vastuuministeriöt lueteltu suluissa) sekä yhteistyön edelleen kehittämistä kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Viranomaisyhteistyötä on tiivistettävä myös EU:ssa ja muutenkin kansainvälisesti.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteena on määritellä turvallisuuden tavoitetaso, joka vastaa kansalaisten turvallisuusodotuksia ja tukee yhteiskunnan toimivuutta. Lisäksi määritellään toimenpiteet tavoitetason saavuttamiseksi sekä sen ylläpitämisen edellyttämä resurssien määrä. Keskeinen kysymys on, miten sisäisen turvallisuuden palvelukyky turvataan näkyvissä olevat muutokset huomioon ottaen.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelu ja sisältö yhteensovitetaan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon kanssa.

Ohjelman tavoitteet ja ehdotetut toimenpiteet otetaan huomioon myös Suomen toiminnassa EU:ssa ja muussa kansainvälisessä yhteistyössä.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman osa-alueet

Tulevan kehityksen ennakointi ja mahdollisiin uhkiin varautuminen

- Selvittämällä sisäisen turvallisuuden nykytila ja uhkatekijät sekä arvioimalla tulevat muutokset ottaen huomioon kansainvälistymiskehityksen vaikutukset ja haasteet sekä sähköisiin viestintäjärjestelmiin ja viranomaisten väliseen viestintään sekä muuhun keskeiseen infrastruktuuriin kohdistuvat uhat. Selvitys laaditaan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmistelun yhteydessä.

Rikosten määrän vähentäminen ja kiinnijäämisriskin lisääminen erityisesti huumausaine-, väkivalta-, talous- ja uusintarikollisuudessa (SM, OM, STM, VM, OPM, TM)

- Varmistetaan rikosten selvittäminen ja syyllisten vastuuseen saattaminen nopeasti, varmasti ja luotettavasti.
- Jatketaan kansallisen rikosentorjuntaohjelman toteuttamista.
- Väkivaltarikollisuuden torjumiseksi laaditaan erityinen väkivallan vähentämishjelma. STM:n vuosina 2004–2007 kansallinen toimintaohjelma naisiin kohdistuvan ja perheissä tapahtuvan väkivallan sekä

prostituution ja ihmiskaupan ehkäisemiseksi liitetään em. väkivallan vähentämishjelmaan tarkoituksenmukaisella tavalla.

- Talousrikollisuuden vähentämiseksi tehostetaan erityisperintää ulosoton organisaatiouudistuksen yhteydessä.
- Huumausainerikollisuuden ja siihen liittyvän oheisrikollisuuden torjumiseksi valmistellaan sopimushoitorangaistuksen käyttöönottoa sekä kehitetään nuorten seuraamusjärjestelmää ja siihen liittyviä sosiaalihuollon tukitoimia. Rangaistuksen täytäntöönpanon aikana päihdeohjelmiin osallistuvien määrää lisätään.
- Kiinnitetään erityistä huomiota lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan rikoksia ehkäisevään työhön.
- Tehostetaan suunnitelmallista lähialueyhteistyötä sekä edistetään rikosten syytteesensaattamista Virossa ja Venäjällä yhteyssyyttäjien toiminnalla.

Onnettomuuksien määrän vähentäminen ja ennalta estävän työn tehostaminen (SM, KTM, OPM, OM, YM, LVM, MMM)

Rajaturvallisuuden ylläpitäminen rajaliikenteen sujuvuuden siitä vaarantumatta (SM, VM, LVM)

- Raja- ja tullivalvonnalla tuetaan sisäisen turvallisuuden ylläpitämistä sekä ehkäistään ja torjutaan rajat ylittävää rikollisuutta.

Rikoksen uhrin aseman ja todistajansuojan parantaminen (OM, SM)

- Tehostetaan rikosvahinkojen korvaamista ja uudistetaan lainsäädäntöä korvauskäsittelyn nopeuttamiseksi ja korvausperusteiden määrittelymiseksi.
- Luodaan tukineuvontapiste ja yhdyshenkilöverkosto todistajan suoje-
lun käytännön toimien toteuttamiseksi.

Rangaistuksen toimeenpanon varmistaminen ja uusintarikollisuuden vähentäminen (OM, SM)

- Uudistetaan vankeinhoitolainsäädäntö. Hallituksen esitys annetaan vuonna 2004.
- Uudistetaan vankeinhoitolaitoksen rakenteet niin, että ne tukevat uuden vankeuslain tavoitteiden toteuttamista.
- Vapautuvien vankien jälkihuollon parantamiseksi kehitetään uusia toimintamuotoja yhteistyössä rikoksettomaan elämään hankkeessa. Jälkihuollon kattavaa järjestämistä selvittämään asetetaan ministeriöiden välinen yhteistyöhanke.

Sisäisen turvallisuuden resurssien käytön tehostaminen (SM, OM, VM)

- Varmistetaan sisäisen turvallisuuden taso tehostamalla yhteistyötä ja organisointia sekä mitoittamalla ja kohdentamalla resurssit tarkoituksenmukaisesti.

Rikosasioiden käsittelyn tehostamiseen liittyviä kysymyksiä käsitellään työryhmässä, jonka tavoitteena on viranomaistyötä tiivistämällä tehostaa rikosasioiden käsittelyä esitutinnan alkamisesta rangaistuksen täytäntöönpanoon. (OM, SM, STM)

Valmistelun aikataulu

Sisäisen turvallisuuden ohjelman linjaukset ja toimenpiteet ovat valmisteltavana, ja niiden vaikutukset otetaan huomioon kehysvalmistelussa 2005–2008. Ohjelmakokonaisuus tuodaan hallituksen käsittelyyn kevään 2004 kuluessa.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman vaikuttavuustavoitteet

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa vahvistetaan kullekin osa-alueelle vaikuttavuustavoitteet ja arviointimenetelmät, joita käytetään tulosten arvioinnissa. Ohjelman toteutumisesta ja tuloksista raportoidaan säännöllisesti ohjelmassa ilmoitettavalla tavalla.

Turvallisuustasoa mittaavien menetelmien tulee olla luotettavia ja kansainvälisesti vertailukelpoisia. Näin varmistetaan, että Suomen kehitystä voidaan verrata kansainvälisiin uhri-, rikos- ja uusintarikollisuustutkimuksiin.

8.2 Varmistetaan oikeuden nopeampi ja varmempi saatavuus

Tausta ja tavoitteet

Lakeja on säädetty viime vuosina runsaasti ja hyvinkin yksityiskohtaisesti, mikä on heikentänyt lainsäädännön selkeyttä. Tämä on omiaan heikentämään kansalaisten oikeuksien toteutumista. Lainvalmistelun johtamisessa, suunnitelmallisuudessa ja vaikuttavuuden arvioinnissa on myös puutteita.

Yhteiskunnan voimakkaisiin muutoksiin liittyvät oikeudelliset ongelmat ja kansalaisten tiedon tarve heitä koskevissa asioissa ovat lisänneet oikeudellisen neuvonnan tarvetta. Luottoyhteiskunta on tuonut mukanaan velkaongelmat.

Sovittelumenettelyn merkitys on kasvanut. Rikosasioiden sovittelumenettelyn alueellisessa kattavuudessa ja saatavuudessa on kehittämistarpeita. Riitaasioiden sovittelumenettely lähes puuttuu.

Oikeudenkäyntikuluja ja oikeudenkäyntimenettelyä koskevat uudistukset ovat lisänneet asianosaisten oikeudenkäyntikuriskia, mikä on heikentänyt oikeusturvan saatavuutta erityisesti riita-asioissa.

Eri tuomioistuinten käsittelyajoissa on suuria eroja, mikä on johtanut alueelliseen eriarvoisuuteen oikeusturvan saatavuudessa.

Oikeuksien toteutumisen takaavat selkeä lainsäädäntö, hyvä hallinto ja tehokas oikeusturvajärjestelmä ovat yhä keskeisempiä kilpailutekijöitä kansainvälisillä markkinoilla.

Oikeuden saatavuuden keskeiset tavoitteet

- Lainvalmistelun ja lakiehdotusten vaikutusten arviointi kehittyvät
- Uusien ulosottovelallisten määrä vähenee
- Maksuhäiriömenettelyt tukevat taloudellista toimintakykyä
- Neuvonta- ja sovittelumenettelyt tukevat paremmin kansalaisten ongelmien ratkaisua
- Oikeusturvaa saadaan koko maassa nykyistä joutuisammin, tasapuolisemmin ja kohtuullisin kustannuksin

Toteutussuunnitelma

Toteutukseen osallistuvat ministeriöt on todettu suluissa.

Parannetaan lainvalmistelua.

- Kehitetään lainvalmistelun suunnittelua, johtamista, resursointia ja vaikutusarviointia.
- Eduskunnalle istuntokausittain toimitettavan hallituksen esitysten antamissuunnitelman noudattamista parannetaan jo vuoden 2004 aikana
- Muut vaikuttavuustavoitteet määritellään vuoden 2004 loppuun mennessä. (kaikki ministeriöt)

Vähennetään maksuhäiriöitä ja niiden haittoja.

- Laaditaan kokonaisvaltainen maksuhäiriöohjelma 31.5.2004 mennessä.
- Selvitetään velkaantumisen ja maksuhäiriöiden kansantaloudellisia vaikutuksia.
- Lisätään maksuhäiriöiden ennaltaehkäisyä
- Kehitetään maksuhäiriömenettelyjä ja niiden keskinäistä koordinointia niin, että ne tukevat velallisen ja velkojan taloudellista toimintakykyä sekä edistävät työllisyyttä.

- Toimenpiteiden seurantatapa määritellään syksyyn 2004 mennessä sen jälkeen, kun ulosoton uusi tietojärjestelmä on otettu käyttöön maaliskuussa 2004. (OM, OPM, STM, KTM ja eräät muut ministeriöt)

Lisätään sovittelua ja neuvontaa.

- Varmistetaan riittävät velka- ja oikeudelliset neuvontapalvelut koko maassa ja lisätään verkkoviestintää.
- Oikeudellisten palvelujen seurantaa, vaikuttavuutta ja keskeisiä tunnuslukuja koskeva osuus valmistellaan viimeistään syksyllä 2004. (OM, SM, KTM)
- Huolehditaan kunnissa vapaaehtoisella pohjalla tehtävän rikosasiain sovittelun laajentamisesta koko maahan valtion tukemaksi toiminnaksi. (STM, OM)
- Otetaan käyttöön riita-asioiden sovittelu tuomioistuimissa vuonna 2005. (OM)
- Siirretään kuluttajavalituslautakunta oikeusministeriön hallinnonalalle. Siirtoa valmistellaan oikeusministeriön asettamassa työryhmässä, jonka määräaika päättyy 30.6.2004. (OM, KTM)
- Helpotetaan virheellisten hallintopäätösten korjaamista laajentamalla oikaisumenettelyä ja kehittämällä muita joustavia menettelytapoja. Vuoden 2004 aikana laaditaan selvitys oikaisuvaatimusmenettelyä koskevien yleisten säännösten tarpeesta. (OM, VM)

Parannetaan oikeudenkäyntimenettelyjen joustavuutta ja sujuvuutta.

- Kehitetään tuomioistuinten työmenetelmiä sekä lisätään sähköistä asiointia.
- Tuetaan hovioikeuksien ja käräjäoikeuksien yhteistä laatutyötä sekä edistetään ja varmistetaan seulontamenettely hovioikeuksissa.
- Luodaan tuomareiden rekrytointi- ja valvontajärjestelmä sekä tuomioistuinhenkilöstön ammatillinen koulutusohjelma.
- Kehitetään tuomioistuinten henkilöstö- ja organisaatorakenteita käsittelyaikojen lyhentämiseksi ja tasaamiseksi.
- Oikeusturvan saatavuuteen liittyvät keskeiset vaikuttavuustavoitteet, mittarit ja seurantatavat tarkennetaan vuoden 2004 aikana osana jatkotyötä. (OM)

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
p. (09) 16001 | (09) 57811
f. (09) 1602 2165
s-posti kirjaamo@vnk.fi
www.vnk.fi/julkaisut